

Zevende jaargang, 2019,
nr. 2 (februari)

Bron: <https://www.toychamp.nl/kaart-van-europa-cito-300st-xxl>

Rechtspraak Europa

In één [klik](#) verbonden met Europa

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBVr). Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Samir Ourahma, Suus Pesch, Judith van Riel, Annerieke Stronkhorst en Kartica van der Zon.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak ([LBVr](#)), en wordt gepubliceerd op de [website van de rechtspraak](#) (inclusief archief), en op [Intro Europees recht](#) (alleen intern).

Het archief is te raadplegen op [rechtspraak.nl](#).

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Copyright ©2019

Inhoud

Inhoud	2
Leeswijzer	4
Deel I - Rechtspraak	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C - S)	5
Asiel, migratie en burgerschap (S – V)	10
Belastingen	12
Belastingen, btw (Fi - S)	13
Belastingen, douane en tariefindeling	17
Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal	18
Brexit	19
Collectieve uitzetting	21
Consumenten	21
Detentie en politieonderzoek (S)	23
Diensten, elektronische communicatiediensten	25
Discriminatie	26
Eigendomsrecht	26
Energiemarkt	27
Erfrecht	27
Europese subsidies	28
Euthanasie	29
Famileleven en familierecht (Fa – SZ)	29
Financiële diensten en markten (B – S)	30
GBVB - Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	33
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	34
Godsdienst (vrijheid) (B)	35
Grondrechten (Handvest) en EHRM	35
Handel en anti-dumping	35
IE - Intellectuele eigendom	36
Institutioneel recht	39
IPR	39
Landbouw en visserij (B)	42
LHBT-rechten	44
Luchtvaart (C)	45
Mededinging	46

Milieu, natuur, duurzame energie.....	48
Nalaten te beschermen.....	51
Omgevingsvergunning.....	52
Onderwijs.....	53
Ontwikkelingssamenwerking.....	53
Overlevering en uitlevering.....	54
Privacy en persoonsgegevens.....	54
Prejudiciële procedure HvJ.....	57
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel.....	58
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	59
Psychiatrie.....	61
Recht op leven.....	63
Rechtsstaat.....	63
Schengen.....	63
Staatssteun.....	64
Strafrecht.....	65
Tabak.....	66
Toegang tot documenten (B).....	67
Vennootschappen.....	67
Vervoer.....	67
Verzekeringen.....	68
Vrijheid van meningsuiting (B - S).....	70
Deel II - Algemeen.....	73
Cursus en opleiding.....	73
Nieuwsbrieven.....	74
NL zaken bij het HvJEU.....	75
NL prejudiciële vragen aan de Hoge Raad.....	82
NL zaken bij het EHRM.....	82

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven "bladwijzers", de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Deel I - Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 23 januari 2019 – zaak C-697/17 – Telecom Italia – Italië - ECLI:EU:C:2019:54 – conclusie

Juridische en feitelijke identiteit van een vennootschap – Fusie

Richtlijn 2014/24/EU. De verwijzende rechter wenst te vernemen of „de juridische en feitelijke identiteit” van een vennootschap die aanvankelijk geselecteerd was in het kader van een niet-openbare aanbestedingsprocedure overeenkomstig richtlijn 2014/24/EU behouden is gebleven indien die vennootschap een procedure start voor de fusie door overneming met een andere, eveneens geselecteerde vennootschap, die uiteindelijk geen inschrijving heeft ingediend. De situatie in de onderhavige zaak is in zekere zin tegengesteld aan die welke aan de basis lag van het arrest MT Højgaard en Züblin waarin een inschrijver bij de preselectie deel uitmaakte van een combinatie van vennootschappen die nadien werd ontbonden. De vraag was toen of die inschrijver, nadat de combinatie was ontbonden, in eigen naam kon blijven deelnemen aan de onderhandelingsprocedure voor de gunning van een overheidsopdracht.

A-G: Artikel 28, lid 2, van richtlijn 2014/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat het er niet aan in de weg staat dat in een niet-openbare procedure een ondernemer die een overeenkomst tot fusie door overneming heeft gesloten met een andere, eveneens geselecteerde ondernemer wordt toegelaten tot de fase waarin de inschrijvingen worden beoordeeld, voor zover:

- die fusieovereenkomst noch rechtens, noch feitelijk is uitgevoerd vóór de fase van indiening van de inschrijvingen, en*
- beide ondernemers hun optreden in het kader van de niet-openbare aanbestedingsprocedure niet dusdanig hebben gecoördineerd of onderling hebben afgestemd dat zij ongerechtvaardigd kunnen worden bevoordeeld ten opzichte van de overige inschrijvers, hetgeen aan de nationale rechter staat om na te gaan.*

EUROPESE COMMISSIE

Nederland moet standpunt inzake aanbestedingsplicht woningcorporaties verduidelijken (Europa decentraal)

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C – S)

HvJ – ARREST – 15 januari 2019 – zaak C-258/17 – E.B. – Grote Kamer – Oostenrijk - ECLI:EU:C:2019:17 – conclusie - arrest

Homoseksuele contacten met minderjarigen – Tuchtrechtelijke sancties die een bij de politie werkzame ambtenaar worden opgelegd na een strafrechtelijke veroordeling

Richtlijn 2000/78/EG. Verzoeker is in 1974, toen hij werkzaam was bij de Oostenrijkse politie, strafrechtelijk veroordeeld voor poging tot homoseksuele handelingen ten aanzien van veertien- en vijftienjarigen. In 1975 werd verzoeker een tuchtrechtelijke sanctie voor deze feiten opgelegd, wat verplichte vervroegde pensionering bij de politie inhield met een korting van zijn pensioenrechten met 25 %. Naar Oostenrijks recht bestonden destijds twee afzonderlijke strafbare feiten: „aanranding” (seksuele handelingen ten aanzien van *personen onder de veertien jaar*) en „ontucht” (homoseksuele handelingen ten aanzien van *jongens onder de achttien jaar*). In 2002 is geoordeeld dat laatstgenoemd strafbaar feit een ongerechtvaardigde discriminatie op grond van seksuele geaardheid uitmaakte en het werd dan ook opgeheven. In het hoofdgeding verzet verzoeker zich in wezen tegen het feit dat hij nog steeds een verminderde pensioenuitkering ontvangt terwijl het

strafbare feit en de hem opgelegde tuchtrechtelijke sanctie discriminerend waren op grond van seksuele geaardheid.

Hof: Artikel 2 van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat het, na het verstrijken van de omzettingstermijn van deze richtlijn, te weten vanaf 3 december 2003, van toepassing is op de toekomstige gevolgen van een definitieve tuchtrechtelijke beslissing die is genomen vóór de inwerkingtreding van deze richtlijn en waarbij de vervroegde pensionering van een ambtenaar wordt gelast, samen met een korting van het bedrag van zijn pensioen.

Richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat zij in een situatie als bedoeld in punt 1 van het dictum van dit arrest de nationale rechter verplicht tot heronderzoek, voor de periode vanaf 3 december 2003, niet van de definitieve tuchtsanctie waarbij de vervroegde pensionering van de betrokken ambtenaar is gelast, maar van de korting van het bedrag van zijn pensioen, teneinde te bepalen welk bedrag hij zou hebben ontvangen in een situatie zonder discriminatie op grond van seksuele geaardheid.

HvJ – ARREST – 22 januari 2019 – zaak C-193/17 – Cresco Investigation – Grote Kamer – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:43 – persbericht – conclusie – arrest

Toekenning vrije dagen alleen voor aanhangers van bepaalde kerken – Discriminatie op grond van godsdienst

Richtlijn 2000/78/EG. Artikel 21 EU Handvest. In Oostenrijk wordt alleen aan werknemers die behoren tot bepaalde kerken op Goede Vrijdag een vrije dag toegekend. Als leden van die kerken op die dag toch arbeid verrichten, krijgen zij dubbel betaald. Een werknemer die geen lid is van een van de vier kerken vindt deze regeling discriminerend.

Hof: Artikel 1 en artikel 2, lid 2, van richtlijn 2000/78/EG moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale wettelijke regeling op grond waarvan Goede Vrijdag slechts voor werknemers die lid zijn van bepaalde christelijke kerken een feestdag is, en voorts alleen deze werknemers, wanneer zij op die feestdag moeten werken, recht hebben op een toeslag bovenop hun salaris voor de op die dag verrichte arbeid, directe discriminatie op grond van godsdienst oplevert. Zolang Oostenrijk zijn wetgeving niet aanpast om de gelijke behandeling te herstellen, is een particuliere werkgever onder bepaalde voorwaarden verplicht om ook aan zijn andere werknemers een betaalde vrije dag toe te kennen op Goede Vrijdag.

- ["You're all individuals!" The CJEU rules on special status for minority religious groups \(EU law analysis\)](#)

HvJ – ARREST – 24 januari 2019 – zaak C-477/17 – Balandin e.a. – Nederland – CRvB – ECLI:EU:C:2019:60 – conclusie – arrest

SZ- Derlanders – Werkvergunningen – Schaatsers Holiday on ice

Verordening (EU) nr. 1231/2010. Balandin is Rus en Lukachenko Oekraïner. Zij zijn schaatsers. Holiday on ice is gevestigd in Nederland en organiseert tijdens de wintermaanden ijsshow's in verschillende EU-lidstaten. De vraag rijst thans of derdelanders, werknemers van Holiday on ice A1-werkvergunningen moet afleveren voor die derdelanders, waardoor zij in andere landen van de EU kunnen werken.

Hof: Artikel 1 van verordening (EU) nr. 1231/2010 moet aldus worden uitgelegd dat onderdanen van derde landen die in dienst van een in een lidstaat gevestigde werkgever tijdelijk in verschillende lidstaten verblijven en werken, zich op de coördinatieregels die zijn vervat in verordening (EG) nr. 883/2004 en verordening (EG) nr. 987/2009 kunnen beroepen voor de vaststelling van de op hen toepasselijke socialezekerheidswetgeving, aangezien zij zich legaal ophouden en legaal werken op het grondgebied van de lidstaten.

HvJ – ARREST – 23 januari 2019 – zaak C-272/17 – Zyla – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2019:49 – [conclusie](#) – [arrest](#)

SZ - Werknemers - Premiebijdragen – Gedeelte kalenderjaar

Artikel 45 VWEU. Zyla is Poolse en heeft als werknemer in loondienst arbeid in Nederland verricht, gedurende enkele maanden in 2013. Daarna is zij naar Polen teruggekeerd. Op haar loon is loonheffing en premie volksverzekeringen ingehouden. Aangezien zij geen volledig jaar heeft gewerkt, is de premiebijdrage pro rato verminderd. De Hoge Raad stelt de vraag of het deel van de premies zou moeten worden verrekend met de betaalde inkomstenbelasting in Nederland, nu Zyla geen inkomsten heeft verworven in Polen in het betreffende jaar.

Hof: Artikel 45 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een regeling van een lidstaat die voor de vaststelling van het bedrag van de door een werknemer verschuldigde premie volksverzekeringen bepaalt dat het premiedeel van de heffingskorting waarop een werknemer recht heeft voor een kalenderjaar, evenredig is aan de periode waarin deze werknemer verzekerd is in het stelsel van volksverzekeringen van die lidstaat, en aldus van de jaarlijkse heffingskorting een gedeelte wordt uitgesloten dat evenredig is aan elke periode waarin deze werknemer niet was verzekerd in dat stelsel en in een andere lidstaat woonde zonder daar een beroepsactiviteit uit te oefenen.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 10 januari 2019 – zaak C-631/17 – Inspecteur van de Belastingdienst – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2019:10 – [conclusie](#)

SZ - Zeevarende – Toepasselijk recht

Verordening (EG) nr. 883/2004. Een Letse zeeman die in Letland woont is in dienst van een in Nederland gevestigde werkgever. Zijn arbeid wordt verricht aan boord van een zeeschip dat vaart onder de vlag van de Bahama's buiten het grondgebied van de Europese Unie. De Hoge Raad stelt het Hof vragen over de toepasselijke wetgeving inzake sociale zekerheid. Moet artikel 11, lid 3, onder e), van verordening nr. 883/2004 worden aangemerkt als een vangnetbepaling van het stelsel van normen voor de vaststelling van de toepasselijke wetgeving (conflictregele) op het gebied van sociale zekerheid zoals vervat in deze verordening, die van toepassing is op alle gevallen die niet uitdrukkelijk in dit stelsel zijn geregeld, of heeft deze bepaling een beperktere werkingssfeer en is zij uitsluitend van toepassing op niet-actieve personen?

A-G: Artikel 11, lid 3, onder e), van verordening nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een staatsburger van een lidstaat die woont in zijn lidstaat van oorsprong en in dienst van een in een andere lidstaat gevestigde werkgever arbeid heeft verricht als zeevarende aan boord van een onder de vlag van een derde staat varend schip dat zich in de betrokken periode buiten het grondgebied van de Unie bevond, gedurende deze periode onderworpen is aan de wetgeving van de lidstaat van zijn woonplaats.

- ▣ Letse steward die op zeeschip met vlag van Bahama's vaart volgens A-G premieplichtig in Letland ([taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 23 januari 2019 – zaak C-509/17 – Plessers – België – ECLI:EU:C:2019:50 – [conclusie](#)

Overgang van onderneming – Rechten werknemers - (Belgische) overdracht onder gerechtelijk gezag in strijd met Unierecht

Richtlijn 2001/23/EG. Plessers werkte bij NV Echo toen dat werd overgenomen door NV Prefaco. Dat nam 164 werknemers over, ongeveer twee derde van het totale personeelsbestand. Volgens Plessers is het Belgische recht, dat het mogelijk maakt dat een overnemer kiest welke werknemers hij wil behouden, in strijd met het EU-recht (richtlijn 2001/23/EG).

A-G: Artikel 5, lid 1, van richtlijn 2001/23/EG moet aldus worden uitgelegd dat een procedure tot gerechtelijke reorganisatie door overdracht onder gerechtelijk gezag, niet voldoet aan alle

voorwaarden die in deze bepaling worden gesteld, zodat niet kan worden afgeweken van de in de artikelen 3 en 4 van deze richtlijn neergelegde beschermingsregeling.

Richtlijn 2001/23, waaronder met name de artikelen 3 en 4, verzet zich tegen een nationale wettelijke regeling, die in geval van overdracht van een onderneming in het kader van een procedure tot gerechtelijke reorganisatie door overdracht onder gerechtelijk gezag, welke procedure wordt gevoerd met het oog op het behoud van een gedeelte of het geheel van de vervreemder of van zijn activiteiten, bepaalt dat de verkrijger het recht heeft om te kiezen welke werknemers hij wil overnemen.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 31 januari 2019 – zaak C-55/18 – CCOO – Spanje - ECLI:EU:C:2019:87 – persbericht – conclusie

Maximale wekelijkse arbeidstijd – Verplichting voor ondernemingen om een systeem voor de registratie van de dagelijkse arbeidstijd op te zetten

Richtlijn 2003/88/EG. Richtlijn 89/391/EEG. Artikel 31, lid 2, EU Handvest. Moeten de lidstaten, om een volledig doeltreffende bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de werknemers op de arbeidsplaats te garanderen – welke doelen bij richtlijn 2003/88/EG worden nagestreefd door, onder andere, een maximale duur van de arbeidstijd vast te stellen –, de werkgever verplichten om instrumenten voor de registratie van de werkelijke duur van de werkdag en de werkweek in te voeren?

A-G: Ondernemingen zijn op grond van het EU-recht verplicht om een systeem in te voeren om de uren bij te houden die hun werknemers per dag werken. Lidstaten mogen de modaliteiten van een dergelijk systeem zelf bepalen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 16 januari 2019 – zaak C-760/18 M.V. e.a.

Arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd

Raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd. Verzoekers vorderden bij de verwijzende rechter dat wordt vastgesteld dat zij een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd hebben waardoor de opzegging door verweerder nietig is. Verder vorderden zij veroordeling van verweerder om hen voor onbepaalde tijd te werk te stellen (op straffe van een dwangsom). Verzoekers betogen dat zij voorzagen in de permanente en blijvende behoeften van de dienst in kwestie, zodat hun arbeidsovereenkomsten verhurde arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd zijn, en dat het gebruik van telkens verlengde arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd misbruik vormt.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of een uitlegging van nationale regelingen - volgens welke de verlenging van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd krachtens een uitdrukkelijke wettelijke bepaling van nationaal recht wordt uitgezonderd van de definitie van "opeenvolgende" arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd in de zin van de raamovereenkomst - afbreuk doet aan het doel en het nuttige effect van die raamovereenkomst. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 21 januari 2019 – Bulgarije – zaak C-762/18 Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria

Niet-uitbetaling van vakantiegeld tijdens periode ontslag

Richtlijn 2003/88/EG. Vraag is o.a. of artikel 7(1) van de richtlijn in de weg staat aan een nationale regeling en/of rechtspraak volgens welke een werknemer die onrechtmatig is ontslagen en m.b.t. tot wie nadien de hervatting van zijn werkzaamheden gerechtelijk is bevolen, geen recht heeft op jaarlijkse vakantie met behoud van loon voor de periode vanaf de datum van ontslag tot en met de hervatting van de werkzaamheden?

Aangevoerde (recente) jurisprudentie: Schultz-Hoff e.a., Gevoegde zaken, C-350/06 en C-520/06; Dominquez, zaak C-282/10, Neidel, C-337/10 en Maschek, C-341/15.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 24 januari 2019 – zaak C-769/18 Caisse d’assurance retraite et de la santé au travail d’Alsace-Moselle*

Sociale zekerheid – bepaling verzekeringsduur

Verordening (EG) nr. 883/2004. Verzoekster heeft de Franse nationaliteit maar woont in Duitsland. Zij heeft het Duitse pensioenfonds verzocht om vaststelling van haar pensioenrechten. Het pensioen is vastgesteld op 50%, zonder rekening te houden met de duur van haar loopbaan. Verzoekster heeft bezwaar ingediend met betrekking tot i) de ingangsdatum van haar pensioen en, ii) het feit dat geen rekening was gehouden met de verlenging vanwege een kind met een handicap.

Prejudiciële vragen: 1) Valt de bijstand ter verlichting van de kosten van een handicap binnen de materiële werkingssfeer van verordening nr. 883/2004? 2) Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, zijn de opvoedingsuitkering voor kinderen met een handicap, de aanvulling daarop, of bij gebreke daarvan de uitkering ter compensatie van de handicap enerzijds, en de hulp bij de integratie van kinderen en adolescenten met een handicap, als bedoeld in het Duitse sociaal wetboek anderzijds gelijkgestelde prestaties in de zin van artikel 5, onder a), van verordening nr. 883/2004, gelet op de doelstelling van artikel L. 351-4-1 van de code de la sécurité sociale (Frans wetboek van sociale zekerheid) om de kosten die inherent zijn aan de opvoeding van een kind met een handicap in aanmerking te nemen bij de bepaling van de verzekeringsduur die recht geeft op de uitkering van een ouderdomspensioen?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 29 januari 2019/30 januari 2019 – zaak C-773/18 Land Sachsen-Anhalt e.a.* en zaak C-774/18 en C-775/18 Land Sachsen-Anhalt e.a.*

Ambtenaren – Arbeidsrecht - Discriminatie

Richtlijn 2000/78/EG. EU Handvest.

Zaak C-773/18: Verzoekster is als rechter in dienst bij verweerder. Haar bezoldiging werd bij aanstelling vastgesteld op basis van haar leeftijd. Bij arrest (C-297/10 en C-298/10) oordeelde het Hof dat het beginsel van non-discriminatie op grond van leeftijd zich verzet tegen een maatregel in een cao op grond waarvan de basissalaristrap bij aanstelling wordt bepaald op basis van leeftijd. Volgens het Duitse Ministerie van Binnenlandse Zaken en verweerder kon het arrest echter niet worden toegepast op ambtenaren. Verzoekster maakte bezwaar tegen haar bezoldiging vanaf 2010 en stelde dat bezoldiging op basis van leeftijdstrappen in strijd is met het verbod van discriminatie op grond van leeftijd. Bij de arresten C-501/12 JT en C-20/13 werd vastgesteld dat artikel 3(1)c) van richtlijn 2000/78 ook moet worden toegepast op ambtenaren en rechters. Nadat het Duits federaal grondwettelijk hof bij arrest had geoordeeld dat de bezoldiging voor rechters van de deelstaat Sachsen-Anhalt beneden het door de grondwet voorgeschreven minimum lag, werd voorzien in een nabetaling (ook voor verzoekster). Het bezwaar is afgewezen. Daarbij werd erkend dat de bezoldiging van verzoekster discriminerend op grond van leeftijd was, maar dat zij te laat was met haar vordering voor schadevergoeding (termijn van twee maanden na het arrest C-297/10 en C-298/10 (08.09.2011)) krachtens de Duitse algemene wet inzake gelijke behandeling. Verzoekster heeft vervolgens beroep ingesteld, waarin zij een billijke schadevergoeding vordert.

Zaak C-774/18 en C-775/18. De feiten, rechtsoverwegingen en prejudiciële vragen van C-775/18 zijn identiek aan C-774/18. Verzoeker is als ambtenaar in dienst bij verweerder.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of een latere procentuele verhoging - binnen een op grond van leeftijd discriminerend bezoldigingsstelsel - opnieuw een discriminerende maatregel is, indien het verschil tussen gediscrimineerden en niet-gediscrimineerden in relatieve zin niet verandert. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikkingen. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Bulicke C-246/09; Hennigs en Mai C-297/10 en C-298/10; Specht C-501/12 tot en met C-506/12, C-540/12 en C-541/12; Unland C-20/13.

NOOT - Bij prejudiciële verwijzing Hoge Raad - 23 november 2018 - over internationaal transport en detacheringsrichtlijn

Private International Law, Labour conditions of Hungarian truck drivers, and beyond ([conflict of laws](#))

REGELGEVING EU

Meer rechten voor flexibele werkracht in EU ([Taxlive](#))

BREXIT

Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van noodmaatregelen op het gebied van de coördinatie van de sociale zekerheid na de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland uit de Europese Unie, 30 januari 2019 ([EC](#))

- Commissie maakt voorstellen bekend voor Brexit-noodmaatregelen op het gebied van sociale zekerheid en het EU-budget ([Europa decentraal](#))

Asiel, migratie en burgerschap (S – V)

HvJ – ARREST – 23 januari 2019 – zaak C-661/17 – M.A. e.a. – Ierland - ECLI:EU:C:2019:53 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Samenvatting onder: [Brexite](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G BOT – 24 januari 2019 – zaak C-720/17 – Bilali – Oostenrijk - ECLI:EU:C:2019:63 – [conclusie](#)

Onjuiste vaststelling land van herkomst - Ambtshalve intrekking subsidiaire beschermingsstatus?

Richtlijn 2011/95/EU. Het betreft een geding tussen Bilali, die zich voordoet als staatloze, en de Oostenrijkse vreemdelingendienst in verband met de beslissing van laatstgenoemde om de aan Bilali verleende subsidiaire beschermingsstatus ambtshalve in te trekken wegens onjuiste vaststelling van zijn land van herkomst. Mag een bevoegde nationale autoriteit zich baseren op artikel 19 van richtlijn 2011/95/EU om de aan een staatloze verleende subsidiaire beschermingsstatus in te trekken wegens een onjuiste beoordeling van de behoefte aan internationale bescherming, waarvoor alleen de bevoegde nationale autoriteit verantwoordelijkheid treft?

A-G: Artikel 19 van richtlijn 2011/95/EU verzet zich tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan een lidstaat de subsidiaire beschermingsstatus kan intrekken wanneer de bevoegde nationale autoriteit een uitsluitend aan haar toe te schrijven vergissing heeft begaan ten aanzien van de omstandigheden op grond waarvan die bescherming is verleend.

Wanneer het besluit houdende verlening van de subsidiaire beschermingsstatus in strijd met de rechtsregels en in het bijzonder in strijd met de in de hoofdstukken II en V van richtlijn 2011/95 vastgestelde toekenningscriteria is genomen en deze schending een beslissende invloed heeft gehad op de uitkomst van het onderzoek van het verzoek om internationale bescherming, dient de lidstaat de subsidiaire beschermingsstatus in te trekken.

Bij ontstentenis van uitdrukkelijke bepalingen in het Unierecht vallen de geldende procedurele voorschriften en voorwaarden voor intrekking van de subsidiaire beschermingsstatus wegens een door het overheidsbestuur begane vergissing, op grond van het beginsel van de procedurele autonomie van de lidstaten, onder de nationale rechtsorde, op voorwaarde evenwel dat het gelijkwaardigheidsbeginsel en het doeltreffendheidsbeginsel worden geëerbiedigd.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 31 januari 2019 – zaak C-704/17 – D. H. – Tsjechië – ECLI:EU:C:2019:85 – conclusie

Stopzetten procedure rechtmatigheid bewaringsmaatregel wanneer betrokkene wordt vrijgelaten – Overeenstemming met EU-recht?

Richtlijn 2013/33/EU. Artikelen 6 en 47 EU Handvest. D. H. verbleef op Tsjechische grondgebied zonder in het bezit te zijn van een geldig reisdocument of een verblijfsvergunning. Hij heeft een verwijderingsmaatregel in combinatie met een inreisverbod opgelegd gekregen en is in bewaring gesteld met het oog op zijn verwijdering. D. H. heeft daarop een verzoek om internationale bescherming op het Tsjechische grondgebied ingediend. De bevoegde autoriteiten hebben hem verder in bewaring gehouden omdat hij zijn verzoek om internationale bescherming uitsluitend zou hebben ingediend om zijn verblijfsstatus te regulariseren en verwijdering uit Tsjechië te voorkomen. D. H. heeft tegen die bewaringsmaatregel beroep ingesteld. Intussen had D. H. zijn verzoek om internationale bescherming ingetrokken, waarna hij was vrijgelaten en vrijwillig het Tsjechische grondgebied had verlaten en was afgereisd naar Belarus (Wit-Rusland). De verwijzende rechter wenst te vernemen of EU recht in de weg staat aan een nationale regeling die voorschrijft dat een procedure over de rechtmatigheid van een bewaringsmaatregel wordt stopgezet wanneer de betrokkene wordt vrijgelaten.

A-G: Artikel 9 van richtlijn 2013/33/EU, gelezen in samenhang met de artikelen 6 en 47 EU Handvest, staat in de weg aan een nationale bepaling, die de nationale rechterlijke instanties verplicht om een rechterlijke procedure die een verzoeker om internationale bescherming aanhangig heeft gemaakt teneinde de rechtmatigheid van een aan hem opgelegde bewaringsmaatregel te betwisten, automatisch stop te zetten wanneer de betrokken persoon op grond van een later administratief besluit uit bewaring wordt vrijgelaten voordat de rechterlijke instantie uitspraak doet.

EHRM – MAATREGEL

ECHR grants an interim measure in case concerning the *SeaWatch 3* vessel ([EHRM](#))

Het schip *SeaWatch 3*, heeft 47 migranten aan boord en ligt op dit moment voor anker bij Syracuse, Sicilië. Het schip krijgt geen toestemming van de autoriteiten om de haven binnen te gaan. Klagers klagen over het feit dat zij worden vastgehouden zonder wettelijke basis en dat ze slecht worden behandeld en het risico lopen teruggestuurd te worden naar Libië zonder een individuele beoordeling van hun aanvraag.

EHRM geeft in de gegeven maatregel geen toestemming om aan land te gaan, maar wel wordt Italië verzocht "to take all necessary measures, as soon as possible, to provide all the applicants with adequate medical care, food, water and basic supplies as necessary.

- 🇮🇹 Italy: Court grants interim measure in *SeaWatch 3* vessel case ([humanrightseurope](#))

OVERIG

- COC publishes English translation of report on LGBTI asylum policy ([COC](#))
- Manufacturing Discontent: Q and A on the legal issues of asylum-seekers crossing the Channel ([EU law analysis](#))
- Britse roept Europees Hof te hulp om Brexit ([Europa nu](#))
- Citizenship Revocation in Italy as a Counter-Terrorism Measure ([Verfassungsblog](#))
- Wat zijn de regels voor overlastgevende asielzoekers in een 'aso azc'? ([Verblijfblog](#))
- Moet KLM meewerken aan de verwijdering van afgewezen asielzoekers? ([Verblijfblog](#))

Belastingen

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-74/18 – A – ECLI:EU:C:2019:33 – geen conclusie - arrest

Verzekeringsdiensten met betrekking tot contractuele risico's in verband met de omzetting van vennootschappen in een andere lidstaat – Belasting ruling verzekeringspremie

Samenvatting onder: [Verzekeringen](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 januari 2019 – zaak C-725/18 Anton van Zandbeek

Belasting op beursverrichtingen – Vrij verkeer van diensten en kapitaal

Artikelen 56 en 63 VWEU. EER-Overeenkomst. Verzoeker komt op tegen nationale bepalingen waarbij een belasting op beursverrichtingen wordt ingevoerd. Door de bestreden artikelen zou het aanzienlijk risicovoller, duurder en administratief disproportioneel zwaarder worden voor een ingezetene van België om een beroep te doen op een buitenlandse tussenpersoon, terwijl de artikelen 56 en 63 VWEU alle beperkingen op het vrij verkeer tussen lidstaten en tussen lidstaten en derde landen zouden verbieden. België is daarentegen van mening dat de behoefte om de invordering van de gevestigde belasting mogelijk te maken een beperking van het vrij verkeer van diensten en kapitaal kan rechtvaardigen, omdat sprake kan zijn van een dwingende reden van algemeen belang (rechtszekerheid en het economisch welzijn van België).

Prejudiciële vragen: 1. Dienen artikel 56 VWEU en artikel 36 van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte aldus te worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling waarbij een taks op de beursverrichtingen wordt ingevoerd, zoals bedoeld in de artikelen 120 en 126² van het Belgisch Wetboek diverse rechten en taksen, en die tot gevolg heeft dat de Belgische ordergever schuldenaar wordt van die taks wanneer de tussenpersoon van beroep in het buitenland is gevestigd? 2. Dienen artikel 63 VWEU en artikel 40 van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte aldus te worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling waarbij een taks op de beursverrichtingen wordt ingevoerd, zoals bedoeld in de artikelen 120 en 126² van het Belgisch wetboek diverse rechten en taksen, en die tot gevolg heeft dat de Belgische ordergever schuldenaar wordt van die taks wanneer de tussenpersoon van beroep in het buitenland is gevestigd? 3. Zou het Grondwettelijk Hof, indien het op grond van het antwoord verstrekt op de eerste of de tweede prejudiciële vraag tot de conclusie zou komen dat de bestreden artikelen één of meer van de uit de in die vragen vermelde bepalingen voortvloeiende verplichtingen schendt, de gevolgen van de artikelen 120 en 126² van het Belgisch Wetboek diverse rechten en taksen tijdelijk kunnen handhaven teneinde rechtsonzekerheid te voorkomen en de wetgever in staat te stellen ze in overeenstemming te brengen met die verplichtingen?

BREXIT

- Fiscale overgangsregeling bij harde brexit ([Europa nu](#))
- Aanpak voorbereidingen Belastingdienst Brexit ([Vergaderjaar 2018-2019 Bijlage bij Kamerstuk 31066 nr. 452, 1 februari 2019](#))

OVERIG

- Heffing van griffierecht niet in strijd met EVRM of gelijkheidsbeginsel ([taxlive](#))
- Spaarheffing niet in strijd met Europees verdrag ([sconline](#))
- Dutch international tax policy: the end of letterbox companies? ([Leiden law blog](#))

Belastingen, btw (Fi - S)

HvJ – ARREST – 10 januari 2019 – zaak C-410/17 – A – Finland – ECLI:EU:C:2019:12 – geen conclusie – arrest

Handelingen onder bezwarende titel waarbij de tegenprestatie deels uit diensten of goederen bestaat – Sloopovereenkomst – Overeenkomst inzake koop ter demontage - Ruling

Richtlijn 2006/112/EG. A is een onderneming die gespecialiseerd is in milieudiensten voor de industrie en de bouw. In het kader van haar activiteiten verricht A sloopwerkzaamheden voor haar klanten middels een sloopovereenkomst. In dit type overeenkomst verbindt A zich ertoe om oude fabrieksgebouwen van haar klant te slopen en om de taken van hoofdaannemer en van voor de bouwdiensten en de bouwdirectie verantwoordelijke aannemer uit te voeren. Het materiaal en het afval bestaan deels uit metaalschroot en afval als bedoeld in § 8d AVL, bij de verkoop waarvan de koper belasting verschuldigd is. Een deel van deze goederen kan A doorverkopen aan ondernemingen die recycleerbaar metaalschroot opkopen. A tracht op voorhand in te schatten om hoeveel van deze goederen het gaat en tegen welke prijs zij die zal kunnen doorverkopen, en houdt daar in het kader van de offerte voor de sloopwerkzaamheden rekening mee wanneer zij haar prijs bepaalt. Verder koopt A in het kader van haar activiteiten ook oude machines en apparaten van haar klanten, die zij uit hoofde van een overeenkomst inzake koop ter demontage dient te slopen of ontmantelen en verwijderen. A heeft bij de belastingdienst een voorafgaande beslissing („ruling”) aangevraagd over de berekening van de btw die zij in het kader van de sloopovereenkomst verschuldigd is voor het verrichten van de sloopwerkzaamheden en in het kader van de koop-ter-demontageovereenkomst voor de aankoop van het metaalschroot en -afval. A. heeft beroep ingesteld tegen de ruling.

A-G: Wanneer een slooponderneming, op grond van een sloopovereenkomst sloopwerkzaamheden dient te verrichten en – voor zover het slooafval metaalschroot bevat – dit metaalschroot kan doorverkopen, die overeenkomst bestaat uit een dienstverrichting onder bezwarende titel, namelijk de sloopwerkzaamheden, en tevens uit een goederenlevering onder bezwarende titel, namelijk de levering van het metaalschroot, indien de afnemer, aan deze levering een waarde toekent die hij in aanmerking neemt wanneer hij zijn prijs voor de sloopwerkzaamheden bepaalt. De levering is evenwel slechts aan de btw onderworpen indien zij wordt verricht door een als zodanig handelende belastingplichtige.

Wanneer een koper, te weten een slooponderneming, op grond van een koop-ter-demontageovereenkomst een te demonteren goed koopt en zich op straffe van een contractuele boete ertoe verbindt om dit goed te slopen of demonteren en te verwijderen alsook om het afval binnen een in de overeenkomst bepaalde termijn af te voeren, die overeenkomst bestaat uit een goederenlevering onder bezwarende titel, namelijk de levering van een te demonteren goed. Deze levering is evenwel slechts aan de belasting over de toegevoegde waarde onderworpen indien zij wordt verricht door een als zodanig handelende belastingplichtige, waarbij het aan de verwijzende rechter staat om dit te verifiëren. Voor zover de koper het goed moet slopen of demonteren en verwijderen en het afval moet afvoeren, en hij hiermee specifiek aan de behoeften van de verkoper beantwoordt, waarbij het aan de verwijzende rechter staat om dit te verifiëren, bestaat die overeenkomst tevens uit een dienst onder bezwarende titel, namelijk de sloop- of demontage- en afvoeringswerkzaamheden, indien de koper daaraan een waarde toekent die hij als prijsverlagende factor in aanmerking neemt voor de vaststelling van de door hem voor het te demonteren goed geboden koopprijs, waarbij het aan de verwijzende rechter staat om dit te verifiëren.

- 📌 Bij sloopondernemer die ook afval afneemt kan ook sprake zijn van goederenlevering (Taxlive)

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-310/16 – Dzivev e.a. – Bulgarije – ECLI:EU:C:2019:30 – conclusie – arrest

Btw-fraude - Onrechtmatige Telefoontaps – Handvest grondrechten

Artikel 325, lid 1, VWEU. Dzivev wordt ervan beschuldigd aan het hoofd te staan van een criminele organisatie die heeft gefraudeerd met de belasting over de toegevoegde waarde (btw). Om bewijzen van zijn betrokkenheid te verzamelen, werd telecommunicatieverkeer afgetapt (door middel van telefoontaps). Sommige van deze opnamen werden echter bevolen door een rechter die kennelijk niet bevoegd was om dat bevel te geven. Bovendien waren sommige bevelen niet naar behoren

gemotiveerd. Volgens het Bulgaarse recht is het aldus verzamelde bewijs onwettig en kan het niet worden gebruikt in een strafprocedure tegen Dzivev. In deze feitelijke en juridische context wenst de verwijzende rechter te vernemen of het Unierecht zich verzet tegen de toepassing van bepalingen van nationaal recht die het gebruik verbieden van bewijzen die zijn verkregen door telefoontaps die zijn bevolen door een rechter die daartoe niet bevoegd was, en/of die niet naar behoren zijn gemotiveerd, indien uit die bewijzen zou kunnen worden aangetoond dat Dzivev betrokken was bij een strafbaar feit ter zake van de btw. Hoe ver reikt de in artikel 325 VWEU neergelegde verplichting van de lidstaten om de financiële belangen van de Europese Unie te beschermen? Kan – of moet – een nationale regel buiten toepassing worden gelaten indien deze de juiste en volledige inning van de btw – onder meer door middel van het opleggen van sancties wegens fraude of andere onwettige activiteiten waardoor de financiële belangen van de Europese Unie worden geschaad – lijkt te belemmeren?

Hof: Artikel 325, lid 1, VWEU en artikel 1, lid 1, onder b), en artikel 2, lid 1, van de Overeenkomst, opgesteld op grond van artikel K.3 van het VEU, aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen, ondertekend te Luxemburg op 26 juli 1995, gelezen in het licht van het Handvest, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich, gelet op het beginsel van doeltreffendheid van de strafrechtelijke vervolging van inbreuken ter zake van de belasting over de toegevoegde waarde, niet ertegen verzetten dat de nationale rechter een nationale regeling toepast op grond waarvan bewijselementen, zoals telefoontaps, waarvoor een voorafgaande rechterlijke toestemming vereist is, van de strafprocedure worden uitgesloten wanneer deze toestemming is gegeven door een onbevoegde rechterlijke instantie, ook al kan het bewijs van de betrokken inbreuken alleen met die bewijselementen worden geleverd.

HvJ – ARREST – 24 januari 2019 – zaak C-165/17 – Morgan Stanley & Co International – Frankrijk - ECLI:EU:C:2019:58 – conclusie - arrest

Toepasselijke pro rata voor aftrek – Filiaal van een vennootschap dat is gevestigd in een andere lidstaat dan die van de hoofdvestiging - Uitgaven van het filiaal die zowel voor de eigen handelingen als voor die van de hoofdvestiging worden gebruikt

Richtlijn 2006/112/EG. Zesde richtlijn (77/388/EEG). Het betreft een geding tussen de vennootschap Morgan Stanley en de Franse belastingdienst over de aftrek van de door het filiaal – dat in Frankrijk is geregistreerd voor de btw – van Morgan Stanley (hierna: „Frans filiaal”) betaalde btw voor in Frankrijk verrichte handelingen enerzijds en voor diensten voor de hoofdvestiging in Londen, VK.

Hof: Artikel 17, leden 2, 3 en 5, en artikel 19, lid 1, van de Zesde richtlijn (77/388/EEG) en de artikelen 168, 169 en 173 tot en met 175 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat, wanneer de uitgaven van een in een lidstaat geregistreerd filiaal uitsluitend worden gebruikt voor het verrichten van zowel aan btw onderworpen als van btw vrijgestelde handelingen van het in een andere lidstaat gevestigde hoofdhuis, een pro rata voor aftrek moet worden toegepast dat voortvloeit uit een breuk waarvan de noemer bestaat uit de omzet, exclusief btw, van uitsluitend deze handelingen en de teller uit belaste handelingen waarvoor ook recht op aftrek zou bestaan indien zij in de lidstaat van registratie van dit filiaal zouden zijn verricht, ook wanneer dit recht op aftrek ontstaat omdat dit filiaal gebruikmaakt van een optie waarbij de in deze staat verrichte handelingen aan de btw worden onderworpen.

Artikel 17, leden 2, 3 en 5, en artikel 19, lid 1, van de Zesde richtlijn (77/388) en de artikelen 168, 169 en 173 tot en met 175 van richtlijn 2006/112 moeten aldus worden uitgelegd dat, voor de vaststelling van het pro rata voor aftrek dat moet worden toegepast op de algemene kosten van een in een lidstaat geregistreerd filiaal die zowel worden gebruikt voor handelingen van dit filiaal in deze lidstaat als voor handelingen van het in een andere lidstaat gevestigde hoofdhuis, in de noemer van de breuk die het pro rata voor aftrek vaststelt, rekening moet worden gehouden met zowel de door dit filiaal als het hoofdhuis verrichte handelingen, waarbij de teller van deze breuk, naast de door dit filiaal verrichte belaste handelingen, uitsluitend moet bestaan uit de door het hoofdhuis verrichte belaste handelingen die ook recht op aftrek zouden geven indien zij in de lidstaat van registratie van het betrokken filiaal zouden zijn verricht.

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-74/18 – A – Finland - ECLI:EU:C:2019:33 – geen conclusie - arrest

Samenvatting onder: Verzekeringen

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 17 januari 2019 – zaak C-712/17 – EN.SA. – Italië - ECLI:EU:C:2019:35 – conclusie

Btw-fraude – Punitief karakter

Richtlijn 2006/112/EG. Deze zaak betreft wederom de problematiek van het punitief karakter van het btw-recht. Bij de bestrijding van btw-fraude is het Hof in zoverre betrekkelijk streng: de aftrek van voorbelasting (en de belastingvrijstelling) kan niet alleen worden geweigerd wanneer de belastingplichtige zich zelf schuldig maakt aan belastingontduiking, maar ook wanneer een belastingplichtige wist of had moeten weten dat hij met zijn aankoop deelnam aan een handeling die deel uitmaakte van btw-ontduiking. Geldt deze strenge aanpak (weigering van de aftrek van voorbelasting in alle stadia van een leveringsketen) nu ook wanneer geen sprake is van btw-fraude, maar middels gefingeerde handelingen wordt getracht andere onrechtmatige voordelen te verkrijgen? Kunnen de betrokkenen hier – onverminderd strafrechtelijke sancties – worden „bestraft” door het btw-recht doordat in een langere leveringsketen aan iedere betrokkene de aftrek van voorbelasting wordt geweigerd, terwijl tegelijkertijd een belastingplicht wordt vastgesteld en aanvullend nog een bestuursrechtelijke sanctie ten belope van 100 % van de geweigerde aftrek van voorbelasting wordt opgelegd?

A-G: De artikelen 168 en 203 van richtlijn 2006/112/EG verzetten zich in het geval van fictieve handelingen niet tegen een gelijktijdige belastingschuld op grond van de uitvaardiging van een factuur en een weigering van de aftrek van voorbelasting (ook meermaals binnen een circulaire leveringsketen). Voorwaarde is dat de belastingschuld op grond van artikel 203 van de btw-richtlijn kan worden herzien, zodra een gevaar van verlies van belastinginkomsten is uitgesloten. In een dergelijk geval mag weliswaar een sanctie worden opgelegd voor het opstellen van een onjuiste factuur, maar is een sanctie voor het volledige bedrag van de niet-aftrekbare voorbelasting van de fictieve, in een eerder stadium verrichte handelingen niet-evenredig, voor zover betreffende fictieve, in een later stadium verrichte handelingen btw is afgedragen en er om die reden geen sprake was van een gevaar voor verlies aan belastinginkomsten.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 10 januari 2019 – zaak C-647/17 – Srf konsulterna-Zweden - ECLI:EU:C:2019:13 – conclusie

Organisatie seminar in andere lidstaat – Btw-plicht in welke lidstaat?

Richtlijn 2006/112/EG. Moet een seminar dat door een in Zweden gevestigde belastingplichtige wordt georganiseerd voor deelnemers die in Zweden gevestigde belastingplichtigen zijn, maar in een andere lidstaat plaatsvindt, aan btw worden onderworpen in Zweden dan wel in die andere lidstaat? Dient de plaats van de dienst die bestaat in de organisatie van een dergelijk seminar, te worden vastgesteld op grond van artikel 44 van richtlijn 2006/112/EG dan wel op grond van artikel 53 van die richtlijn?

A-G: De uitdrukking ‘dienst bestaande in het verlenen van toegang tot [...] educatieve [...] evenementen’ in artikel 53 van richtlijn 2006/112/EG strekt zich uit tot een uitsluitend voor belastingplichtigen verrichte dienst die in essentie bestaat in de verkoop van rechten op grond waarvan individuen toegang wordt verleend tot een educatief seminar voor beroepsbeoefenaren dat een of meerdere dagen bestrijkt, dat op een welomschreven locatie plaatsvindt en waarvan het onderwerp van tevoren wordt vastgesteld. Het staat aan de nationale rechter om na te gaan of daarvan sprake is. Het doet niet ter zake of i) alle klanten informatie, zoals hun fiscale identificatiegegevens, ter beschikking stellen van de dienstverrichter; ii) het voor de betrokken dienst vereist is dat de registratie of de betaling op voorhand plaatsvindt; iii) die dienst uitsluitend wordt aangeboden aan een specifieke groep dan wel aan het brede publiek, of iv) het feit dat de dienst

wordt belast in de lidstaat waarin het betrokken evenement plaatsvindt, voor de dienstverrichter of zijn klanten extra administratieve lasten met zich meebrengt.

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 17 januari 2019 – zaak C-133/18 – Sea Chefs Cruise Services – Frankrijk – ECLI:EU:C:2019:37 – conclusie

Verzoek aanvullende gegevens – Gevolg overschrijding termijn

Richtlijn 2006/112/EG. Richtlijn 2008/9/EG. Wanneer een belastingplichtige verzuimt om binnen de periode van een maand die is neergelegd in richtlijn 2008/9/EG te voldoen aan het verzoek van de betrokken belastingautoriteiten om aanvullende gegevens, betekent dat dan dat zijn recht op teruggaaf van een btw-krediet automatisch tenietgaat? Dat is de kernvraag waar het in deze prejudiciële verwijzing om gaat.

A-G: Artikel 20, lid 2, van richtlijn 2008/9/EG roept geen dwingende termijn in het leven waarvan de niet-inachtneming leidt tot automatisch verlies van het recht op teruggaaf van de belasting over de toegevoegde waarde (btw) door een lidstaat. Een belastingplichtige kan zijn verzoek om btw-teruggaaf dus regulariseren door het overleggen van bewijs in het kader van een beroep krachtens artikel 23 van die richtlijn.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 7 januari 2019 – zaak C-694/18 – C-697/18 Ente Público Radio Televisión Madrid e.a.

Recht op btw-af trek – Duale belastingplichtige - Openbare radio- en televisiediensten

Richtlijn 2006/112/EG. De feiten en rechtsoverwegingen en de prejudiciële vragen van C-695/18, C-696/18 en C-697/18 komen in wezen overeen met C-694/18. Volgens de Spaanse nationale belastingdienst bestaat het maatschappelijk doel van de handelsvennootschappen die de openbare radio- en televisiediensten beheren, niet alleen uit het aanbieden van openbare radio- en televisiediensten, maar ook uit andere activiteiten, zoals het maken van reclame voor en het verkopen van hun eigen producten, zodat zij een duaal karakter hebben. Deze typering als "duale belastingplichtige" impliceert dat a) de verrichting van openbare radio- en televisiediensten niet is onderworpen aan btw; en b) de overige activiteiten als economische activiteiten worden aangemerkt voor btw-doeleinden. Verzoeker heeft hierop twee klachten ingediend. Daarbij betoogt hij dat alle activiteiten moeten worden gekwalificeerd als economische activiteiten en dat hem daarom recht op aftrek van de over dat geheel van activiteiten betaalde voorbelasting dient te worden toegekend.

Prejudiciële vragen: 1. Kunnen ondernemingen zoals beschreven, samen met de publiekrechtelijke lichamen waardoor zij zijn opgericht, voor btw-doeleinden worden beschouwd als één belastingplichtige in de zin van artikel 11 van richtlijn 2006/112/EG? 2. Zo ja, kan de financiering die deze ondernemingen ontvangen van de publiekrechtelijke lichamen waardoor zij zijn opgericht dan in geen geval worden aangemerkt als een tegenprestatie voor de verrichting van aan btw onderworpen diensten? 3. Wat de aftrek van door deze ondernemingen betaalde voorbelasting betreft, moet het aftrekbare bedrag worden bepaald door de enige belastingplichtige als zodanig, met toepassing van artikel 168 van richtlijn 2006/112/EG en op basis van de door hem ontplooidde activiteiten? 4. Wat in het bijzonder de activiteiten als publieke omroep betreft – aangenomen dat deze activiteiten een duale aard kunnen hebben en dat de betrokken ondernemingen, samen met de publiekrechtelijke lichamen die een meerderheidsdeelneming in hun kapitaal hebben, als één belastingplichtige worden beschouwd –, is slechts het deel van de betaalde voorbelasting aftrekbaar dat kan worden geacht verband te houden met hun economische activiteit?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 23 januari 2019 – Polen – zaak C-745/18 Skarb Państwa*

Btw - Faillissement

Richtlijn 2006/112/EG. Zesde Richtlijn 77/388/EEG. Het geding gaat over de vordering van verzoekster (JA) om de verwerende partij, de Skarb Państwa (Schatkist) te veroordelen tot betaling van een vergoeding voor de schade die zij heeft geleden als gevolg van het verzuim van de Schatkist om vóór 23.07.2011 wettelijke bepalingen vast te stellen die voorzien in de toekenning van een vergoeding aan curatoren in een faillissement, vermeerderd met de daarover verschuldigde btw. Als rechtsgrondslag voor haar vordering heeft verzoekster verwezen naar artikel 77(1) van de grondwet

van Polen, gelezen in samenhang met artikel 417(1) en artikel 417(4) van het Poolse burgerlijk wetboek. In het stadium van de cassatieprocedure voor de Sąd Najwyższy (Hoge Raad) blijft het onder meer een punt van discussie of de Schatkist vanaf de datum waarop Polen is toegetreden tot de EU, volgens het Unierecht gehouden was een regeling vast te stellen die voorziet in de verhoging van de vergoeding van curatoren met de btw.

Prejudiciële vraag: Moeten artikel 73 en artikel 78, onder a), van richtlijn 2006/112/EG en de daaraan voorafgaande bepalingen van artikel 11, A, lid 1, onder a), en artikel 11, A, lid 2, onder a), van de Zesde richtlijn (77/388/EEG), uitgelegd in het licht van de algemene beginselen van de aansprakelijkheid van de lidstaten als vastgesteld in de rechtspraak van het Hof (met name in de arresten van 19 november 1991, Francovich e.a., C-6/90 en C-9/90, EU:C:1991:428, en 5 maart 1996, Brasserie du Pêcheur en Factortame, C-46/93 en C-48/93, EU:C:1996:79), aldus worden uitgelegd dat zij de lidstaten die op 1 mei 2004 tot de Europese Unie zijn toegetreden, met ingang van die datum verplichten om regels vast te stellen die voorzien in de toekenning van een vergoeding aan curatoren in een faillissement, vermeerderd met de daarover verschuldigde belasting over de toegevoegde waarde (btw)? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-6/90 Francovich e.a., C-46/93 Brasserie du Pêcheur, C-48/93 Factortame, C-317/94 Elida Gibbs, C-249/12 Tulică en Plavosin.

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Voorstellen voor een verordening en richtlijn betreffende BTW relevante betaalgegevens (Kamerstuk 22112 nr. 2764)

Belastingen, douane en tariefindeling

HvJ – ARREST – 16 januari 2019 – zaak C-496/17 – Deutsche Post – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:26 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 24 januari 2019 – zaak C-1/18 – Oribalt Riga – Letland – ECLI:EU:C:2019:64 – [conclusie](#)

Douanewaarde – Geneesmiddelen – Alternatieve berekeningsmethoden – Consignatieovereenkomst

Verordening (EEG) nr. 2913/92 (Communautair douanewetboek, CDW). Verordening (EEG) nr. 2454/93 (TCDW). Bij de vaststelling van de douanewaarde van ingevoerde goederen wordt in de eerste plaats de methode van de „transactiewaarde” gehanteerd. Deze methode kan echter alleen worden toegepast wanneer de betrokken goederen reeds zijn verkocht bij het opstellen van de douaneaangifte. In andere gevallen, zoals bij een consignatieverkoop, kan de op de transactiewaarde gebaseerde methode niet worden gebruikt. In dergelijke gevallen voorziet het recht van de Europese Unie in vijf andere subsidiaire methoden die achtereenvolgens moeten worden gebruikt in de volgorde zoals bepaald in de relevante regeling. De prejudiciële vragen betreffen de factoren die relevant zijn voor de berekening van de douanewaarde overeenkomstig de alternatieve methoden voor de vaststelling van de douanewaarde waarin is voorzien bij artikel 30, lid 2, van het douanewetboek, in de bijzondere context van de vaststelling van de douanewaarde van ingevoerde geneesmiddelen. Gelet op de aanmerkelijke waarde van geneesmiddelen kan de vastgestelde douanewaarde, al naar gelang de gebruikte waarderingsmethode, leiden tot een aanzienlijk verschil in douanerechten of btw bij invoer.

A-G: Wanneer de douanewaarde van de ingevoerde goederen, ongeacht hun aard, wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 30, lid 2, onder b), van verordening (EEG) nr. 2913/92 en artikel 151, lid 4, van verordening (EEG) nr. 2454/93 moeten de douaneautoriteiten, om te beginnen nagaan of de goederen dezelfde functies vervullen en of zij in de handel uitwisselbaar zijn.

Wanneer de douanewaarde van de ingevoerde goederen wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 30, lid 2, onder c), van verordening nr. 2913/92, moet de in artikel 152, lid 1, van verordening nr. 2454/93 vastgelegde termijn van 90 dagen strikt worden toegepast.

Wanneer de douanewaarde van de ingevoerde goederen wordt vastgesteld overeenkomstig artikel 30, lid 2, onder c), van verordening nr. 2913/92, kan geen rekening worden gehouden met de

toegekende kortingen, die hebben geresulteerd in de prijs waartegen de ingevoerde goederen feitelijk zijn verkocht.

REGELGEVING EU

Uitvoeringsverordening (EU) 2019/13 van de Commissie van 4 januari 2019 tot rectificatie van de Nederlandse taalversie van bijlage I bij Verordening (EEG) nr. 2658/87 van de Raad met betrekking tot de tarief- en statistiek nomenclatuur en het gemeenschappelijk douanetarief, *PBL 3 van 7.1.2019*

Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 10 januari 2019 – zaak C-607/17 – Memira Holding – Zweden – ECLI:EU:C:2019:8 – conclusie

Grensoverschrijdende verliesverrekening- Fusie met moedermaatschappij

Artikel 49 VWEU juncto artikel 54 VWEU. Het gaat om de vraag of een Zweedse moedermaatschappij op grond van artikel 49 VWEU juncto artikel 54 VWEU het recht heeft om de verliezen van een in Duitsland gevestigde en volledig door haar gehouden dochteronderneming van haar winst af te trekken, wanneer deze in het kader van een fusie met de moedermaatschappij wordt vereffend en haar in Duitsland geleden verliezen daar niet volledig konden worden „gebruikt”.

A-G: Artikel 49 VWEU juncto artikel 54 VWEU vereist voor een grensoverschrijdende verliesverrekening dat het rechtens mogelijk is om de verliezen in de staat van vestiging van de dochteronderneming in aanmerking te nemen en dat de belastingplichtige van deze mogelijkheid gebruik heeft gemaakt. Een dergelijke mogelijkheid tot verrekening omvat ook verliesverrekening via een fusie met een derde of verrekening via een verkoop van de vennootschap aan een derde.

Voor dit resultaat is het niet van belang of de groep in het concrete geval nog beschikt over verdere groepsvennootschappen in de lidstaat van de dochteronderneming waaraan het verlies had kunnen worden overgedragen.

- ▣ Grensoverschrijdende verliesverrekening volgens A-G niet mogelijk omdat Duitsland verrekening bij fusie niet toestaat (taxlive)

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 10 januari 2019 – zaak C-608/17 – Holmen – Zweden – ECLI:EU:C:2019:9 – conclusie

Grensoverschrijdende verliesverrekening – Middellijk gehouden dochter

Artikel 49 VWEU juncto artikel 54 VWEU. In deze zaak buigt het HvJ zich over de toepassing en uitlegging van zijn rechtspraak door de lidstaten, in casu het Koninkrijk Zweden. Het gaat om de vraag of een Zweedse moedermaatschappij op grond van artikel 49 VWEU juncto artikel 54 VWEU verliezen van een middellijk gehouden volle Spaanse dochteronderneming (dat wil zeggen een kleindochteronderneming) mag aftrekken van haar in Zweden behaalde winsten, wanneer de kleindochteronderneming is vereffend en zij niet al haar verliezen in Spanje heeft kunnen verrekenen (met eigen of andere winsten van het Spaanse concern). De Grote kamer van het HvJ oordeelde in 2005 dat de fundamentele vrijheden in beginsel geen grensoverschrijdende verliesverrekening binnen de groep opleggen. Dat betekent dat in het buitenland geleden verliezen verloren gaan; zij kunnen niet door andere ondernemingen van de groep in het binnenland worden verrekend. Enkel in het geval van zogenoemde *definitieve verliezen* zou een grensoverschrijdende verliesverrekening vanuit het oogpunt van het beginsel van evenredigheid geboden zijn. Rond deze door het Hof van Justitie in het leven geroepen categorie van „definitieve verliezen” heeft zich een kluwen aan problemen gevormd die reeds tot verschillende uitspraken van het Hof heeft geleid

A-G: Artikel 49 VWEU juncto artikel 54 VWEU vereist voor een grensoverschrijdende verliesverrekening bij de moedermaatschappij dat de verlieslijdende dochteronderneming rechtstreeks wordt gehouden.

Het ‚enkel‘ doorgewentelde verlies kan niet als zogenoemd definitief verlies worden beschouwd, ook wanneer dit op grond van een beperking van de verliesverrekening in de staat van de dochteronderneming niet met eerdere winsten kon worden verrekend.

Bij de vraag of sprake is van definitieve verliezen van een kleindochteronderneming moet ook rekening worden gehouden met de mogelijkheid van verliesoverdracht aan en verliesverrekening met derden en daarmee ook aan respectievelijk met haar moedermaatschappij (dan wel verdere concernvennootschappen) in die lidstaat. Of hun mogelijkheden tot aftrek beperkt zijn, is enkel doorslaggevend voor de vraag betreffende hun ‚definitieve‘ verliezen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 22 januari 2019 – Luxemburg – zaak C-749/18 B. e.a.

Vrijheid van vestiging – Fiscale neutraliteit

Artikelen 49 en 54 VWEU. De naamloze vennootschap A (naar Frans recht) heeft in Luxemburg een dochteronderneming B opgericht die op haar beurt zeven dochterondernemingen heeft die belastingplichtig zijn in Luxemburg (hierna: ingezetenen). De vennootschap B en haar zeven dochterondernemingen hebben gekozen voor de Luxemburgse fiscale-integratieregeling, waarbij de belasting wordt berekend over de geconsolideerde winst van de groep van ondernemingen. De vennootschappen C en D zijn ook ingezeten vennootschappen, dochterondernemingen van A. De vennootschap B bezit geen deelneming in het kapitaal van deze twee vennootschappen. Bij afzonderlijke brieven hebben de vennootschappen B, C en D verzocht om hun toepassing van de fiscale-integratieregeling toe te staan. Bij besluit werd het verzoek afgewezen aangezien de vennootschap B geen deelneming in de te integreren vennootschappen aanhield. Toepassing van de regeling is alleen mogelijk met een in Luxemburg fiscaal ingezeten moedermaatschappij (verticale integratie).

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of het verbod voor een niet-ingezeten moedermaatschappij die in een lidstaat van de EU is gevestigd, om een fiscale eenheid met haar ingezeten dochterondernemingen te vormen, in strijd is met de artikelen 49 en 54 VWEU? Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VRAGEN AAN HOGE RAAD – Gerechtshof Den Bosch – 4 januari 2019 – ECLI:NL:GHSHE:2019:7

Dividendbelasting - Buiten Nederland gevestigde beleggingsinstellingen

Samenvatting onder: Financiële diensten

COMMISSIE

Europese Commissie doet onderzoek naar Nederlandse fiscale rulings met Nike ([taxlive](#))

Brexit

HvJ – ARREST – 23 januari 2019 – zaak C-661/17 – M.A. e.a. – Ierland - ECLI:EU:C:2019:53 – persbericht – geen conclusie - arrest

Brexit en Dublin III – Belang van het kind

Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublin III). Een Ierse rechter vraagt het Hof of hij rekening moet houden met de Brexit bij een beslissing over een eventuele overdracht aan het VK van een persoon die om internationale bescherming heeft verzocht (op grond van verordening (EU) nr. 604/2013).

Hof: Artikel 17, lid 1, van verordening (EU) nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat een lidstaat ten aanzien waarvan is bepaald dat hij „verantwoordelijk” is in de zin van die verordening, kennis heeft gegeven van zijn voornemen zich uit de Europese Unie terug te trekken overeenkomstig artikel 50 VEU, niet met zich meebrengt dat de lidstaat die met het bepalen

van de verantwoordelijke lidstaat is belast, verplicht is om zelf het betreffende verzoek om bescherming te behandelen op grond van de discretionaire bepaling van bovengenoemd artikel 17, lid 1.

Verordening nr. 604/2013 vereist niet dat de nationale autoriteit die bepaalt welke lidstaat verantwoordelijk is op grond van de criteria van die verordening, tevens zorg draagt voor de toepassing van de discretionaire bepaling van artikel 17, lid 1, van dezelfde verordening.

Een lidstaat die niet verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming, is krachtens die bepaling niet verplicht om rekening te houden met het belang van het kind en om dat verzoek zelf te behandelen op grond van artikel 17, lid 1, van die verordening.

Artikel 27, lid 1, van verordening nr. 604/2013 schept niet de verplichting om te voorzien in een rechtsmiddel dat kan worden ingesteld tegen het besluit om geen gebruik te maken van de mogelijkheid die wordt geboden door artikel 17, lid 1, van die verordening, hetgeen onverlet laat dat tegen dat besluit kan worden opgekomen in het kader van een rechtsmiddel tegen het overdrachtsbesluit.

Artikel 20, lid 3, van verordening nr. 604/2013 creëert, behoudens bewijs van het tegendeel, het vermoeden dat het in het belang van het kind is om bij de behandeling van zijn situatie tot uitgangspunt te nemen dat deze onlosmakelijk verbonden is met die van zijn ouders.

- **B** Brexit, asylum and the rights of the child: clarification from the CJEU ([EU law analysis](#))

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam – 30 januari 2019 - [ECLI:NL:RBAMS:2019:654](#)

Samenvatting onder: [Overlevering en uitlevering](#)

REGELGEVING EU

- BNC Fiche: Connectiviteit luchtvervoer en luchtvaartveiligheid bij Brexit ([Kamerstuk 22112 nr. 2766](#))
- BNC Fiche: Waarborgen connectiviteit in het wegvervoer bij Brexit ([Kamerstuk 22112 nr. 2767](#))
- BNC Fiche: Mededeling over de uitvoering van het EU *Contingency* Action Plan Brexit, 24 januari 2019 ([Kamerstuk 22112 nr. 2753](#))
- BNC Fiche: Wijziging verordening lijst visumvrije- en visumplichtige landen in verband met Brexit, 2 januari 2019 ([Kamerstuk 22112 nr. 2745](#))
- Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van noodmaatregelen op het gebied van de coördinatie van de sociale zekerheid na de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland uit de Europese Unie, 30 januari 2019 ([EC](#)) zie ook: ([Europa decentraal](#))
- Commissie maakt no deal-voorstellen bekend voor EU-visserijsector ([Europa decentraal](#))
- De Commissie stelt twee nieuwe richtlijnen voor. 1. [een wijziging van de verordening](#) die de regels bepaalt voor het Europese Maritieme en Visserijfonds. Deze wijziging voorziet erin dat vissers die tijdelijk niet meer kunnen vissen vanwege een no deal-Brexit, in aanmerking komen voor compensatie uit dit fonds tot uiterlijk eind 2019, 2. wijziging betreft de [verordening inzake het duurzame beheer van externe vissersvloten](#).

REGELGEVING NL

Verzamelwet Brexit (zie kamerstukken met volgnummer [35084](#))

- Handelingen, 24 januari 2019 ([Vergaderjaar 2018-2019 nr 45](#))
- Gewijzigd voorstel van wet, 29 januari 2019 ([Kamerstuk 35084 nr. A](#))

Parlementaire stukken

- Kamerbrief: Overzicht van de laatste stand van zaken van de ontwikkelingen over de Brexit, 18 januari 2019 ([Kamerstuk 2018-2019, nr. 23987](#))
- Gevolgen van de verschillende Brexit-scenario's voor het terrein van Justitie en Veiligheid en hoe daar op wordt geanticipeerd, 22 januari 2019 ([Kamerstuk 23987 nr. 302](#))

- Aanpak voorbereidingen Belastingdienst Brexit ([Vergaderjaar 2018-2019 Bijlage bij Kamerstuk 31066 nr. 452](#), 1 februari 2019)
- Nederlandse 'Verzamelwet brexit' aangenomen in de Tweede Kamer ([Europa nu](#))

Wiki

- [Wiki Brexit](#) (nieuw!)

OVERIG

- Guide to Brexit sources ([EU law analysis](#))
- Fiscale overgangsregeling bij harde brexit ([Europa nu](#))
- Brits Milieuagentschap: No-deal brexit kan milieucrisis veroorzaken ([Europa nu](#))
- Britse roept Europees Hof te hulp om Brexit ([Europa nu](#))
- EU adapts trans-European transport networks to prepare for a 'no-deal' Brexit – presidency reaches provisional agreement with Parliament ([Raad](#))
- Will European initiatives to create international commercial courts be attractive enough for foreign litigants post Brexit? ([KSLR](#))
- Nederlanders in VK verliezen belastingvoordelen bij harde Brexit ([Taxlive](#))
- The status of UK citizens in the EU after Brexit ([Leiden law blog](#))

Collectieve uitzetting

EHRM – ARREST – Georgië t. Rusland – 31 januari 2019 – Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) - ECLI:CE:ECHR:2019:0131JUD001325507

Compensatie - Rusland moet tien miljoen euro betalen aan Georgië wegens collectieve uitzetting Georgiërs in 2006

In 2014 heeft het EHRM een schending vastgesteld wegens collectieve arrestatie, detentie en uitzetting door Rusland van Georgiërs in 2006. Nu de partijen niet tot overeenstemming zijn gekomen over compensatie, stelt het EHRM de schadevergoeding vast.

EHRM: Voor schadevergoeding in zaken tussen staten is relevant of sprake is van een schending van basale mensenrechten van slachtoffers, of de slachtoffers kunnen worden geïdentificeerd en wat het voornaamste doel was van het starten van de procedure door de klagende staat. In onderhavige zaak is voldaan aan de criteria. Er bestaat een voldoende nauwkeurige en objectief identificeerbare groep van ten minste 1500 Georgiërs die slachtoffer zijn geworden van collectieve uitzetting (artikel 4, vierde protocol bij het EVRM). Onder die omstandigheden is het redelijk een totale som van tien miljoen euro toe te kennen wegens immateriële schade geleden door de groep van ten minste 1500 slachtoffers. Die som moet door de klagende staat (Georgië) verdeeld worden over de slachtoffers, waarbij € 2 000 moet worden betaald aan degenen die alleen slachtoffers zijn geworden van de collectieve uitzetting en een bedrag van € 10 000 tot € 15 000 aan personen van wie tevens de rechten onder artikel 3 en 5, eerste lid, EVRM zijn geschonden.

Consumenten

HvJ – ARREST – 23 januari 2019 – zaak C-430/17 – Walbusch Walter Busch – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:47 – conclusie - arrest

Postorderbedrijf - Herroepingsrecht - Folder met link naar website

Richtlijn 2011/83/EU. Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 1999/44/EG. Artikelen 11 en 16 Handvest. In 2014 verspreidde Walbusch Walter Busch, als bijlage bij verschillende tijdschriften en kranten een uitvouwbare reclamefolder van zes pagina's. Zowel op de voor- als op de achterkant van de bestelkaart werd gewezen op het wettelijke herroepingsrecht. De Duitse consumentenorganisatie

maakt bezwaar tegen de folder, omdat de instructies voor herroeping in de voorgeschreven vorm ontbraken en het modelformulier voor herroeping niet was bijgevoegd, maar via een website toegankelijk was.

Hof: Bij de beoordeling of het communicatiemiddel in een concreet geval beperkte ruimte of tijd biedt voor het tonen van de informatie, overeenkomstig artikel 8, lid 4, van richtlijn 2011/83/EU dient rekening te worden gehouden met alle technische kenmerken van de commerciële communicatie van de handelaar. Daarbij dient de nationale rechter na te gaan of, gelet op de door de communicatie ingenomen ruimte en tijd en gelet op de minimumomvang van het lettertype dat geschikt is voor de gemiddelde consument voor wie deze communicatie is bestemd, alle in artikel 6, lid 1, van deze richtlijn bedoelde informatie objectief kan worden getoond in deze communicatie.

Artikel 6, lid 1, onder h), en artikel 8, lid 4, van richtlijn 2011/83 dienen aldus te worden uitgelegd dat ingeval de overeenkomst wordt gesloten met behulp van een middel voor communicatie op afstand dat beperkte ruimte of tijd biedt voor het tonen van de informatie en wanneer een herroepingsrecht bestaat, de handelaar verplicht is om de consument, met behulp van het betrokken communicatiemiddel en vóór het sluiten van de overeenkomst, de informatie betreffende de voorwaarden, de termijn en de modaliteiten voor uitoefening van dat recht te verstrekken. In dat geval moet deze handelaar het modelformulier voor herroeping van bijlage I, deel B, bij deze richtlijn aan de consument meedelen via een andere bron, in een duidelijke en begrijpelijke taal.

- Disclosure duties versus freedom to conduct a business: CJEU partially departs from AG's opinion in C-430/17 Walbusch Walter Busch ([ECBL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 15 januari 2019 – zaak C-52/18 – Füllä – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:22 – [conclusie](#)

Verkoop van consumptiegoederen – Rechten van de consument – Betekenis van ‚ernstige overlast voor de consument’ en van ‚kosteloos herstel’ – Recht op ontbinding van de overeenkomst

Richtlijn 1999/44/EG. De zaak gaat over de koop via internet van een partytent van 5 bij 6 meter, waaraan gebreken worden geconstateerd. Bestaat er ten aanzien van een consumentenkoop, waarbij een goed op grond van een overeenkomst op afstand wordt verworven en nadien blijkt dat het niet aan die overeenkomst beantwoordt, een regel van het Unierecht die bepaalt waar de consument dat goed ter beschikking van de verkoper moet stellen zodat het kan worden hersteld of vervangen? Nu digitale handel alomtegenwoordig is, wordt deze vraag steeds belangrijker, vooral als het gaat om zware of volumineuze consumptiegoederen.

A-G: Artikel 3, lid 3, derde alinea, van richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties voor consumptiegoederen moet aldus worden uitgelegd dat het aan de nationale rechter staat om tegen de achtergrond van alle relevante omstandigheden van de voor hem aanhangige zaak te bepalen waar een consument een op afstand gekocht consumptiegoed aan een ondernemer moet aanbieden teneinde herstelling of vervanging van dat goed mogelijk te maken. In dat verband moet de plaats waar de goederen ter beschikking moeten worden gesteld, van dien aard zijn dat herstelling of vervanging kosteloos plaatsvindt binnen een redelijke termijn en zonder ernstige overlast voor de consument, rekening houdend met de aard van de goederen en het gebruik van de goederen dat de consument wenste.

Artikel 3, lid 3, eerste alinea, juncto artikel 3, lid 4, van richtlijn 1999/44 verzet zich niet ertegen dat een consument de kosten van de verzending en/of retourzending moet voorschieten, voor zover dit geen financiële last vormt die de consument ervan weerhoudt zijn rechten geldend te maken.

Artikel 3, lid 3, derde alinea, juncto artikel 3, lid 5, tweede streepje, van richtlijn 1999/44 moet aldus worden uitgelegd dat een consument die de verkoper in kennis heeft gesteld van een gebrek, het recht heeft om de overeenkomst te laten ontbinden wanneer de verkoper geen stappen heeft ondernomen, met inbegrip van het verstrekken van informatie over de plaats waar de goederen ter beschikking moeten worden gesteld zodat zij in overeenstemming kunnen worden gebracht door middel van een van de in artikel 3, lid 3, van richtlijn 1999/44 bedoelde vormen van genoegdoening, tenzij het gebrek aan overeenstemming slechts van geringe betekenis is of niet is bewezen.

- AG Wahl on 99/44 Directive: if it looks like the right place, it is the right place (C-52/18). ([ECBL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 22 januari 2019 – zaak C-694/17 – Pillar Securitisation – ECLI:EU:C:2019:44 – [conclusie](#)

IPR – Begrip consument - Kredietovereenkomst

Samenvatting onder: [IPR](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G – 30 januari 2019 – zaak C-628/17 – Oranga Polska – Polen – ECLI:EU:C:2019:74 – [conclusie](#)

Methode voor het sluiten van overeenkomsten op afstand voor het verrichten van telecommunicatiediensten

Richtlijn 2005/29/EG. Een nieuw verzoek om een prejudiciële beslissing biedt het Hof de gelegenheid zijn rechtspraak inzake consumentenbescherming verder te ontwikkelen, ditmaal in het kader van richtlijn 2005/29/EG, over de toepassing waarvan het recent het arrest Wind Tre en Vodafone Italia heeft gewezen. In lijn met de rechtspraak van dat arrest moet thans worden nagegaan of de door een telecommunicatiebedrijf in Polen voor het sluiten van overeenkomsten op afstand gebruikte methode waarbij de consument het definitieve besluit over een transactie moet nemen in aanwezigheid van de koerier die hem de modelovereenkomst overhandigt, van de inhoud waarvan de consument vóór het bezoek van de koerier via internet of per telefoon heeft kunnen kennisnemen, (altijd of alleen in bepaalde omstandigheden) een agressieve handelspraktijk is.

A-G: Artikel 8 juncto artikel 9 en artikel 2, onder j), van richtlijn 2005/29/EG dient aldus te worden uitgelegd dat:

- een methode voor het sluiten van overeenkomsten op afstand betreffende het verrichten van telecommunicatiediensten, waarbij een consument het definitieve besluit over de transactie moet nemen in aanwezigheid van de koerier die de modelovereenkomsten overhandigt en waarbij hij volledig heeft kunnen kennisnemen van de voorwaarden van die modelovereenkomsten op de website van de handelaar of per telefoon, op zich geen agressieve handelspraktijk is;*
- indien, de omstandigheden van elk geval in hun context beschouwd, het gebruik van die methode voor het sluiten van overeenkomsten de beslissingsvrijheid van de consument aanzienlijk beperkt door ongepaste beïnvloeding waarvan de handelaar ten aanzien van de consument met succes heeft gebruikgemaakt, er sprake is van een agressieve handelspraktijk;*
- het, om zoveel mogelijk te garanderen dat de houding van de koerier geen ongepaste beïnvloeding vormt, van belang is dat zijn gedrag zodanig is geregeld dat elk aspect van psychologische druk op de consument kan worden uitgesloten.*

- B** AG Campos Sánchez-Bordona's opinion on Orange Polska (C-628/17): Signing a contract with the courier present can be undue influence under UCPD ([ECLB](#))

Detentie en politieonderzoek (S)

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 – Ecis t. Letland – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) – ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD001287909

Gelijke behandeling mannen en vrouwen – Recht op familieleven

Artikelen 8 en 14 EVRM. Klager, Ecis, is veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van 20 jaren. Hij zat gedetineerd tussen 2002 en 2015. In 2008 overleed zijn vader en hij heeft een verzoek gedaan om de begrafenis te kunnen bijwonen. Dit verzoek werd afgewezen, omdat de klager in een maximum-security' gevangenis gedetineerd zat en naar Lets recht heb je geen recht op kortstondig verlof. Ēcis beklagde zich er over dat voor vrouwelijke gedetineerden andere wettelijke regelingen gelden dan voor mannelijke gedetineerden. Immers, als hij een vrouw was geweest, was hij wel in aanmerking gekomen om de begrafenis bij te wonen. Het Grondwettelijke Hof in Letland oordeelde dat Ēcis zijn klacht ongegrond was. Dit omdat mannen en vrouwen, ook al zijn ze beiden veroordeeld wegens zeer zware feiten, niet gelijk behandeld moeten worden wat betreft de strafuitvoering, omdat er sprake is van een ongelijkwaardige situatie. EHRM stelt een schending vast van zowel artikel 14 EVMR als artikel 8 EVRM. Het EHRM overweegt dat indien een discriminatie redelijk en objectief

gerechtvaardigd is, dit geen schending oplevert. In voorliggende casus was er echter een verregaand verschil in behandeling, omdat mannen die veroordeeld zijn voor ernstige strafbare feiten volgens het geldende detentieregime in een 'maximum-security' gevangenis worden geplaatst, terwijl vrouwen die veroordeeld zijn voor precies hetzelfde feit in een medium-security gevangenis worden geplaatst. Verlof wordt alleen verleend voor gedetineerden die zich in een medium-security gevangenis bevinden. Een vrouw komt vanaf het begin van de detentie in aanmerking voor uitgaansverlof. De onderbouwing van de Letse overheid dat vrouwelijke gedetineerden in het algemeen minder gewelddadig zijn dan de mannelijke gedetineerden overtuigde het hof niet dat het noodzakelijk was dit onderscheid te maken. Er is dan immers sprake van een veralgemenisering, terwijl de beoordeling individueel zou moeten zijn. Het hof merkt in deze zaak ook op dat het in ere houden van familiebanden ook van wezenlijk belang is voor de sociale re-integratie van gedetineerden. Het hof acht de klacht gegrond.

EHRM – ARREST – 15 januari 2019 – Gjini t. Servië – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) – ECLI:CE:ECHR:2019:0115JUD000112816

Artikel 3 EVRM van gevangene die was mishandeld en verkracht in Servische gevangenis geschonden.

Artikel 3 EVRM. Klager stelt dat hij in de gevangenis door celgenoten is mishandeld, verkracht en vernederd. Hij klaagt er over dat de gevangenis heeft gefaald hem te beschermen en dat de gevangenisautoriteiten zijn klachten niet grondig hebben onderzocht.

Het Hof acht alle klachten unaniem gegrond en daarmee artikel 3 EVRM geschonden. In het bijzonder oordeelt het Hof dat klager geloofwaardige klachten heeft ingediend met betrekking tot het gepleegde geweld jegens hem door zijn celgenoten in de gevangenis. Het was ten tijde van de gebeurtenissen voor het gevangenispersoneel duidelijk dat hij slecht werd behandeld, maar ze hebben er niets aan gedaan om hem te beschermen. Ook hebben de nationale autoriteiten geen onderzoek uitgevoerd noch een vervolging ingesteld naar aanleiding van zijn klachten, terwijl de autoriteiten hiervan op de hoogte moeten zijn geweest omdat klager bij verschillende instanties heeft geklaagd en bovendien compensatie heeft gekregen in een civiele procedure. Lezenswaardig is de kritische noot van rechters Pastor Vilanova en Serghides, die tot een deels afwijkend oordeel komen.

- Serbia: Prison rape complaint set for human rights judgement ([humanrightseurope](#))
- Court: Judges make €27,000 award after Serbian prison rape and assault ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST – 15 januari 2019 - Ilgiz Khalikov t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2019:0115JUD004872415

Rusland verantwoordelijk voor letsel als gevolg van niet-reglementair gedetineertransport

Artikel 3 EVRM. De klager, een gedetineerde, is gewond geraakt bij een schietincident tijdens een ontsnappingspoging door medegevangenen gedurende transport. Het onderzoek naar het incident is niet effectief geweest. Het vooronderzoek was beperkt van omvang, liep herhaaldelijk vertraging op en heeft nooit geresulteerd in een strafrechtelijk onderzoek.

Het transport vervoerde meer gedetineerden dan toegestaan in het betreffende voertuig. Als gevolg daarvan konden de gedetineerden trachten de bewaarders te overmeesteren. De klager, een voormalig politieagent, had als kwetsbare gedetineerde in een afzonderlijke cel geplaatst moeten worden, hetgeen niet is geschied. Het bewuste gedetineertransport verliep niet volgens de geldende regels, bedoeld om het risico op een dergelijke ontsnappingspoging te verkleinen en om de veiligheid van de gedetineerden te waarborgen. De staat is er derhalve niet in geslaagd de lichamelijke integriteit van de klager te beschermen. Schending van Artikel 3 EVRM.

**EHRM – ARREST – 29 januari 2019 - Ebru Dincer t. Turkije – persbericht – arrest (level 3)
- ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD004334709**

Onvoldoende onderzoek naar oorzaak brand in gevangenis

Artikel 3 EVRM. In verschillende gevangenissen zijn protesten ontstaan tegen nieuwe plannen voor gevangenissen. Tijdens een van de rellen heeft klaagster ernstige brandwonden opgelopen toen er brand uitbrak in de vrouwenvleugel van de Bayrampaşa gevangenis in Istanbul .

Het Hof oordeelt dat het onderzoek naar de oorzaak van de brand blijkbaar onvoldoende is geweest aangezien de strafzaak na 18 jaar nog steeds niet is afgerond. Schending artikel 3 EVRM.

Diensten, elektronische communicatiediensten

**PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 11 januari 2019 – zaak C-724/18 en C-727/18
Cali Apartments e.a.**

Dienstenrichtlijn – Verhuur gemeubileerde woning aan incidentele klanten die daar niet hun woonplaats hebben.

Richtlijn 2006/123/EG. De vragen en rechtsoverwegingen van C-727/18 zijn dezelfde als die in C-724/18. De vennootschap Cali Apartments is veroordeeld tot betaling van een geldboete en is gelast het pand weer voor normale bewoning te gebruiken omdat zij geen vergunning had tot wijziging van het gebruik van de woonruimte, zoals onder meer in Parijs is vereist. Cali Apartments komt op tegen de uitspraak omdat de appelrechter volgens haar inbreuk heeft gepleegd op het beginsel van voorrang van het Unierecht. Cali Apartments vindt dat de appelrechter had moeten vaststellen dat de beperking op het vrij verrichten van diensten niet werd gerechtvaardigd door een dwingende reden van algemeen belang en dat het nagestreefde doel door een minder beperkende maatregel kon worden bereikt, zoals bedoeld in artikel 9b)c) van de richtlijn.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of richtlijn 2006/123/EG, gelet op de omschrijving van het onderwerp en de werkingssfeer ervan in de artikelen 1 en 2, van toepassing is op het herhaaldelijk kortstondig, ook niet-beroepsmatig, onder bezwarende titel verhuren van een gemeubileerde woning – die niet de hoofdverblijfplaats van de verhuurder is – aan incidentele klanten die daar niet hun woonplaats kiezen. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Amersfoort/X BV en Visser/Appingedam C-360/15 en C-31/16;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 januari 2019 – zaak C-725/18 Anton van Zandbeek

Belasting op beursverrichtingen – Vrij verkeer van diensten en kapitaal

Samenvatting onder: belastingen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 14 januari 2019 – zaak C-719/19 Vivendi

Vrij verkeer van kapitaal – Vrije dienstverrichting - Audiovisuele mediadiensten

Richtlijn 2002/19/EG. Richtlijn 2002/20/EG. Richtlijn 2002/21/EG. Richtlijn 2002/22/EG. Richtlijn 2010/13/EU. Verzoekster is actief in de sector elektronische communicatie. De toezichthouder voor de communicatiesector heeft vastgesteld dat verzoekster inbreuk maakt op nationale bepalingen inzake audiovisuele mediadiensten. Verzoekster heeft beroep tot nietigverklaring van het besluit ingesteld. Verzoekster stelt dat de toezichthouder inbreuk heeft gemaakt op haar rechten van verdediging, aangezien ze niet was geraadpleegd voordat het betrokken besluit werd vastgesteld. Ook was verzoekster van tevoren niet geïnformeerd over de omvang van de sector elektrische communicatie, de exploitanten die van het geïntegreerde communicatiesysteem deel uitmaken en hun omzet. Daarnaast zou de toezichthouder het begrip “verbonden” vennootschap onjuist hebben toegepast. Verzoekster betoogt dat de sector elektronische communicatie in het litigieuze besluit te

eng is afgebakend waardoor enkele belangrijke markten, zoals die van mobiele-telefoniediensten, zijn uitgesloten. Daardoor is de aan verzoekster toe te rekenen omzet onjuist vastgesteld.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of de Italiaanse regeling inzake de bescherming van de mededinging en de pluraliteit van audiovisuele mediadiensten en radiomediadiensten in strijd is met het Unierecht (in het bijzonder met de beginselen van vrij kapitaalverkeer en vrijheid van dienstverrichting). Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: United Pan-Europe Communications Belgium e. a. C-250/06; Collectieve Antennevoorziening Gouda C-288/89; Veronica Omroep Organisatie C-148/91.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 30 januari 2019 – zaak C-781/18 S.I.A.E.*

Samenvatting onder: [IE](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 30 januari 2019 – zaak C-764/18 Orange España*

Telecom – Berekeningswijze heffing

Richtlijn 2002/20/EG. Is de richtlijn – zoals uitgelegd door het Hof ten aanzien van ondernemingen die actief zijn in de mobiele telecommunicatiesector – van toepassing op ondernemingen die vaste telefonie- en internetdiensten aanbieden? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Vodafone España C-55/11, C-57/11 en C-58/11; France Telecom España S.A. C-25/13; Albacom en Infostrada C-292/01 en C-293/01;

Discriminatie

HvJ – ARREST – 22 januari 2019 – zaak C-193/17 – Cresco Investigation – Grote Kamer – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:43 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 15 januari 2019 – Kopytok t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) – ECLI:CE:ECHR:2019:0115JUD004881209

Recht op gebruik van appartement door familie van vorige eigenaar is buitensporige last voor nieuwe eigenaar

Artikel 1 EP EVRM. Klager kocht in 2007 een appartement van X die daar aanvankelijk als sociaal huurder met haar familie woonde maar het appartement in 2006 had overgekocht. Klager heeft via de rechter afgedwongen dat het huis in de openbare registers op haar naam werd overgeschreven. Vervolgens eiste ze via de rechter dat het recht van bewoning van X en haar familie zou worden beëindigd en dat zij zouden worden uitgezet. De rechter beval de uitzetting van X en haar jongste dochter, maar wees de eis af ten aanzien van de volwassen kinderen. De volwassen kinderen, die in de gevangenis zaten respectievelijk elders studeerden, hadden volgens de rechter hun eigendommen in de flat achtergelaten en geen indicatie gegeven dat ze de woning niet langer wilden gebruiken. Hun recht tot gebruik blijft voortbestaan.

EHRM: Klager heeft geen mogelijkheid gehad om vast te stellen of anderen een recht op gebruik hadden op het appartement. Dat recht op gebruik was een bijzondere aanspraak die ontstond als een sociale huurwoning werd geprivatiseerd. Tijdens de verkoopprocedure had de verkoopster aan klager verzekerd dat er geen derde partijen waren die aanspraak konden maken op de woning. Klager kon die stelling niet verifiëren, omdat het recht op gebruik niet werd vastgelegd in de openbare registers. Bovendien had klager niet kunnen weten dat zoveel gewicht zou worden gehecht aan de aanwezigheid van eigendommen van de volwassen kinderen. Zelfs als klager dat geweten zou hebben, zou ze geen gelegenheid hebben gehad om de spullen van de eigenaar te doorzoeken

om te zien of iemand een recht van gebruik had, voordat ze het koopcontract tekende. Schending van artikel 1, eerste protocol bij het EVRM.

EHRM – ARREST – Albert e.a. t. Hongarije – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD000529414

Toezicht op financiële instellingen maakte geen inbreuk op rechten aandeelhouders

Artikel 1 EP EVRM. De klagers, aandeelhouders van financiële instellingen die onder toezicht van centrale toezichthouders zijn gesteld, klagen over de invloed die dit heeft op hun recht om het handelen en het beleid van de desbetreffende instellingen te beïnvloeden.

Hoewel de desbetreffende regelgeving invloed kon hebben op de belangen van de klagers, was geen enkel onderdeel ervan op hen als aandeelhouders gericht. Waar een maatregel enkel inbreuk maakt op de rechten van een bedrijf, levert dit geen verantwoordelijkheid ten aanzien van de aandeelhouders op. Geen schending van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM.

Energiemarkt

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 22 januari 2019 – zaak C-765/18 Stadtwerke Neuwied

Aardgaslevering – Geldigheid tariefwijziging - Interne markt

Richtlijn 2003/55/EG. Verzoekster is basisleverancier in de zin van de wet inzake de elektriciteits- en gasvoorziening. Verzoekster stelt dat er sprake is van betalingsachterstanden. Verweerder heeft een vordering in reconventie ingediend. Hij eist dat wordt vastgesteld dat de door verzoekster (op verscheidene data) vastgestelde prijzen onredelijk en ongeldig zijn. In de tweede plaats eist verweerder dat wordt vastgesteld dat de door verzoekster berekende termijnbedragen onredelijk en ongeldig zijn. In de derde plaats eist hij dat wordt vastgesteld dat verzoeksters eindafrekeningen van 2005 t/m 2012 met betrekking tot het gasverbruik onredelijk en ongeldig zijn. Ten slotte eist verweerder dat wordt vastgesteld dat hij op grond van het contract met verzoekster recht heeft op terugbetaling in verband met het gasverbruik in de leveringsperiode. Verzoekster is van mening dat verweerder het gas niet afneemt tegen een bijzonder tarief, maar dat het een algemeen tarief betreft.

Prejudiciële vragen: 1. Moet artikel 3, lid 3, juncto bijlage A, onder b) en c), van richtlijn 2003/55/EG aldus worden uitgelegd dat de uitgebleven tijdige en rechtstreekse informatie van de afnemers van gas aangaande de voorwaarden, aanleiding en omvang van een ophanden zijnde tariefwijziging voor de levering van gas, in de weg staat aan de geldigheid van een dergelijke tariefwijziging? 2. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord: Is artikel 3, lid 3, juncto bijlage A, onder b) en c), van richtlijn 2003/55/EG sedert 1 juli 2004 rechtstreeks van toepassing op een privaatrechtelijk (in de vorm van een Duitse GmbH) georganiseerd leveringsbedrijf, aangezien de genoemde bepalingen van deze richtlijn inhoudelijk gezien onvoorwaardelijk zijn en dus zonder verdere omzettingshandeling kunnen worden toegepast, en de burger rechten verlenen ten aanzien van een organisatie die, ondanks haar privaatrechtelijke rechtsvorm, onder gezag van de Staat staat omdat deze de enige aandeelhouder van de onderneming is?

Erfrecht

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-102/18 – Brisch – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:34 – geen conclusie - arrest

Europese erfrechtverklaring

Verordening (EU) nr. 650/2012. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1329/2014. Dit verzoek is ingediend in het kader van een procedure die Brisch in zijn hoedanigheid van executeur van het testament van de erflaterster Trenk heeft ingeleid bij het Amtsgericht Köln (rechter in eerste aanleg Keulen, Duitsland) om een Europese erfrechtverklaring te verkrijgen.

Hof: Voor de aanvraag van een Europese erfrechtverklaring in de zin van artikel 65, lid 2, van verordening nr. 650/2012, is het gebruik van formulier IV in bijlage 4 bij uitvoeringsverordening nr. 1329/2014 facultatief.

NOOT – bij EHRM 19 december 2019, Molla Sali t. Griekenland

The Curious Case of Molla Sali v. Greece: Legal Pluralism Through the Lens of the ECtHR ([strasbourgobservers](#))

Europese subsidies

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 10 januari 2019 – zaak C-722/18 KROL

Structuurfondsen - Aanbesteding

Richtlijn 2003/35/EG. De rechter heeft vastgesteld dat de overeenkomst tussen verzoekster en verweerster gedeeltelijk is gefinancierd met middelen uit het Cohesiefonds van de EU. Daarom heeft de rechter de vordering van verzoekster jegens verweerster inzake de rente over deze handelstransacties niet-ontvankelijk geacht. Verzoekster was het niet eens met deze beslissing en heeft hoger beroep ingesteld. Verzoekster voert aan dat zij bij de ondertekening van de overeenkomst niet wist dat deze gedeeltelijk zou worden gefinancierd met middelen uit het Cohesiefonds van de EU. De cofinancieringsovereenkomst was een overeenkomst tussen een consortium bestaande uit verweerster en de schatkist, en dus niet tussen verzoekster en verweerster. Verzoekster heeft schending van artikel 4(3)c) van de wet op de betalingstermijnen bij handelstransacties en van artikel 5 van het burgerlijk wetboek aangevoerd. Meer bepaald was er volgens verzoekster sprake van schending van de beginselen van sociale cohesie door discriminatie van Poolse ondernemers ten opzichte van hun tegenhangers in de andere landen van de Europese Unie.

Prejudiciële vraag: Bieden de Unierechtelijke bepalingen, in het bijzonder de overwegingen 13, 20 en 22 van richtlijn 2000/35/EG en het in artikel 18 VWEU neergelegde beginsel van non-discriminatie de mogelijkheid tot uitsluiting van schadeloosstelling met betrekking tot betalingsachterstanden bij transacties die geheel of gedeeltelijk zijn gefinancierd uit de structuurfondsen en het Cohesiefonds van de Europese Unie, zoals neergelegd in de wet op de betalingstermijnen bij handelstransacties?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland – 22 januari 2019 – zaak C-743/18 Elme Messer Metalurgs

Structuurfondsen

Verordening (EG) nr. 1083/2006. Verzoekster heeft een vordering tot ongeldigverklaring van de ontbinding van een overeenkomst ingesteld tegen het investerings- en ontwikkelingsagentschap van Letland. Volgens verzoekster is het eenzijdig ontbinden van de overeenkomst strijdig met het beginsel van goede trouw, omdat verzoekster de voorwaarden van de overeenkomst niet heeft geschonden en tevens vaststaat dat zij de financiële steun heeft gebruikt om de in het project voorziene activiteiten uit te voeren, zoals door verweerder zelf is erkend. Volgens verzoekster kan de financiële situatie van andere rechtspersonen, niet worden geacht niet-nakoming van de overeenkomst door verzoekster op te leveren, aangezien het omstandigheden betreft waarop zij geen invloed kan uitoefenen. Verweerder is van mening dat de situatie moet worden gezien als een onregelmatigheid in de zin van artikel 2.7 van de verordening.

Prejudiciële vraag: Moet artikel 2, punt 7, van verordening (EG) nr. 1083/2006 aldus worden uitgelegd dat een situatie waarin de begunstigde van financiering de omzet die voor de relevante periode is bepaald niet kan realiseren omdat in die periode haar enige vennoot zijn handelsactiviteit heeft gestaakt of insolvent is verklaard, dient te worden opgevat als een handeling of nalatigheid van een marktdeelnemer (de begunstigde van de financiering) waarbij de algemene begroting van de Europese Unie door een onverschuldigde uitgave wordt of zou kunnen worden benadeeld? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-158/06 Stichting ROM-projecten/Staatssecretaris van Economische Zaken; Asociația Accept C-81/12.

Euthanasie

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – 3 december 2018 – Motier t. België - [78017/17](#)

Foundations/trusts and religion in Turkey: Altinkaynak ([Law&religion](#))

Familieleven en familierecht (Fa – sz)

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 – Wunderlich t. Duitsland – [persbericht](#) – [arrest](#) (level 2) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD001892515](#)

Samenvatting onder: [Onderwijs](#)

EHRM – ARREST - Mifsud t. Malta – 29 januari 2019 – [persbericht](#) – [arrest](#) (level 2) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD006225715](#)

DNA test

Artikel 8 EVRM. In deze zaak klaagt de weduwe van klager, namens klager over de beslissing van het Maltese hof om hem te verplichten DNA af te geven ten bate van een vaderschapstest. Het Straatsburgse hof stelt dat het verplicht afstaan van DNA een inbreuk vormt op het in artikel 8 EVRM beschermde privéleven van klager en dat deze inbreuk dient te worden afgewogen tegen het belang van de vermeende dochter van klager om de waarheid te kennen over een belangrijk onderdeel van haar identiteit. Naar oordeel van het hof is de procedure voor de nationale hoven eerlijk verlopen en partijen hebben voldoende kunnen participeren in de procedure. In algemene zin kan niet worden gesteld dat een DNA-test in strijd is met de rule of law, nu deze test juist ten doel heeft om te kunnen voldoen aan de verplichtingen van de staat onder artikel 8 EVRM. Er is derhalve geen sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – 16 januari 2019 – zaak C-386/17 – Liberato – Italië - [ECLI:EU:C:2019:24](#) - [conclusie](#) – [arrest](#)

Erkenning door Italiaanse rechter van door de Roemeense rechter gegeven beslissing over de huwelijksband, de ouderlijke verantwoordelijkheid en de onderhoudsverplichtingen

Samenvatting onder: [IPR](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 23 januari 2019 – Roemenië – [zaak C-759/18 OF*](#)

Familierecht – IPR - Echtscheiding – Toepasselijk recht

Samenvatting onder: [IPR](#)

OVERIG

- Sweden: New rules on non-recognition of underage marriages ([conflict of laws](#))
- Application of European Regulations on Matrimonial Property Regimes and Registered Partnerships ([notaries of Europe](#))

Financiële diensten en markten (B – S)

EHRM – ARREST – Albert e.a. t. Hongarije – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD000529414

Samenvatting onder: Eigendomsrecht

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-639/17 – KPMG Baltics – Letland – ECLI:EU:C:2019:31 – geen conclusie – arrest

Vrij verkeer van kapitaal - Begrip „overboekingsopdracht” - Betalingsopdracht van de houder van een gewone rekening-courant aan een kredietinstelling die later insolvent is verklaard

Richtlijn 98/26/EG. Ķīpars AI, houder van een gewone rekening-courant bij de bank Latvijas Krājbanka, gaf deze bank opdracht om al het geld dat op deze rekening-courant stond over te schrijven naar een andere rekening, die zij bij een andere bank aanhield. Deze opdracht werd in het interne afwikkelingssysteem van Latvijas Krājbanka ingevoerd en het geld werd van de rekening-courant van Ķīpars AI gedebiteerd en op een tussenrekening van Latvijas Krājbanka gezet om te worden overgemaakt. De betalingsopdracht werd echter niet volledig uitgevoerd, omdat de Finanšu un kapitāla tirgus komisija (commissie financiële en kapitaalmarkten, Letland) enkele uren later Latvijas Krājbanka het verbod oplegde transacties voor bedragen boven 100 000 EUR te verrichten, en deze bank nadien insolvent werd verklaard. KPMG Baltics werd aangesteld als curator van het faillissement van Latvijas Krājbanka.

Hof: Een betalingsopdracht, waarbij de houder van een gewone rekening-courant een kredietinstelling verzoekt geld over te boeken naar een andere kredietinstelling, valt niet onder het begrip „overboekingsopdracht” in de zin van richtlijn 98/26/EG en bijgevolg ook niet binnen de werkingssfeer van deze richtlijn.

HvJ – ARREST – 16 januari 2019 – zaak C-389/17 – Paysera LT – Litouwen – ECLI:EU:C:2019:25 – conclusie – arrest

Elektronisch geld

Richtlijn 2009/110/EG. Richtlijn 2007/64. Paysera, verzoekster in het hoofdgeding, is een Litouwse vennootschap waaraan door de Bank van Litouwen vergunningen zijn verleend om werkzaam te zijn als instelling voor elektronisch geld en als betalingsinstelling, welke haar het recht geven om elektronisch geld uit te geven en om diensten die verband houden met de uitgifte van dit geld en andere betalingsdiensten aan te bieden.

Naar aanleiding van een controle van de werkzaamheden van verzoekster in het hoofdgeding door de Dienst Toezicht van de Bank van Litouwen, is bij het bestreden besluit vastgesteld dat verzoekster in het hoofdgeding de methoden voor de berekening van het vereiste eigen vermogen niet in acht had genomen, aangezien de betrokken diensten, volgens de Bank van Litouwen, geen verband hielden met de uitgifte van elektronisch geld. De Dienst Toezicht heeft met name geweigerd de volgende door verzoekster in het hoofdgeding uitgeoefende werkzaamheden als betalingsdiensten die verband houden met de uitgifte van elektronisch geld aan te merken:

- betalingen (overmakingen) die worden verricht door een houder van elektronisch geld vanaf een rekening voor elektronisch geld bij zijn instelling voor elektronisch geld naar rekeningen van derden bij kredietinstellingen (hierna: „dienst I”), en
- inning van betalingen voor goederen en/of diensten die worden geleverd of aangeboden door klanten van een instelling voor elektronisch geld (handelaren) met bankrekeningen voor elektronisch geld, bij kopers van deze goederen en/of diensten die niet deelnemen aan het systeem van elektronisch geld (hierna: „dienst II”).

De verwijzende rechter vraagt zich bijgevolg af of deze twee diensten al dan niet als diensten die verband houden met de uitgifte van elektronisch geld moeten worden aangemerkt.

Hof: Artikel 5, lid 2, van richtlijn 2009/110/EG moet aldus worden uitgelegd dat diensten die instellingen voor elektronisch geld in het kader van betalingstransacties verrichten, werkzaamheden zijn die verband houden met de uitgifte van elektronisch geld in de zin van deze bepaling, wanneer

deze diensten in het kader van een en dezelfde betalingstransactie de uitgifte of de terugbetaling van elektronisch geld met zich meebrengen.

PREJUDICIËLE VRAGEN AAN HOGE RAAD – Nederland – Gerechtshof Den Bosch – 4 januari 2019 – [ECLI:NL:GHSHE:2019:7](#)

Dividendbelasting

Artikelen 63 en 64 VWEU. Een in de Verenigde Staten van Amerika gevestigd beleggingsfonds dient verzoeken tot teruggave van Nederlandse dividendbelasting in. Het Hof stelt de volgende prejudiciële vragen aan de Hoge Raad:

1. Leidt de omstandigheid dat buiten Nederland gevestigde beleggingsinstellingen, in verband met het gegeven dat zij in Nederland niet inhoudingsplichtig zijn voor de dividendbelasting, niet in aanmerking kunnen komen voor de afdrachtvermindering zoals geregeld in artikel 11a Wet DB tot een ongerechtvaardigde belemmering van het recht op vrij verkeer van kapitaal zoals neergelegd in (thans) artikel 63 VWEU?
2. Zo vraag 1 bevestigend moet worden beantwoord: moet de aldaar bedoelde belemmering, in verband met de sinds 1 januari 2008 geldende regeling inzake een afdrachtvermindering van artikel 11a van de Wet DB, worden aangemerkt als een op 31 december 1993 bestaande beperking zoals bedoeld in artikel 64, lid 1, VWEU en is voor het antwoord op deze vraag relevant of een niet-ingezeten beleggingsinstelling in concreto al dan niet beschikt over een vaste inrichting in Nederland?
3. Zo vraag 1 bevestigend en vraag 2 ontkennend moeten worden beantwoord: welke remedie moet in rechte worden geboden aan een niet-ingezeten beleggingsinstelling, wier recht op vrij kapitaalverkeer dientengevolge wordt belemmerd?"

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 januari 2019 – [zaak C-725/18 Anton van Zandbeek](#)

Belasting op beursverrichtingen – Vrij verkeer van diensten en kapitaal

Samenvatting onder: belastingen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 24 januari 2019 – Frankrijk – [zaak C-778/18 Association française des usagers de banques*](#)

Bancaire mobiliteit – Voorwaarde krediet - Verplichting looninkomsten op betaalrekening te storten

Richtlijn 2007/64/EG. Richtlijn 2014/17/EU. Richtlijn 2014/92/EU. Richtlijn (EU) 2015/2366. Verzoeker heeft verzocht om nietigverklaring van een Frans decreet inzake de duur van de verplichting voor de kredietnemer om zijn inkomsten automatisch te laten incasseren. Verzoeker stelt dat de beschikking ter uitvoering waarvan het decreet is vastgesteld, indruist tegen de doelstelling van de richtlijnen om de bancaire mobiliteit te stimuleren. De kredietinstellingen worden namelijk toegestaan het bancaire automatische incasso vergezeld te doen gaan van voordelen. Bij het verzaken van die voordelen worden de cliënten opgezadeld met buitensporig hoge kosten die de bancaire mobiliteit belemmeren. Verder stelt verzoeker dat het bestreden decreet de bancaire mobiliteit niet stimuleert door de maximumduur vast te stellen op tien jaar.

Prejudiciële vragen: 1. Staat artikel 12, lid 2, onder a), van richtlijn 2014/17/EU, met name gelet op de doelstelling die door deze bepaling wordt gekoppeld aan de betaal- of spaarrekening die volgens haar mag worden geopend of aangehouden, of lid 3 van hetzelfde artikel toe dat de kredietgever de kredietnemer verplicht om in ruil voor een geïndividualiseerd voordeel al zijn looninkomsten of daarmee gelijkgestelde inkomsten automatisch te laten incasseren op een betaalrekening voor een op basis van de leningsovereenkomst bepaalde duur, ongeacht het bedrag, de aflossingstermijnen en de duur van de lening, en dat de aldus bepaalde duur tien jaar kan bedragen of even lang kan zijn als de duur van de overeenkomst, indien die korter is? 2. Staan artikel 45 van richtlijn 2007/64/EG en de artikelen 9 tot en met 14 van richtlijn 2014/92/EU eraan in de weg dat de opheffing van een rekening – die, in het kader van een kredietovereenkomst, door de kredietnemer is geopend bij de kredietgever om in ruil voor een geïndividualiseerd voordeel zijn inkomsten

automatisch te laten incasseren op die rekening – vóór afloop van de in die overeenkomst bepaalde periode tot het verlies van dat voordeel leidt, ook meer dan een jaar nadat de rekening is geopend, en verzetten dezelfde bepalingen zich ertegen dat de duur van deze periode tien jaar kan bedragen of even lang kan zijn als de totale duur van het krediet?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 28 januari 2019 – zaak C-686/18 Adusbef e.a.*

Unierecht – Banken – Vrij verkeer van kapitaal – Staatssteun

Verordening (EU) nr. 1024/2013. Verordening (EU) nr. 241/2014. Artikel 107 VWEU. Artikelen 16, 17 en 52 EU Handvest Verordening (EU) nr. 575/2013. Verzoekers hebben beroep ingesteld tegen de nieuwe voorschriften van de Banca d'Italia. Ten eerste stellen verzoekers dat de drempel van 8 miljard EUR voor het omvormen van een coöperatieve bank in een vennootschap op aandelen niet passend is, op supranationaal niveau een rechtsgrond ontbeert, en te laag is ten opzichte van vergelijkbare situaties in de Europese context, en eveneens dat er, gelet op het Unierecht, geen rechtsgrond ten grondslag ligt aan de beperkingen die worden gesteld aan de rechten op aflossing van de aandelen van de aandeelhouder die bij de omvorming van een coöperatieve bank tot een vennootschap op aandelen wil uittreden. Ten tweede, is de genoemde waarde van 8 miljard EUR volgens verzoekers niet in overeenstemming met de Europese regelgeving inzake de interne markt en het vrij verkeer van kapitaal. Ten derde is de betrokken Italiaanse regeling volgens hen in strijd met het Unierecht op het gebied van staatssteun. En ten vierde stellen verzoekers dat de Italiaanse regeling in werkelijkheid de tekst van de corresponderende Unieregeling (artikel 29(2) van verordening 241/2014) niet getrouw heeft overgenomen, en uiteindelijk een ware onteigening zonder schadeloosstelling rechtvaardigt. Mocht het Hof evenwel oordelen dat de Italiaanse regeling wel met de Unieregeling in overeenstemming is, dan zou deze laatste regeling duidelijk in strijd zijn met de in de artikelen 16 en 17 van het Handvest vastgelegde beginselen.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of het Unierecht in de weg staat aan een nationale regeling waarbij een drempelvermogen van 8 miljard EUR is voorgeschreven waarboven de coöperatieve bank moet worden omgevormd in een vennootschap op aandelen. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

NOOT – bij HvJ 19 december 2018, zaak C-219/17, Silvio Berlusconi and Fininvest v. Banca d'Italia

Berlusconi v. Bank of Italy: Single Supervisory Mechanism creates 'single judicial review' ([Leiden law blog](#))

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Voorstellen voor een verordening en richtlijn betreffende BTW relevante betaalgegevens ([Kamerstuk 22112 nr. 2764](#))

REGELGEVING NL

Besluit van 12 december 2018 tot wijziging van het Besluit uitvoering EU-verordeningen financiële markten in verband met de uitvoering van Verordening (EU) 2015/2365 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende de transparantie van effectenfinancieringstransacties en van hergebruik en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 (PbEU 2015, L 337), [Stb. 2019 nr. 26](#)

ECB

Aanbeveling van de Europese Centrale Bank van 7 januari 2019 betreffende dividenduitkeringsbeleid (ECB/2019/1), [PB C 11 van 11.1.2019](#)

OVERIG

- a** The European Central Bank – judicial review of monetary policy and banking supervision (EU law analysis)
- a** ESMA publishes list of thresholds below which an EU prospectus is not required (ESMA)

GBVB - Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-168/17 – SH – Hongarije - ECLI:EU:C:2019:36 – conclusie - arrest

Beperkende maatregelen in verband met de situatie in Libië - Uit hoofde van een contragarantie-overeenkomst verschuldigde kosten

Verordening (EU) nr. 204/2011. De vragen vinden hun oorsprong in een geschil tussen twee in de Unie gevestigde banken, SH en TG, over de betaling van provisies en andere garantiekosten door eerstgenoemde aan laatstgenoemde in het kader van twee overeenkomsten die zijn gesloten als contragarantie voor de garantieverplichtingen van een Libische bank ten aanzien van een Libische entiteit in verband met een overeenkomst tot aanneming van werk tussen die Libische entiteit en een Hongaarse onderneming.

Hof: Artikel 5, lid 2, van verordening (EU) nr. 204/2011 is van toepassing in het hoofdgeding, waarin de uit hoofde van een contragarantie-overeenkomst verschuldigde kosten moeten worden betaald door een bank in de Unie aan een Libische bank waarvan de naam is opgenomen op de lijst in bijlage III bij deze verordening, en het in beginsel niet van toepassing is in een situatie, waarin de uit hoofde van een contragarantie-overeenkomst verschuldigde kosten moeten worden betaald door een bank in de Unie aan een Libische bank waarvan de naam niet meer is opgenomen op de lijst in bijlage III bij die verordening, of door een bank in de Unie aan een andere bank in de Unie, wanneer de door de Libische bank verleende bankgarantie ten goede komt aan een entiteit die op deze lijst staat, tenzij die betaling vanwege de bestaande juridische of financiële banden tussen de bank die recht heeft op die betaling en de entiteit op die lijst, tot een indirecte terbeschikkingstelling van de betrokken kosten ten behoeve van die entiteit leidt.

Het Hof legt uit welke versie van verordening nr. 204/2011 (Artikel 12) en verordening (EU) nr. 45/2014 wanneer van toepassing is.

Artikel 9 van verordening nr. 204/2011 kan niet worden toegepast op betalingen van kosten als die welke verschuldigd zijn uit hoofde van de verschillende overeenkomsten die in het hoofdgeding aan de orde zijn.

Artikel 17, lid 1, van verordening (EU) 2016/44 is van toepassing op de contragarantiekosten die door een bank in de Unie verschuldigd zijn aan een andere bank in de Unie, in een situatie als aan de orde in het hoofdgeding, waarin de definitieve kostenbegroting dateert van na de inwerkingtreding van deze verordening.

HvJ – ARREST – 24 januari 2019 – zaak C-313/17 P – Haswani/Raad – ECLI:EU:C:2019:57 – arrest

Beperkende maatregelen tegen Syrië

Artikel 86 van het Reglement voor de procesvoering van het Gerecht. George Haswani verzoekt om vernietiging van het arrest van het Gerecht van 22 maart 2017, Haswani/Raad (T-231/15) voor zover het Gerecht daarbij zijn verzoek tot nietigverklaring van besluit (GBVB) 2016/850 en van uitvoeringsverordening (EU) 2016/840 niet-ontvankelijk heeft verklaard.

Hof: Punt 1 van het dictum van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 22 maart 2017, Haswani/Raad (T-231/15, niet gepubliceerd, EU:T:2017:200), wordt vernietigd. De zaak wordt verwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

HvJ – ARREST – 31 januari 2019 – zaak C-225/17 P – Islamic Republic of Iran Shipping Lines e.a./Raad – ECLI:EU:C:2019:82 – arrest

Beperkende maatregelen ten aanzien van de Islamitische Republiek Iran – Bevriezing van tegoeden en financiële middelen

Besluit 2013/497/GBVB. Besluit 2010/413/GBVB. Verordening (EU) nr. 971/2013. Verordening (EU) nr. 267/2012. Besluit 2013/685/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1203/2013. Het Hof wijst de hogere voorziening af.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 24 januari 2019 – zaak C-458/15 – K.P. – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:66 – conclusie

Bevriezen van tegoeden - Liberation Tigers of Tamil Eelam

Verordening (EG) nr. 2580/2001. Gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GBVB. Een inzamelaar van middelen voor een vermeende terroristische organisatie hangt mogelijk een gevangenisstraf in een lidstaat van de Europese Unie boven het hoofd. Hij trekt de rechtsgeldigheid van de nationale wetgeving die hij zou hebben overtreden in twijfel, omdat de instrumenten van de Unie die door deze wetgeving ten uitvoer worden gelegd volgens hem zonder toereikende motivering zijn aangenomen.

A-G: Verordening (EG) nr. 501/2009 is ongeldig voor zover deze van toepassing is op de Liberation Tigers of Tamil Eelam. Uit het onderzoek van de stukken voor het Hof blijkt geen element dat de geldigheid aantast van besluit 2007/445/EC.

GERECHT EU – ARREST – 30 januari 2019 – zaak T-290/17 – Stavytskyi/Raad – ECLI:EU:T:2019:37 – arrest

Beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Oekraïne

Besluit (GBVB) 2017/381. Besluit 2014/119/GBVB. Uitvoeringsverordening (EU) 2017/374. Verordening (EU) nr. 208/2014

Gerecht: Besluit (GBVB) 2017/381, en uitvoeringsverordening (EU) 2017/374 worden nietig verklaard voor zover de naam van Edward Stavytskyi is gehandhaafd op de lijst van personen, entiteiten en lichamen waarop die beperkende maatregelen van toepassing zijn.

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

EHRM – ARREST – 24 januari 2019 – Cordella e.a. t. Italië – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD005441413

Samenvatting onder: [Milieu](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 9 januari 2019 – zaak C-668/17 P – Viridis Pharmaceutical / EUIPO – ECLI:EU:C:2019:4 – conclusie

Merkenrecht -Geneesmiddelen

Samenvatting onder: [IE](#)

REGELGEVING EU

- Verordening (EU) 2019/5 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 726/2004 tot vaststelling van communautaire procedures voor het verlenen van vergunningen en het toezicht op geneesmiddelen voor menselijk en diergeneeskundig gebruik en tot oprichting van een Europees Geneesmiddelenbureau, Verordening (EG) nr. 1901/2006 betreffende geneesmiddelen voor

pediatrisch gebruik en Richtlijn 2001/83/EG tot vaststelling van een communautair wetboek betreffende geneesmiddelen voor menselijk gebruik, [PB L 4 van 7.1.2019](#)

- Verordening (EU) 2019/6 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 betreffende diergeneesmiddelen en tot intrekking van Richtlijn 2001/82/EG, [PB L 4 van 7.1.2019](#)

REGELGEVING EU

Falsified medicines: new rules to enhance patients' safety ([EC](#))

From now on, the industry will have to affix a 2-D barcode and an anti-tampering device on the box of prescription medicines. The pharmacies – including on-line pharmacies – and hospitals will have to check the authenticity of medicines before dispensing to patients. This is the final step in the implementation of the [Falsified Medicines Directive](#), adopted in 2011, aiming at guaranteeing the safety and quality of medicines sold in the EU.

- [New safety features for medicines sold in the EU - Questions & Answers](#)

EUROPESE COMMISSIE

Commission makes it easier for citizens to access health data securely across borders ([EC](#))

Questions and Answers - Commission makes it easier for citizens to access health data securely across borders ([EC](#))

Godsdienst (vrijheid) (B)

HvJ – ARREST – 22 januari 2019 – zaak C-193/17 – Cresco Investigation – Grote Kamer – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:43 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Samenvatting onder: [Arbeid en SZ](#)

OVERIG

- The UN Human Rights Committee Disagrees with the European Court of Human Rights Again: The Right to Manifest Religion by Wearing a Burqa ([EJIL talk](#))
- The Council of Europe and *sharia*: an unsatisfactory Resolution ([Law&religion](#))

Grondrechten (Handvest) en EHRM

OVERIG

- New publication on the history of the ECHR in Belgium ([strasbourgoobservers](#))
- Poll: Best and Worst ECtHR Judgment of 2018 ([strasbourgoobservers](#))

Handel en anti-dumping

HvJ – CONCLUSIE A-G BOT – 29 januari 2019 – Advies 1/17 – Accord ECG UE-Canada – Voltallige zitting – ECLI:EU:C:2019:72 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

CETA Handelsovereenkomst Canada - Geschillenbeslechting

Artikel 218, lid 11, VWEU. Artikel 20, 21 en 47 EU Handvest. CETA (Handelsovereenkomst tussen Canada, enerzijds, en de Europese Unie en haar lidstaten, anderzijds).

A-G: De regeling voor de beslechting van geschillen tussen investeerders en staten waarin de vrijhandelsovereenkomst tussen de Europese Unie en Canada voorziet, is verenigbaar met het Unierecht. De overeenkomst doet geen afbreuk aan de autonomie van het Unierecht en laat het beginsel dat het Hof bij uitsluiting bevoegd is om een definitieve uitlegging van het Unierecht te verstrekken, onverlet.

- 📌 A Parallel Universe: Advocate General Bot in Opinion 1/17 ([European law blog](#))
- 📌 AG Bot in Opinion 1/17. The autonomy of the EU legal order v. the reasons why the CETA ICS might be needed ([European law blog](#))

OVERIG

Will European initiatives to create international commercial courts be attractive enough for foreign litigants post Brexit? ([KSLR](#))

IE - Intellectuele eigendom

HvJ - ARREST - 31 januari 2019 - zaak C-194/17 P - Pandalis/EUIPO - ECLI:EU:C:2019:80 - [arrest](#)

Uniemerk Cystus – Voedseladditieven, niet voor medische doeleinden

Verordening (EG) nr. 207/2009. Het hof wijst de hogere voorziening af. Rekwirant, Pandalis, heeft een aanvraag tot inschrijving van een Uniemerk ingediend bij het EUIPO. Het merk waarvan inschrijving is aangevraagd, is het woordteken Cystus. LR Health & Beauty Systems GmbH heeft een vordering tot vervallenverklaring van het betrokken merk voor alle ingeschreven waren ingediend op basis van artikel 51, lid 1, onder a), van verordening nr. 207/2009, op de grond dat dat merk in een ononderbroken periode van vijf jaar niet normaal was gebruikt. Het EUIPO heeft de rechten van rekwirant daarop vervallen verklaard voor een deel van de ingeschreven waren, waaronder „voedseladditieven, niet voor medische doeleinden” van klasse 30 van de Overeenkomst van Nice. Pandalis verzoekt om vernietiging van het arrest van het Gerecht T-15/16 houdende verwerping van zijn beroep tot vernietiging van de beslissing van het EUIPO inzake een procedure tot vervallenverklaring tussen LR Health & Beauty Systems en Pandalis. Het hof wijst de hogere voorziening af.

- 📌 “Cystus” ondanks vermelding op verpakking voedingssupplementen niet gebruikt als merk ([Boek9.nl](#))

HvJ - CONCLUSIE A-G SZPUNAR - 9 januari 2019 - zaak C-668/17 P - Viridis Pharmaceutical/EUIPO - ECLI:EU:C:2019:4 - [conclusie](#)

Merkenrecht -Geneesmiddelen

Verordening (EG) nr. 207/2009. Verordening (EU) 2017/1001. Rekwirante heeft betoogd dat het litigieuze merk, dat is ingeschreven voor geneesmiddelen waarvan de verhandeling en reclame verboden waren totdat de vergunning voor het in de handel brengen was verleend, normaal was gebruikt in het kader van een klinische proef die was verricht ter aanvulling van de aanvraag. Subsidiair heeft rekwirante aangevoerd dat vanaf de indiening van de aanvraag om over te gaan tot een klinische proef met deze geneesmiddelen, de uitvoering van deze klinische proef minstens een geldige reden voor het niet gebruiken van het merk was. Het Gerecht heeft het beroep verworpen, op de grond dat rekwirante niet kon aanvoeren dat zij het litigieuze merk normaal gebruikte dan wel dat zij een geldige reden had voor het niet gebruiken van het merk. In haar hogere voorziening

betwist rekwirante in wezen de overwegingen van het Gerecht betreffende het normale gebruik van een merk. De A-G stelt voor de hogere voorziening af te wijzen.

- Is a prohibition to use also a proper reason not to use? AG Szpunar thinks not necessarily ([IPkat](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 10 januari 2019 – zaak C-516/17 – Spiegel Online – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:16 – conclusie

Vrijheid van meningsuiting – Auteursrecht - Beperking voor citaten

Richtlijn 2001/29/EG. Artikel 11 EU Handvest. Volker Beck is Duits parlementslid. In 1988 heeft hij een bijdrage gepubliceerd in een boek over strafrecht. De uitgever heeft de titel ervan gewijzigd en één zin ingekort. Beck heeft sindsdien publiekelijk afstand genomen van het artikel met het betoog dat het gewijzigd was door de uitgever. In 2013 heeft Spiegel Online beide versies van de bijdrage van Beck gepubliceerd, zonder diens instemming, om aan te tonen dat de gepubliceerde versie niet wezenlijk afwijkt van de oorspronkelijke. Beck komt in het hoofdgeding op tegen deze publicatie. Het Bundesgerichtshof stelt prejudiciële vragen naar aanleiding van deze zaak. De vraag is thans wat zwaarder weegt: de vrijheid van meningsuiting (van de Spiegel) of de bescherming van het auteursrecht (van Beck) en of het daarbij van belang is dat Beck een parlementslid is. De A_G adviseert in het voordeel van Beck.

A-G: De lidstaten zijn verplicht in hun nationale recht de bescherming te waarborgen van de uitsluitende rechten zoals bedoeld in de artikelen 2 tot en met 4 van richtlijn 2001/29/EG. Die rechten kunnen enkel worden beperkt door toepassing van de beperkingen en restricties die uitputtend zijn beschreven in artikel 5 van die richtlijn. De lidstaten blijven echter vrij in hun keuze van de middelen die zij passend achten om die verplichting na te komen.

Het gebruik van een werk van letterkunde in het kader van een verslag over een actuele gebeurtenis valt niet onder de beperking waarin dit artikel voorziet indien het met dit gebruik beoogde doel lezing van het gehele werk of een deel daarvan vereist.

De in artikel 5, lid 3, onder d), van richtlijn 2001/29 bedoelde beperking voor citaten is niet van toepassing op situaties waarin een werk zonder toestemming van de auteur in zijn geheel op internet voor het publiek beschikbaar wordt gesteld als een bestand dat los kan worden ingezien en gedownload, zodat de gebruiker het origineel niet meer hoeft te raadplegen.

De in artikel 11 EU Handvest verankerde vrijheid van meningsuiting en van de media vormt geen begrenzing van de uitsluitende rechten van de auteur om de reproductie en de mededeling aan het publiek van zijn werk toe te staan of te verbieden, en biedt geen rechtvaardiging voor een beperking van of inbreuk op die rechten, naast de restricties en beperkingen zoals bedoeld in artikel 5, leden 2 en 3, van richtlijn 2001/29. Dit geldt eveneens in een situatie waarin de auteur van het betrokken werk een publieke functie uitoefent en dat werk zijn overtuiging openbaart ten aanzien van kwesties van algemeen belang, voor zover dat werk reeds voor het publiek beschikbaar is.

- A-G HvJEU over vrijheid van meningsuiting versus auteursrecht ([Boek9.nl](#))
- Conclusie AG over art. 5 lid 3 Auteursrecht richtlijn ([IEF18207](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 17 januari 2019 – zaak C-690/17 – ÖKO-Test Verlag – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:39 – conclusie

Merk (ÖKO-TEST) - Testlabel

Verordening (EU) 2017/1001. Richtlijn 2008/95/EG. Heeft de houder van een merk (ÖKO-TEST), dat bestaat in een testlabel en is ingeschreven ter aanduiding van een reeks diensten, het recht om het gebruik daarvan door een derde die dat merk zonder zijn toestemming heeft gebruikt op de verpakking van een tandpasta (Aminomed), te verbieden. Heeft het in een situatie als de onderhavige, waarin de waren voor tandverzorging en de door de houder van het testlabel verrichte diensten niet gelijk of overeenstemmend lijken te zijn, enige zin om een vordering wegens merkinbreuk in te stellen?

A-G: Artikel 9, lid 2, onder a), van verordening (EU) 2017/1001 en artikel 5, lid 1, tweede zin, onder a), van richtlijn 2008/95/EG verlenen de houder van een individueel merk dat bestaat in een 'testlabel' en is ingeschreven voor 'consumenteninformatie en -advies over de keuze van goederen en diensten, met name met gebruikmaking van test- en onderzoeksresultaten alsmede door middel

van kwaliteitsbeoordelingen', het recht om zich te verzetten tegen het gebruik van zijn merk, zonder zijn toestemming, wanneer voldaan is aan een aantal voorwaarden. (zie dictum) Het gebruik door een derde van een individueel merk met de beschreven eigenschappen, zonder toestemming van de merkhouder, vormt inbreukmakend gebruik in de zin van artikel 9, lid 2, onder c), van verordening 2017/1001 en artikel 5, lid 2, van richtlijn 2008/95 wanneer het merk bekend is, zelfs louter als 'testlabel', en afbreuk wordt gedaan aan het prestige van het merk en die derde een ongerechtvaardigd voordeel verkrijgt uit het gebruik van het teken, hetgeen de verwijzende rechterlijke instantie dient na te gaan.

HvJ OVERIG

C-688/17 P Conclusie A-G HvJEU over normaal gebruik van een merk tijdens klinische proeven ([Boek9.nl](#))

C-698/17P HvJEU over normaal gebruik driedimensionaal merk waarop woordmerk is aangebracht ([Boek9.nl](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 21 januari 2019 – Zweden – zaak C-753/18 Stim et SAMI

Auteursrecht – Huurauto's

Richtlijn 2001/29/ EG. Richtlijn 2006/115/EG. De vragen van de rechter zien er vooral op of ook onderverhuurders van een auto voor "kortetermijnverhuur" het recht hebben om muziek in de auto af te (laten) spelen indien deze muziek auteursrechtelijk beschermd is en de onderverhuurder zelf geen overeenkomst heeft met een auteursrechtenvereniging.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 30 januari 2019 – zaak C-781/18 S.I.A.E.*

Vrij verkeer van diensten – Auteursrechtenorganisatie - exclusiviteit

Aanbeveling nr. 2005/739/EG. Richtlijn 2014/26/EU. Op de Italiaanse markt zijn voor de verlening en het beheer van auteursrechten actief S.I.A.E. (Italiaanse bond van auteursrechten) en de Britse vennootschap Soundreef. S.I.A.E. is van mening dat hij bij uitsluiting gerechtigd is te handelen op de hiervoor genoemde markt, en dat Soundreef zich schuldig maakt aan oneerlijke mededinging. S.I.A.E. wijst ook naar het arrest van het Hof in zaak C-351/12 waaruit volgens S.I.A.E. kan worden afgeleid dat het collectief beheer van auteursrecht aan één collectieve beheerorganisatie kan worden opgedragen. S.I.A.E. wijst ook op artikel 180 van de Italiaanse auteurswet, die volgens S.I.A.E. aan hem als enige de bevoegdheid wordt gegeven tot het beheer van auteursrecht namens meer dan één belanghebbende. Opmerking verdient evenwel dat genoemd artikel in 2017 is gewijzigd en dat het oorspronkelijk alleen aan S.I.A.E. verleende recht voor de verlening en het beheer van auteursrecht kan worden uitgebreid naar andere beheerders. Soundreef is evenwel van mening dat het uitsluitende recht van S.I.A.E. in strijd is met het EU-recht, in het bijzonder artikel 56 VWEU (vrij verkeer van diensten) en met hiervoor genoemde richtlijn 2014/26/EU en dat zij daarom, in dit geval, op de Italiaanse markt voor de verlening en het beheer van auteursrechten mag opereren.

Prejudiciële vraag: Moet richtlijn 2014/26/EU aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staat aan een nationale regeling die de toegang tot de markt voor de bemiddeling van auteursrechten, althans de verlening van licenties aan gebruikers, voorbehoudt aan organisaties die volgens de definitie van deze richtlijn kunnen worden gekwalificeerd als collectieve beheerorganisaties, met uitsluiting van organisaties die kunnen worden gekwalificeerd als onafhankelijke beheerentiteiten die in dezelfde staat of in andere lidstaten zijn opgericht? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: OSA C-377/14.

NOOT – bij HvJEU 13 november 2018, Toontrack, C-48/18P

CJEU: 'EZMIX' devoid of distinctive character and descriptive for software used in music production ([IPkat](#))

NOOT - bij HvJ 12 december 2018, zaak C-476/17 Pelham

A-G HvJEU: "sampling" zonder toestemming fonogrammenproducent is inbreuk ([Boek9.nl](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

German Court determines the limits of private copying ([IPKat](#))

Institutioneel recht

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 9 januari 2019 – zaak C-620/16 – Commissie/Duitsland – ECLI:EU:C:2019:3 – [conclusie](#)

Spoorwegvervoer – Cotif – Standpunt namens EU - Publiekelijk protest door lidstaat – Tegenstemmen

Artikel 258 VWEU. Besluit 2014/699/EU. Artikel 4, lid 3, VEU. De A-G oordeelt dat Duitsland besluit 2014/699/EU tot vaststelling van het namens de Europese Unie in te nemen standpunt ten aanzien van bepaalde amendementen op het Verdrag betreffende het internationale spoorwegvervoer (Cotif), en artikel 4, lid 3, VEU heeft geschonden door tegen het in dat besluit vastgestelde standpunt te stemmen en publiekelijk protest te uiten tegen zowel dit standpunt als de uitoefening van het stemrecht door de Unie zoals bepaald in dat besluit.

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 24 januari 2019 – zaak C-660/17 P – RF/Commissie – ECLI:EU:C:2019:67 – [conclusie](#)

Niet-inachtneming van de termijn voor neerlegging van een verzoekschrift bij het Gerecht – Abnormale vertraging bij de postbezorging

Artikel 45 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie. Bij de bestreden beschikking is het door RF ingestelde beroep tot nietigverklaring kennelijk niet-ontvankelijk verklaard op grond dat het verzoekschrift te laat was neergelegd. Het Gerecht was van oordeel dat RF er niet in was geslaagd om toeval of overmacht aan te tonen ter rechtvaardiging van het feit dat zij de toepasselijke termijn voor neerlegging van het ondertekende origineel van het verzoekschrift ter griffie van het Gerecht niet had nageleefd. Meer bepaald heeft het Gerecht geoordeeld dat een aanzienlijke vertraging die werd veroorzaakt door interne technische problemen bij de betrokken aanbieder van postdiensten, geen toeval of overmacht uitmaakt. De A-G stelt voor de hogere voorziening af te wijzen.

HvJ – CONCLUSIE A-G BOT – 29 januari 2019 – Advies 1/17 – Accord ECG UE-Canada – [Vollage zitting](#) – ECLI:EU:C:2019:72 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Samenvatting onder: [Handel](#)

IPR

HvJ – ARREST – 16 januari 2019 – zaak C-386/17 – Liberato – Italië – ECLI:EU:C:2019:24 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Erkenning door Italiaanse rechter van door de Roemeense rechter gegeven beslissing over de huwelijksband, de ouderlijke verantwoordelijkheid en de onderhoudsverplichtingen

Verordening (EG) nr. 44/2001. Verordening (EG) nr. 2201/2003. Het betreft een geding over de erkenning door de Italiaanse rechter van een door de Roemeense rechter gegeven beslissing over de huwelijksband, de ouderlijke verantwoordelijkheid en de onderhoudsverplichtingen. Deze zaak stelt het Hof in de gelegenheid te preciseren of schending van de aanhangigheidsregels door de laatst

aangezochte rechter een reden kan zijn om de beslissing die door die rechter is gegeven, niet te erkennen.

Hof: De aanhangigheidsregels van artikel 27 van verordening (EG) nr. 44/2001 en van artikel 19 van verordening (EG) nr. 2201/2003 moeten aldus worden uitgelegd dat, wanneer in het kader van een geding betreffende huwelijkszaken, ouderlijke verantwoordelijkheid of onderhoudsverplichtingen de laatst aangezochte rechter in strijd met deze regels een beslissing geeft die definitief is geworden, zij zich ertegen verzetten dat de gerechten van de lidstaat van de eerst aangezochte rechter om die enkele reden weigeren deze beslissing te erkennen. In het bijzonder vormt deze schending van de aanhangigheidsregels op zich geen rechtvaardiging voor de weigering om die beslissing te erkennen wegens kennelijke strijdigheid met de openbare orde van die lidstaat.

- 🇧🇪 Liberato: violation of lis alibi pendens rules does not justify refusal of enforcement on grounds of ordre public. ([GAVL](#))

HvJ – ARREST – 31 januari 2019 – zaak C-149/18 – Da Silva Martins – Portugal – ECLI:EU:C:2019:84 – geen conclusie – arrest

Verjaringstermijn schadevordering – Dwingend recht? – WA- verzekering

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II). Richtlijn 2009/103/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Da Silva Martins en de verzekeringsonderneming Dekra Claims Services Portugal SA. Het geding gaat over de schade die Da Silva als gevolg van een verkeersongeval in Spanje heeft geleden. Volgens de verwijzende (Portugese) rechter is Spaans recht van toepassing op de schadevordering. Dat Spaanse recht kent een verjaringstermijn van één jaar voor het instellen van de vordering, terwijl het Portugese recht een verjaringstermijn kent van drie jaar kent. De verwijzende rechter vraagt zich af of ondanks het toepasselijke Spaanse recht toch de Portugese verjaringstermijn kan worden toegepast.

Hof: Artikel 16 van verordening (EG) nr. 864/2007 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale bepaling, volgens welke de verjaringstermijn voor een vordering tot vergoeding van de schade als gevolg van een schadeverwekkende gebeurtenis drie jaar bedraagt, niet kan worden beschouwd als een bepaling van bijzonder dwingend recht in de zin van dat artikel, tenzij de geadieerde rechter op basis van een omstandige analyse van de bewoordingen, de algemene opzet en de doelstellingen van die bepaling alsmede de context waarin zij tot stand is gekomen, vaststelt dat in de nationale rechtsorde aan die bepaling een dergelijk groot belang toekomt dat het gerechtvaardigd is af te wijken van het recht dat krachtens artikel 4 van deze verordening is aangeduid als het van toepassing zijnde recht.

Artikel 27 van verordening nr. 864/2007 moet aldus worden uitgelegd dat artikel 28 van richtlijn 2009/103/EG, geen regel van Unierecht inzake het toepasselijke recht op niet-contractuele verbintenissen vormt in de zin van dat artikel 27.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 22 januari 2019 – zaak C-694/17 – Pillar Securitisation – ECLI:EU:C:2019:44 – conclusie

IPR – Begrip consument – Kredietovereenkomst

Richtlijn 2008/48/EG. Verdrag van Lugano II. Dit verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de verhouding tussen de definities van het begrip „consument” die worden vermeld in twee verschillende rechtsbronnen die onder de uitleggingsbevoegdheid van het Hof vallen. Meer in het bijzonder wenst de verwijzende rechter in deze zaak van het Hof te vernemen of een persoon die een leningsovereenkomst heeft gesloten die overeenkomstig artikel 2, lid 2, onder c), van richtlijn 2008/48/EG niet onder deze richtlijn valt omdat het op grond van deze overeenkomst verstrekte kredietbedrag meer dan 75 000 EUR is, automatisch niet als consument in de zin van artikel 15 van het Verdrag van Lugano II moet worden aangemerkt.

A-G: Artikel 15 van het Verdrag van Lugano II waarvan de sluiting is goedgekeurd namens de Gemeenschap bij besluit 2009/430/EG, moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die om privédoeleinden een kredietovereenkomst is aangegaan, zijn hoedanigheid als consument in de zin van dit artikel niet verliest wanneer de betrokken overeenkomst wegens het totale kredietbedrag

niet valt onder richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad.

- Bosworth (Arcadia Petroleum), and Pillar Securitisation. Two AGs on protected categories (consumers, employees) in the Lugano Convention- therefore also Brussels I Recast. (GAVL)

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 31 januari 2019 – zaak C-25/18 – Kerr – Bulgarije – ECLI:EU:C:2019:86 – conclusie

Betalingsverplichting op grond van besluiten van een vereniging van eigenaren - Bevoegde rechter?

Verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I bis). Verordening (EG) nr. 593/2008. Welke nationale rechter is volgens de Brussel I bis-verordening internationaal bevoegd wanneer een vereniging van eigenaren de betaling van bijdragen voor het onderhoud van een onroerend goed door het instellen van een vordering wil afdwingen, maar de in gebreke blijvende woningeigenaren hun woonplaats in een andere lidstaat hebben? Deze vraag rijst in casu naar aanleiding van een betalingsverplichting op grond van besluiten van een vereniging van eigenaren die naar nationaal recht geen eigen rechtspersoonlijkheid heeft.

A-G: Onverminderd een exclusieve bevoegdheid op grond van artikel 24, punt 1, eerste alinea, eerste mogelijkheid, juncto artikel 8, punt 4, eerste volzin, eerste mogelijkheid, van verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I bis-verordening) dienen verbintenissen die voortvloeien uit besluiten die door de meerderheid van de leden van een vereniging van eigenaren zonder eigen rechtspersoonlijkheid zijn vastgesteld, maar verbindend zijn voor alle leden, ook die welke niet gestemd hebben, te worden aangemerkt als verbintenissen uit overeenkomst in de zin van artikel 7, punt 1, onder a), van die verordening.

Artikel 7, punt 1, van de Brussel I bis-verordening moet aldus worden uitgelegd dat de uitvoering van een beheersactiviteit door de organen van een vereniging van eigenaren, in het kader waarvan besluiten worden genomen over de uitgaven voor het onderhoud van een gebouw, niet kan worden aangemerkt als het verrichten van ‚diensten‘ in de zin van artikel 7, punt 1, onder b), tweede streepje.

Artikel 7, punt 1, van de Brussel I bis-verordening moet aldus worden uitgelegd dat de plaats waar een uit dergelijke besluiten voortvloeiende betalingsverbintenis is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd, krachtens artikel 7, punt 1, onder a), dient te worden bepaald overeenkomstig het recht dat volgens de collisieregels van de staat van de aangezochte rechter op de betreffende rechtsverhouding van toepassing is.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – 23 januari 2019 – Roemenië – zaak C-759/18 OF*

Familierecht – IPR - Echtscheiding –Bevoegdheid

Verordening (EG) nr. 2201/2003. Partijen (met het Roemeense staatsburgerschap) wonen al 15 jaar in Italië en willen het door hen in Roemenië gesloten huwelijk ontbinden. De partijen hebben de Roemeense rechter gevraagd het in 2000 in Roemenië gesloten huwelijk te ontbinden. In 2012 heeft een Italiaanse rechter al de scheiding van tafel en bed van partijen uitgesproken en daarbij ook aangegeven dat hun in 2001 geboren minderjarige zoon aan de moeder wordt toegewezen en dat de vader wordt verplicht tot het betalen van een onderhoudsbijdrage ten gunste van de minderjarige zoon. Partijen hebben in deze zaak geen schriftelijke overeenkomst overgelegd m.b.t. hun voorkeur voor de Roemeense rechter als bevoegde instantie om de echtscheidingsaanvraag te behandelen, en verzoeker heeft alleen haar woonadres in Roemenië opgegeven en niet haar verblijfplaats in Italië. De Roemeense rechter merkt op dat er veel echtscheidingszaken bij de rechtbanken in Roemenië aanhangig zijn gemaakt, terwijl de gewone woonplaats van partijen in een andere lidstaat van de EU is.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of het feit dat verweerster niet de exceptie van internationale onbevoegdheid van de Roemeense rechter opwerpt, bij een zaak die draait om "echtscheiding met minderjarig kind", kan worden gelijkgesteld aan haar stilzwijgende instemming dat de zaak zal worden behandeld door de rechter bij wie verzoeker de zaak aanhangig

heeft gemaakt, wanneer partijen hun gewone verblijfplaats in een andere lidstaat hebben, terwijl de echtscheiding is aangevraagd bij de Roemeense rechter. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

No VAR needed here. French Supreme Court on choice of court ex-EU in employment contracts. X v AS Monaco. ([GAVL](#))

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 18 januari 2019 – [ECLI:NL:HR:2019:54](#)

Erkenning Russisch faillissementsvonnis in Nederland

IPR. Insolventierecht. Yukoszaak, vervolg op HR 13 september 2013, [ECLI:NL:HR:2013:BZ5668](#) en HR 16 februari 2018, [ECLI:NL:HR:2018:221](#). Erkenning Russisch faillissementsvonnis in Nederland; maatstaf (HR 26 september 2014, [ECLI:NL:HR:2014:2838](#) (Gazprombank)). Toepassing van de openbare-orde-exceptie; schending van fundamentele beginselen en waarden. Verbod van 'révision au fond'. Uitputting van rechtsmiddelen in land van herkomst. Staan voldongen feiten aan niet-erkenning in de weg? Causaal verband tussen fundamentele gebreken in Russische belastingprocedures en Russisch faillissementsvonnis. Motiveringsklachten.

- **B** Ordre Public in Bankruptcy. The Dutch Supreme Court confirms non-recognition of Yukos liquidation order. ([GAVL](#))

RECHTSPRAAK NL - Rechtbank Den Haag - 8 januari 2019 - [ECLI:NL:RBDHA:2019:72](#)

Intellectuele eigendom. Kort geding. Hoofdzaak na eerder provisioneel vonnis. Aanvullend beschermingscertificaat. Artikel 3 sub a ABC-Verordening. Markush-formule. Darunavir. Toepassing Eli Lilly arrest (C-493/12) en Gilead arrest (C-121/17). Serieuze, niet te verwaarlozen kans dat het certificaat in een bodemprocedure nietig wordt bevonden. Vorderingen in de hoofdzaak worden afgewezen.

OVERIG

- Sweden: New rules on non-recognition of underage marriages ([conflict of laws](#))
- HCCH Revised Draft Explanatory Report (version of December 2018) on the Judgments Convention is available on the HCCH website ([conflict of laws](#))

Landbouw en visserij (B)

HvJ – ARREST – 30 januari 2019 – zaak C-587/17 P – België/Commissie – [ECLI:EU:C:2019:75](#) – conclusie - arrest

ELGF en Elfpo – Terugvordering uitvoerrestituties suiker - Geen prejudiciële vraag aan het Hof – Niet uitputting nationale rechtsmiddelen - Nalatigheid van de lidstaat

Verordening (EG) nr. 1290/2005. Verordening (EU) nr. 1306/2013. Artikel 267 VWEU. België verzoekt om vernietiging van het arrest van het Gerecht in de zaak T-287/16 tot verwerping van zijn beroep tot nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2016/417 (onttrekking aan EU-financiering van bepaalde ELGF-uitgaven en Elfpo-uitgaven voor zover daarbij met betrekking tot België een bedrag van 9 601 619 EUR aan die financiering wordt onttrokken. De onderhavige hogere voorziening biedt het Hof de gelegenheid om opheldering te verschaffen over de omvang van de verplichting van de lidstaten om onverschuldigd betaalde bedragen in het kader van het ELGF terug te vorderen. Meer bepaald moet het Hof zich uitspreken over de vraag of het Gerecht terecht heeft geoordeeld dat, in de omstandigheden van de onderhavige zaak, een besluit van de bevoegde Belgische autoriteiten om niet alle nationale rechtsmiddelen uit te putten bij hun poging om onverschuldigd betaalde restituties bij uitvoer terug te vorderen, een aan het Koninkrijk België te

wijten nalatigheid vormt in de zin van artikel 32, lid 8, onder a), van verordening (EG) nr. 1290/2005.

Hof: Het arrest van het Gerecht zaak T-287/16 wordt vernietigd. Zaak T-287/16 wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 10 januari 2019 – zaak C-614/17 – Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego – Spanje – ECLI:EU:C:2019:11 – [conclusie](#)

Beschermde oorsprongsbenaming - ‚Queso Manchego‘ – Gebruik van tekens die een voorstelling van de aan de BOB verbonden regio kunnen oproepen - Begrip „voorstelling“

Verordening nr. 510/2006. Enkele maanden na het arrest van 7 juni 2018, Scotch Whisky Association (C-44/17) worden aan het Hof opnieuw prejudiciële vragen voorgelegd over de uitlegging van het begrip „voorstelling“ als bedoeld in de Unieregeling op het gebied van beschermde oorsprongsbenamingen (BOB) en beschermde geografische aanduidingen (BGA). De verwijzende rechter vraagt in het bijzonder of het gebruik, bij het in de handel brengen van soortgelijke producten als die welke onder een BOB vallen, van tekens of beelden die verwijzen naar het afgebakende geografische gebied van de BOB, kan worden aangemerkt als de voorstelling van een BOB, die ingevolge artikel 13, lid 1, onder b), van verordening nr. 510/2006 verboden is. Met deze prejudiciële verwijzing wordt eveneens voor het eerst de vraag aan de orde gesteld welke beperkingen eventueel gelden voor het gebruik door een in het afgebakende geografische gebied van een BOB gevestigde marktdeelnemer van tekens die een voorstelling van dit gebied kunnen oproepen voor (identieke of soortgelijke) producten die in dit gebied worden geproduceerd maar niet onder de BOB vallen.

A-G: Artikel 13, lid 1, onder b), van verordening nr. 510/2006 moet aldus worden uitgelegd dat er ook sprake kan zijn van een voorstelling als bedoeld in deze bepaling indien beeldtekens worden gebruikt en er geen grafische, fonetische of conceptuele gelijkheid is tussen de geregistreerde benaming en de verkoopbenaming van het betrokken product, mits de consument bij het zien van de omstrede tekens als referentiebeeld de producten waarvoor die benaming geldt, rechtstreeks voor de geest zal komen.

Het gebruik, voor identieke of soortgelijke producten als die welke vallen onder een beschermde oorsprongsbenaming als bedoeld in artikel 2, lid 1, onder a), van verordening nr. 510/2006, van tekens die een voorstelling oproepen van een regio waarmee de benaming verband houdt, kan ook worden aangemerkt als een voorstelling in de zin van artikel 13, lid 1, onder b), van deze verordening indien deze tekens worden gebruikt door een in deze regio gevestigde producent voor producten die niet onder de beschermde oorsprongsbenaming vallen.

Om te bepalen of er sprake is van een ‚voorstelling‘ van een geregistreerde benaming als bedoeld in artikel 13, lid 1, onder b), van verordening nr. 510/2006, staat het aan de nationale rechter om uit te gaan van de waarneming van een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde Europese consument, waarbij dit laatste begrip aldus moet worden opgevat dat het ook betrekking heeft op de consument van de lidstaat waarin de producten die de voorstelling oproepen of waarmee de geregistreerde benaming geografisch verbonden is, worden vervaardigd.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 24 januari 2019 – zaak C-634/17 – ReFood – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:61 – [conclusie](#)

Overbrenging dierlijke bijproducten – Reikwijdte EVOA?

Verordening (EG) nr. 1013/2006 (EVOA). Verordening (EG) nr. 1069/2009 (dierlijke bijproducten). Een vrachtwagen van ReFood zou vanuit Nederland dierlijke bijproducten van categorie 3 naar een vestiging van ReFood in Duitsland brengen, waar deze producten verder zouden worden verwerkt in een eveneens in Duitsland gelegen biogasinstallatie. Na controle is ReFood gelast deze afvalstoffen terug te sturen naar Nederland omdat voor de overbrenging van de desbetreffende afvalstoffen de kennisgevingsprocedure uit hoofde van artikel 3, lid 1, onder b), van verordening nr. 1013/2006 vereist zou zijn. ReFood heeft beroep ingesteld tegen dit bevel.

A-G: Artikel 1, lid 3, onder d), van verordening (EG) nr. 1013/moet aldus worden uitgelegd dat de overbrenging van dierlijke bijproducten die onder verordening (EG) nr. 1069/2009 vallen is

uitgesloten van de werkingssfeer van verordening (EG) nr. 1013/2006, tenzij uitdrukkelijk anders bepaald in verordening nr. 1069/2009.

- Saugmandsgaard ØE in C-634/16 ReFood. The animal by-products exemption in the EU's waste shipments Regulation. (Renewable energy claxon). ([GAVL](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 28 januari 2019 – zaak C-785/18 GAEC Jeanningros*

Beschermde oorsprongsbenamingen – Wijziging productdossier

Verordening (EU) nr. 1151/2012. Gedelegeerde verordening (EU) nr. 664/201[4]. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 668/2014. EU Handvest. De hoogste bestuursrechter heeft een verzoek tot gedeeltelijke nietigverklaring wegens rechtsmachtoverschrijding van het besluit van verweerders ontvangen van verzoeker. De eis van verzoeker beoogt slechts de nietigverklaring van artikel 5.1.18 van dat productdossier, voor zover is bepaald dat "melkrobots verboden [zijn]". De Commissie heeft de aanvraag voor een minimale wijziging van het productdossier van de beschermde oorsprongsbenaming "Comté" goedgekeurd.

Prejudiciële vraag: In het specifieke geval dat de Europese Commissie de aanvraag van de nationale autoriteiten van een lidstaat tot wijziging van het productdossier van een benaming en tot registratie van de gecontroleerde oorsprongsbenaming heeft toegewezen hoewel die aanvraag nog het voorwerp uitmaakt van een beroep voor de nationale rechterlijke instanties van die lidstaat, kunnen deze instanties dan beslissen dat er geen reden meer is om uitspraak te doen over het voor hen aanhangige geschil, dan wel of zij, gelet op de gevolgen van een eventuele nietigverklaring van de bestreden handeling voor de geldigheid van de registratie door de Europese Commissie, zich dienen uit te spreken over de wettigheid van die handeling van de nationale autoriteiten?

Brexit

Commissie maakt no deal-voorstellen bekend voor EU-visserijsector ([Europa decentraal](#))

LHBT-rechten

EHRM – ARREST – X. t. FYROM – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 3) ECLI:CE:ECHR:2019:0117JUD002968316

Transgender – Verzoek tot wijziging geboortecertificaat

Artikel 8 EVRM. Klager was bij de geboorte een meisje met een meisjesnaam. Klager, die transgender is, heeft verzocht om op het geboortecertificaat het geslacht te veranderen naar man. Dit verzoek is afgewezen omdat er niet aangetoond zou zijn dat klager inderdaad een geslachtsverandering heeft ondergaan. Klager geeft aan dat een geslachtsveranderende operatie niet mogelijk is in zijn land, dat hij niet gedwongen wil worden een operatie te ondergaan en dat het voldoende zou moeten zijn dat hij erkend is als transgender. Het Hof concludeert tot schending van artikel 8 en kent een schadevergoeding van 9000 euro toe.

- Judges award €9,000 to Skopje transgender man after human rights breach ([humanrightseurope](#))

HvJ – ARREST – 15 januari 2019 – zaak C-258/17 – E.B. – **Grote Kamer – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2019:17 – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

OVERIG

- COC publishes English translation of report on LGBTI asylum policy ([COC](#))
- New book on LGBT and ECHR ([ECHRSO](#))

Luchtvaart (c)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 11 januari 2019 – zaak C-735/18 Ryanair

Luchtvaartclaim - Staking van de Franse luchtverkeersleiders - Bijzondere omstandigheid?

Verordening (EG) nr. 261/2004. De vlucht van verzoekers is geannuleerd; volgens Ryanair wegens een staking van de Franse luchtverkeersleiders. Ryanair heeft de prijs van de tickets terugbetaald. Verzoekers hebben Ryanair twee maal aangemaand om de verschuldigde compensatie te betalen. Ryanair weigert elke compensatie op grond van "buitengewone omstandigheden", waardoor zij van haar verplichting tot financiële compensatie op grond van de Europese verordening bevrijd is. Ryanair stelt dat de kwalificatie van staking als buitengewone omstandigheid door de Europese Commissie zelf is bevestigd en verwijst hierbij naar het voorstel voor een verordening tot wijziging van verordening 261/2004, waarvan bijlage 1 bestaat uit de niet-exhaustieve lijst van omstandigheden die als buitengewone omstandigheden worden beschouwd. Deze bijlage vermeldt in artikel 1, vii), "arbeidsgeschillen bij de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert of bij de verleners van essentiële diensten, zoals luchthavens en verleners van luchtvaartnavigatiediensten".

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of artikel 5, lid 3, van verordening (EG) nr. 261/2004 aldus moet worden uitgelegd dat een staking van de luchtverkeersleiders op het grondgebied dat een vliegtuig moet overvliegen vanuit een luchthaven buiten het door de staking getroffen grondgebied, met als bestemming een luchthaven buiten het door de staking getroffen grondgebied, moet worden beschouwd als een gebeurtenis die inherent is aan de normale uitoefening van de activiteit van de luchtvaartmaatschappij en dientengevolge niet kan worden aangemerkt als „buitengewone omstandigheid” op basis waarvan de luchtvaartmaatschappij wordt vrijgesteld van haar verplichting om de passagiers te compenseren in geval van annulering van een vlucht die door dit vliegtuig wordt uitgevoerd? Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 16 januari 2019 – zaak C-756/18 easyJet Airline

Luchtvaartclaim - Begrip inchecken - Online incheckmethoden - Instapkaart

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoekers vorderen elk een compensatie vanwege de vertraging van meer dan drie uur op de terugvlucht. Zij wijzen erop dat artikel 3 van de verordening geen definitie geeft van het begrip "inchecken". Verzoekers betogen dat de in 2004 opgestelde verordening geen rekening houdt met de digitale ontwikkelingen op het gebied van het inchecken van passagiers, met name de online incheckmethoden en de elektronische aankoop van tickets. EasyJet Airline wijst erop dat passagiers de instapkaart dienen over te leggen als bewijs van het inchecken.

Prejudiciële vragen: 1. Dient artikel 3, lid 2, onder a), van verordening (EG) nr. 261/2004 aldus te worden uitgelegd dat passagiers zich slechts op de bepalingen van deze verordening kunnen beroepen wanneer zij hun aanwezigheid bij de incheckbalie bewijzen? 2. Zo ja, verzet artikel 3, lid 2, onder a), van verordening (EG) nr. 261/2004 zich tegen een systeem van weerlegbaar vermoeden volgens hetwelk de voorwaarde van de aanwezigheid van de passagier bij de incheckbalie als vervuld wordt beschouwd zodra de passagier beschikt over een boeking die is aanvaard en geregistreerd door de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, in de zin van artikel 2, onder g)? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Sturgeon e.a. C-402/07 en C-432/07; Nelson e.a. C-581/10 en C-629/10;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 17 januari 2019 – zaak C-758/18 Bulgarian Air Charter

Luchtvaartclaim - Sluiten van start- en landingsbaan – Buitengewone omstandigheid? -Omboeking

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoeker heeft met een vlucht van Bulgarian air een vertraging opgelopen en vordert compensatie. De vertraging was te wijten aan het sluiten van de start- en landingsbaan. Volgens Bulgarian Air was er sprake van buitengewone omstandigheden. Aanvankelijk

werd door de Oostenrijkse rechter in eerste aanleg, de bovengenoemde vordering van passagier NE toegewezen. Tegen dat vonnis heeft Bulgarian Air bij de verwijzende rechter hoger beroep ingesteld.

Prejudiciële vragen: 1. Moeten artikel 5, lid 3, en artikel 7 van verordening (EG) nr. 261/2004 aldus worden uitgelegd dat wanneer de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, stelt dat een langdurige vertraging is veroorzaakt door buitengewone omstandigheden, die luchtvaartmaatschappij zich op de vrijstelling van artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 alleen kan beroepen wanneer zij tevens kan stellen en aantonen dat de vertraging van de individuele passagier ook niet had kunnen worden voorkomen door een omboeking naar vervangend vervoer? 2. Moet een volgens de eerste prejudiciële vraag vereiste omboeking voldoen aan nadere temporele of kwalitatieve criteria, met name de criteria die worden vermeld in artikel 5, lid 3, onder c), iii), of artikel 8, lid 1, onder b) en c), van verordening nr. 261/2004?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 29 januari 2019 – zaak C-776/18 Eurowings*

Luchtvaartclaim – Annulering vlucht – Alternatieve vlucht naar andere luchthaven in zelfde regio – Recht op schadevergoeding?

Verordening (EG) nr. 261/2004. De vlucht van verzoekers is op de dag van het geplande vertrek onverwacht geannuleerd. Verweerster (Eurowings) beroept zich op artikel 5(1)c)iii) van de verordening. Verweerster heeft verzoekers een alternatieve vlucht voor dezelfde dag aangeboden. De vlucht is echter omgeleid en het vliegtuig is niet op de luchthaven van Keulen/Bonn geland, maar op de naburige luchthaven van Düsseldorf. Verzoekers dienden de voortzetting van hun reis naar Keulen zelf te organiseren. Verweerster heeft slechts in het algemeen gesteld dat het traject tussen de luchthavens van Keulen/Bonn en Düsseldorf – met gebruikmaking van de diensten van de Deutsche Bahn – ongeveer 1 uur en 3 minuten duurt. Verzoekers zijn het daar niet mee eens.

Prejudiciële vraag: Moet in geval van annulering als bedoeld in artikel 5 van verordening (EG) nr. 261/2004 ook worden aangenomen dat er sprake is van een aanbod van een alternatieve vlucht die de passagiers in staat stelt hun eindbestemming minder dan twee uur na de geplande aankomsttijd te bereiken, wanneer deze alternatieve vlucht wordt uitgevoerd naar een andere dan de in de boekingsbevestiging vermelde luchthaven, wanneer deze luchthaven in dezelfde regio is gelegen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: flightright/Eurowings C-130/18;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 28 januari 2019 – zaak C-754/18 Ryanair Designated Activity Company*

Schengen – Vrijstelling visumplicht – Controle door luchtvaartmaatschappij

Samenvatting onder: [Schengen](#)

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Connectiviteit luchtvervoer en luchtvaartveiligheid bij Brexit ([Kamerstuk 22112 nr. 2766](#))

WIKI

 [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

EHRM – ARREST – 29 januari 2019 – Orlen Lietuva Ltd. t. Litouwen – persbericht - arrest (level 3) - ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD004584913

Misbruik machtspositie brandstofmarkt – Termijn voor het opleggen van een boete verstreken?

Artikel 6 EVRM. De zaak gaat over de termijn waarbinnen een boete mag worden opgelegd voor inbreuk op mededingingsrecht. Aan klager is een boete opgelegd van twee miljoen euro. Klager heeft zowel nationaal als Europees het mededingingsrecht geschonden door misbruik te maken van een

machtspositie op de markt van brandstof. Volgens klager was de termijn om de boete op te mogen leggen al verstreken. Hof: geen schending van artikel 6.

HvJ – ARREST – 15 januari 2019 – zaak C-265/17 P – Commissie/United Parcel Service – ECLI:EU:C:2019:23 – persbericht – conclusie - arrest

Fusie - Overname van TNT Express door UPS

Verordening (EG) nr. 139/2004. Verordening (EG) nr. 802/2004. EER-Overeenkomst. In 2013 heeft de Europese Commissie de overname van pakketbezorgingsbedrijf TNT Express N.V. (TNT) door United Parcel Service Inc. (UPS) verboden. UPS vecht deze beslissing aan en is, in 2017, in het gelijk gesteld door het Gerecht van de EU. Het besluit van de Commissie waarbij de fusie is verboden, is door het Gerecht nietig verklaard wegens schending van de rechten van verdediging van UPS. Tegen dat arrest heeft de Commissie op haar beurt hogere voorziening ingesteld bij het Hof van Justitie, dat thans uitspraak doet. In 2016 is TNT overgenomen door Fedex.

Hof: Het Hof bevestigt dat het besluit van de Commissie waarbij de overname van TNT Express door UPS wordt verboden, nietig moet worden verklaard wegens een proceduregebrek. Het Gerecht van de EU heeft terecht vastgesteld dat de Commissie de rechten van verdediging van UPS heeft geschonden. De hogere voorziening wordt afgewezen.

🔗 EU-hof: veto Commissie overname TNT door UPS onterecht ([Europa nu](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 17 januari 2019 – zaak C-637/17 – Cogeco Communications – Portugal - ECLI:EU:C:2019:32 – conclusie

Schadevorderingen wegens inbreuken op het mededingingsrecht – Civielrechtelijke handhaving van mededingingsrecht - Nationale verjaringstermijn

Richtlijn 2014/104/EU. Artikel 102 VWEU. Het Hof wordt verzocht om na te gaan of een verjaringsregeling als die in het Portugese civiele recht, welke voor particuliere vorderingen tot schadevergoeding wegens misbruik van een machtspositie voorheen een verjaringstermijn van drie jaar hanteerde, verenigbaar is met het primaire en het secundaire recht van de Unie. Bovendien gaat het om de bewijskracht van beslissingen van nationale mededingingsautoriteiten bij de civiele rechter die zich over dergelijke civielrechtelijke schadevorderingen moet uitspreken. De feiten die aan deze zaak ten grondslag liggen dateren van vóór de publicatie en inwerkingtreding van richtlijn 2014/104 en de vordering tot schadevergoeding bij de nationale rechter werd na de inwerkingtreding van de richtlijn maar vóór afloop van de omzettingstermijn ervan ingesteld. Weliswaar is deze omzettingstermijn inmiddels verstreken, en de Portugese wetgever heeft de richtlijn recentelijk – met enige vertraging – omgezet in nationaal recht, maar de nieuwe wettelijke regelingen gelden niet voor het verleden en ook niet voor vorderingen die vóór de inwerkingtreding ervan zijn ingesteld. Tegen deze achtergrond rijst de vraag welke aanknopingsmomenten richtlijn 2014/104 biedt voor de beslechting van het hoofdgeding en of in voorkomend geval uit artikel 102 VWEU alsmede uit de algemene beginselen van het Unierecht – met name het doeltreffendheidsbeginsel – bepaalde vereisten volgen. Hierbij moet evenwel in het bijzonder in het achterhoofd worden gehouden dat het in het hoofdgeding gaat om een zuiver horizontale rechtsverhouding tussen particulieren.

A-G: Artikel 102 VWEU heeft in betrekkingen tussen particulieren rechtstreekse werking. De artikelen 9 en 10 van richtlijn 2014/104/EU zijn daarentegen niet rechtstreeks van toepassing op een geschil tussen justitiabelen waarin het civielrechtelijke beroep vóór het verstrijken van de uiterste termijn voor omzetting van deze richtlijn is ingesteld en feiten betreft die dateren van vóór de inwerkingtreding van de richtlijn.

Artikel 102 VWEU, gelezen in samenhang met het Unierechtelijke doeltreffendheidsbeginsel, staat in de weg aan een nationale bepaling dat voor schadevorderingen op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid wegens misbruik van een machtspositie een verjaringstermijn van drie jaar vastlegt die ook dan begint te lopen wanneer de benadeelde nog niet weet wie kan worden aangesproken en wat de totale omvang van de schade is en die gedurende een procedure bij de nationale mededingingsautoriteit ter beoordeling en bestraffing van deze inbreuk noch gestuit, noch geschorst wordt.

Artikel 102 VWEU, gelezen in samenhang met het doeltreffendheidsbeginsel, staat in de weg aan de uitlegging van een nationale bepaling volgens welke de definitieve vaststelling door de nationale

mededingingsautoriteit van misbruik van een machtspositie generlei werking sorteert in civielrechtelijke schadevergoedingsprocedures. Deze bepaling is daarentegen verenigbaar met artikel 102 VWEU en het doeltreffendheidsbeginsel wanneer zij in die zin wordt begrepen dat in de latere civielrechtelijke schadevergoedingsprocedure uit een dergelijke definitieve vaststelling door de nationale mededingingsautoriteit het weerlegbare vermoeden van misbruik van een machtspositie volgt.

Heeft een civielrechtelijke vordering tot schadevergoeding betrekking op feiten die buiten de werkingssfeer ratione temporis van richtlijn 2014/104 liggen, dan is er geen verplichting om het nationale recht in overeenstemming met deze richtlijn uit te leggen. Dit doet niet af aan de verplichting om het nationale recht in overeenstemming met artikel 102 VWEU, voor zover van toepassing, en het doeltreffendheidsbeginsel uit te leggen, mits hierbij de algemene beginselen van het Unierecht in aanmerking worden genomen en het Unierecht niet dient als grondslag voor een uitlegging contra legem van het nationale recht.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 30 januari 2019 – zaak C-781/18 S.I.A.E.*

Samenvatting onder: [IE](#)

RECHTSPRAAK NL – Gerecht 's-Hertogenbosch - ECLI:NL:GHSHE:2019:255

Misbruik van economische machtspositie – Verkoop landbouwgrond

Artikel 4, lid 3 VEU. Artikel 102 VWEU. Provincie wil landbouwgrond verkopen via openbare biedprocedure. Huidige pachter van delen van de grond die bijzonder geschikt is voor de teelt van sportgraszoden vreest verlies van de gepachte gronden ten faveure van haar grootste concurrent. Is de voorgenomen verkoop in strijd met het unietrouwbeginsel (artikel 4 lid 3 VEU) in samenhang met het verbod van misbruik van economische machtspositie (artikel 102 VWEU), danwel het evenredigheidsbeginsel/égalitébeginsel? Het hof oordeelt dat dit niet zo is, en ziet geen aanleiding tot het stellen van prejudiciële vragen aan het HvJ EU.

REGELGEVING EU

Richtlijn (EU) 2019/1 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 tot toekenning van bevoegdheden aan de mededingingsautoriteiten van de lidstaten voor een doeltreffendere handhaving en ter waarborging van de goede werking van de interne markt, PE/42/2018/REV/1, [OJ L 11, 14.1.2019](#)

WIKI

[Wiki Mededinging](#) (alleen intern)

NB! Procedure voor doorzending aan de Europese Commissie is geactualiseerd (Kenniscentrum FER)

Artikel 15, lid 2 van Verordening 1/2003: De lidstaten zenden de Commissie een afschrift toe van schriftelijke beslissingen van nationale rechterlijke instanties met betrekking tot de toepassing van artikel 81 of artikel 82 van het Verdrag. Dit afschrift wordt onverwijld toegezonden nadat de volledige uitspraak aan de partijen is betekend.

Milieu, natuur, duurzame energie

EHRM – ARREST – 24 januari 2019 – Cordella e.a. t. Italië – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD005441413

Onvoldoende bescherming tegen gevolgen van vervuiling

Artikel 8 EVRM. Artikel 13 EVRM. Klacht van inwoners over de effecten van industriële vervuiling. De voortdurende milieuvervuiling heeft de gezondheid van de klagers in gevaar gebracht. De autoriteiten

hebben onvoldoende maatregelen genomen om het recht op respect voor het privéleven van de klagers te beschermen. Schending van Artikel 8 EVRM.

Er stond de klagers geen effectief middel ter beschikking om bij de nationale autoriteiten aan te kaarten dat het onmogelijk was sanering van de getroffen gebieden af te dwingen. Schending van Artikel 13 EVRM.

B Italy: Court ruling on toxic steelworks human rights complaint ([humanrightseurope](#))

HvJ – ARREST – 23 januari 2019 – zaak C-419/17 P – Deza/ECHA – ECLI:EU:C:2019:52 – conclusie - arrest

REACH - Actualisering van de vermelding van de stof bis(2-ethylhexyl)ftalaat (DEHP) in de lijst

Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening). De hogere voorziening van Deza strekt tot vernietiging van het arrest van het Gerecht, Deza/ECHA (T-115/15) houdende verwerping van het beroep tot nietigverklaring van besluit ED/108/2014 van de uitvoerend directeur van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) van 12 december 2014 tot actualisering en aanvulling van de bestaande vermelding van de chemische stof bis(2-ethylhexyl)ftalaat (EG-nr. 204-211-0, CAS-nr. 117-81-7). Het Hof wijst de hogere voorziening af.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 24 januari 2019 – zaak C-689/17 – Conti 11. Container Schifffahrt – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:62 – conclusie

EVOA - Overbrenging van afvalstoffen – Ten gevolge van averij op volle zee ontstane residuen

Verordening (EG) nr. 1013/2006 (EVOA). In de onderhavige zaak verzoekt de verwijzende rechter het Hof na een geval van averij op volle zee na te gaan of de ten gevolge van die averij ontstane residuen in de vorm van schroot en met slib en ladingresiduen vervuild bluswater aan boord van een schip binnen de werkingssfeer van de verordening vallen, nu op grond van artikel 1, lid 3, onder b), van verordening nr. 1013/2006, volgens hetwelk „afvalstoffen die aan boord van voertuigen, treinen, vliegtuigen en schepen zijn ontstaan, totdat zij met het oog op nuttige toepassing of verwijdering gelost zijn” niet daaronder vallen.

A-G: Artikel 1, lid 3, onder b), van verordening (EG) nr. 1013/2006 moet aldus worden uitgelegd dat ten gevolge van averij ontstane residuen in de vorm van schroot en met slib en ladingresiduen vervuild bluswater aan boord van een schip kunnen worden aangemerkt als ‚afvalstoffen die aan boord van voertuigen, treinen, vliegtuigen en schepen zijn ontstaan’ in de zin van die bepaling.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 24 januari 2019 – zaak C-43/18 – CFE – België - ECLI:EU:C:2019:56 – conclusie

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 24 januari 2019 – zaak C-321/18 – Terre wallonne – België - ECLI:EU:C:2019:56 – conclusie

Aanwijzing van een speciale beschermingszone

Richtlijn 2001/42/EG (SMB-richtlijn). Richtlijn 92/43/EEG (habitatrictlijn). Richtlijn 2011/92/EU (MEB-richtlijn). In welke verhouding staan de richtlijn strategische milieubeoordeling (SMB-richtlijn) en de habitatrictlijn tot elkaar? Die vraag staat centraal in de twee verzoeken om een prejudiciële beslissing van de Belgische Raad van State. Achtergrond van de problematiek zijn de verschillende vormen van beoordeling van milieueffecten waarin het Unierecht voorziet. In het onderhavige geval betreft dit met name de in artikel 6, lid 3, van de habitatrictlijn geregelde beoordeling van de gevolgen van plannen en projecten die Natura 2000-gebieden kunnen aantasten en de milieubeoordeling van plannen en programma’s overeenkomstig de SMB-richtlijn. De meest bekende beoordeling, de milieueffectbeoordeling van projecten overeenkomstig de MEB-richtlijn, speelt daarentegen in casu geen relevante rol.

De zaak CFE heeft betrekking op de omzetting van de habitatrictlijn door de aanwijzing op nationaal niveau van een speciale beschermingszone, die de vaststelling van verschillende beschermingsbepalingen met zich brengt. In de zaak Terre wallonne gaat het om de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen voor alle Natura 2000-gebieden van het Waalse Gewest, waarmee eveneens wordt beoogd de habitatrictlijn uit te voeren. Tegen beide handelingen wordt aangevoerd

dat voorafgaande aan de vaststelling ervan een milieubeoordeling uit hoofde van de SMB-richtlijn had moeten worden verricht.

A-G: Zaak C 43/18: Voor de aanwijzing van een speciale beschermingszone is een milieubeoordeling overeenkomstig artikel 3, lid 2, onder a), en lid 3 of lid 4, van de SMB-richtlijn vereist:

- indien deze aanwijzing gepaard gaat met wijzigingen van de beschermingsomvang van de betrokken beschermingszone, in het bijzonder wijzigingen van de instandhoudingsdoelstellingen of van de beschermde oppervlakten die invloed hebben op de toepassing van artikel 6, leden 3 en 4, van de habitatrichtlijn of van strengere nationale beschermingsbepalingen, indien deze wijzigingen aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben, of*
- indien daarbij speciale beschermingsbepalingen worden vastgelegd die naast artikel 6, leden 3 en 4, van de habitatrichtlijn moeten worden toegepast en een kader vormen voor de toekenning van vergunningen voor projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.*

Zaak C-321/18: Een besluit waarmee een instantie van een lidstaat in overeenstemming met de habitatrichtlijn de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-netwerk voor zijn gehele bevoegdheidsgebied, maar niet voor afzonderlijke Natura 2000-gebieden, bepaalt en dus geen voorwaarden vastlegt voor de toekenning van vergunningen voor projecten, is geen plan of programma in de zin van de SMB-richtlijn.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 24 januari 2019 – zaak C-634/17 – ReFood – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:61 – [conclusie](#)

Overbrenging dierlijke bijproducten – Reikwijdte EVOA?

Samenvatting onder: Landbouw

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 15 januari 2019 – [zaak C-693/18 CLCV e.a.](#)

Emissiecontrolesysteem – Milieu – 'Sjoemelsoftware'

Verordening (EG) nr. 715/2007. Vennootschap X wordt ervan verdacht voertuigen in het verkeer te hebben gebracht die waren uitgerust met software waarmee de resultaten van controles op vervuilende uitlaatgassen (met name NO_x, stikstofoxide) konden worden vervalst. De in het gerechtelijk deskundigenonderzoek aangestelde deskundige concludeerde dat er een instrument was ingebouwd waarmee de homologatieprocedure (goedkeuringsprocedure) kon worden gedetecteerd. Vennootschap X voert aan dat het hier geen manipulatie-instrument betreft in de zin van artikel 5(2) van de verordening). Indien in casu word geoordeeld dat er sprake is van misleiding, zou deze erin bestaan dat copers van de voertuigen met de betrokken motor zijn misleid omtrent wezenlijke kenmerken van hun voertuig. In casu zouden de wezenlijke kenmerken niet overeenstemming zijn met de verordening door de aanwezigheid van een door artikel 5(2) verboden en in artikel 3.10. omschreven manipulatie-instrument, waarmee het motormanagementsysteem voor de aansturing van de EGR-klep zo werd geprogrammeerd dat de homologatiecyclus werd gedetecteerd, zodat het NO_x-emissiecontrolesysteem wel tijdens die cyclus, maar niet bij normaal gebruik van het voertuig werd ingeschakeld.

De prejudiciële vragen gaan voornamelijk om de uitlegging van de begrippen van artikelen 5(2) en 3.10 Vo.: constructieonderdeel, emissiecontrolesysteem, en manipulatie-instrument. En vragen als: wat valt onder de drie uitzonderingen waarin artikel 5(2) Vo. voorziet? Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 januari 2019 – [zaak C-752/18 Deutsche Umwelthilfe](#)

Luchtkwaliteit – Recht op doeltreffende voorziening in rechte - Emissiegrenswaarde - Luchtkwaliteitsplan

Richtlijn 2008/50/EG. Artikel 47 EU Handvest. Verdrag van Aarhus. Artikel 4(3) en 19(1) VEU. Artikel 197(1) VWEU. De Duitse rechter heeft geoordeeld dat de deelstaat München de bestaande luchtkwaliteitsplan moet wijzigen zodat het maatregelen bevat om op zo kort mogelijke termijn gedurende een jaar een emissiegrenswaarde van 40 µg/m³ (zoals vastgesteld door de richtlijn) na

te leven op het grondgebied van München. De deelstaat München is niet alle verplichtingen nagekomen, waardoor haar een dwangsom van €4.000,- is opgelegd. Deze is betaald. De milieuorganisatie heeft nog een tenuitvoerleggingsprocedure van deze uitspraak ingeleid, waarmee gedwongen nakoming wordt nagestreefd door de deelstaat München. De organisatie vordert nu dat nakoming moet worden nagestreefd door middel van een bevel tot gijzeling van de Beierse minister van Milieu en Consumentenbescherming totdat de deelstaat München alle, haar opgelegde, verplichting voldoet. De deelstaat München heeft hiertegen bezwaar aangetekend.

De gestelde prejudiciële vragen gaan onder meer over de doeltreffendheid van plannen ter bestrijding van slechte luchtkwaliteit in (deel)staten. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

EUROPESE COMMISSIE – Richtsnoeren

Beheer van Natura 2000-gebieden — De bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn (92/43/EEG), *PB C 33 van 25.1.2019*

Dit document beoogt de lidstaten richtsnoeren te verschaffen betreffende de interpretatie van bepaalde belangrijke begrippen die worden gebruikt in artikel 6 van de habitatrichtlijn.

In het kader van het actieplan voor de natuur, de mensen en de economie streeft de Commissie naar „het bijwerken van het interpretatieve richtsnoer betreffende bepalingen van artikel 6 van de habitatrichtlijn inzake de instandhouding en het beheer van Natura 2000”. Dit document komt daarom in de plaats van de oorspronkelijke versie van dit document, die is uitgegeven in april 2000.

In het onderhavige bijgewerkte document zijn de vele uitspraken verwerkt die het Hof van Justitie van de EU in de loop van de jaren gedaan heeft betreffende artikel 6. Tevens bouwt het document voort op een reeks nota's van de Commissie inzake Natura 2000-beheer, evenals andere relevante richtsnoeren betreffende artikel 6 die in samenhang met dit document dienen te worden gelezen.

NOOT – bij Urgenda-zaak

Rumbling in Robes Round 2 – Civil Court Orders Dutch State to Accelerate Climate Change Mitigation ([European law blog](#))

OVERIG

- Brits Milieuagentschap: No-deal brexit kan milieucrisis veroorzaken ([Europa nu](#))
- French end of waste criteria. Undoubtedly no end to the controversy, though. ([GAVL](#))

Nalaten te beschermen

EHRM – ARREST – 17 januari 2019 - X e.a. t. Bulgarije – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2019:0117JUD002245716

Onderzoek naar beschuldigingen van seksueel misbruik in een weeshuis zorgvuldig, geen schending.

Artikelen 3 en 8 EVRM. De zaak betreft de beschuldigingen van seksueel misbruik begaan tegen drie kinderen in een weeshuis in Bulgarije voorafgaand aan hun adoptie door een Italiaans stel in 2012.

Enkele maanden na de adoptie deden de ouders verslag aan verschillende Italiaanse autoriteiten en aan de Italiaanse pers dat hun kinderen seksueel waren misbruikt in het Bulgaarse weeshuis. Nadat het politieonderzoek naar de klachten niets oplevert, doen klagers bij het Hof een beroep op schending van artikelen 3 en 8 EVRM.

Het Hof oordeelt unaniem dat artikelen 3 en 8 EVRM niet geschonden zijn. De Bulgaarse autoriteiten hadden snel en zorgvuldig gehandeld nadat zij op de hoogte waren geraakt, door de pers, van de beschuldigingen, terwijl zij niet eens een formele klacht van klagers hadden ontvangen. Het Hof wijst

er ook op dat de ouders van klagers hadden kunnen deelnemen aan het onderzoek. Het Hof acht derhalve geen klachtwaardige tekortkomingen of gebrek aan bereidheid aan de zijde van de bevoegde instanties aanwezig om bij te dragen aan opheldering van de zaak of om potentieel verantwoordelijken te identificeren en vervolgen.

Het Hof oordeelt eveneens dat, op basis van het bewijs, niet kan worden vastgesteld dat de Bulgaarse autoriteiten hebben verzaakt in hun verplichting om preventief maatregelen te nemen om klagers te beschermen voor een risico op slechte behandeling. In dat verband heeft het Hof in het bijzonder acht geslagen op het aantal algemene maatregelen die waren getroffen en om de veiligheid van de kinderen in het weeshuis te garanderen.

EHRM – ARREST – 24 januari 2019 – Cordella e.a. t. Italië – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD005441413

Samenvatting onder: Milieu

Omgevingsvergunning

PREJUDICIELE VERWIJZING – Nederland – Raad van State – 30 januari 2018 – ECLI:NL:RVS:2019:260

Veiligheidsvoorschriften LPG-tankstation – Aanvullende voorschriften in omgevingsvergunning

Richtlijn 2008/68/EG. Europese Overeenkomst betreffende het internationale vervoer van gevaarlijke goederen over de weg (ADR). Appellante woont in de nabijheid van een tankstation waar vanaf 1977 ook LPG wordt verkocht. Appellante heeft het college van B&W verzocht om intrekking van de (milieu)omgevingsvergunning van het tankstation, voor zover deze vergunning toestaat dat het tankstation LPG verkoopt. Appellante vindt dat de verkoop van LPG in de nabijheid van woningen vanuit veiligheidsoogpunt (brand- en explosiegevaar) onaanvaardbaar is. Zij wenst daarom dat de verkoop van LPG ter plaatse wordt gestaakt. Het college heeft het verzoek afgewezen, maar wel twee aanvullende voorschriften gesteld aan de wijze waarop het tankstation dient te worden bevoorrad. Appellante is evenwel van mening dat de twee voorschriften niet effectief zullen zijn. De naleving van deze voorschriften kan volgens haar namelijk niet worden afgedwongen omdat zij in strijd zijn met de Europese richtlijn (2008/68/EG) over het vervoer van gevaarlijke goederen over het land en/of met Europese regels over de interne markt. Het college dient daarom volgens appellante alsnog de vergunning van het tankstation in te trekken.

Prejudiciële vragen (ingekort):

Moet artikel 5, eerste lid, van Richtlijn 2008/68/EG aldus worden uitgelegd, dat het zich verzet tegen een vergunningvoorschrift, opgenomen in de vergunning voor het LPG-tankstation, waarbij is bepaald dat het desbetreffende individuele LPG-tankstation uitsluitend mag worden bevoorrad met LPG-tankwagens met een hittewerende bekleding terwijl deze verplichting niet rechtstreeks aan een of meer exploitanten van LPG-tankwagens wordt opgelegd?

Maakt het voor de beantwoording van de eerste vraag uit dat de Lidstaat een overeenkomst heeft gesloten in de vorm van de "Safety Deal hittewerende bekleding op LPG-autogastankwagens" met organisaties van marktpartijen in de LPG-branche waarin partijen zich hebben verbonden de hittewerende bekleding te zullen toepassen en dat in aansluiting daarop die Lidstaat een circulaire (..) heeft uitgevaardigd, waarin aanvullend risicobeleid is vastgelegd dat uitgaat van de veronderstelling dat LPG-tankstations worden bevoorrad door middel van tankwagens die voorzien zijn van hittewerende bekleding?

Als een nationale rechter de rechtmatigheid beoordeelt van een handhavingsbesluit dat ertoe strekt de naleving af te dwingen van een in rechte onaantastbaar geworden en met het Unierecht strijdig vergunningvoorschrift:

- laat het Unierecht, meer in het bijzonder de rechtspraak van het Hof van Justitie over de nationale procesautonomie, toe dat de nationale rechter in beginsel uitgaat van de rechtmatigheid van een dergelijk vergunningvoorschrift, tenzij dat evident in strijd is met hoger recht, waaronder Unierecht? En zo ja, stelt het Unierecht aan deze uitzondering (aanvullende) voorwaarden?;

- of brengt het Unierecht met zich, mede gelet op de arresten van het Hof van Justitie Ciola (zaak C-224/97) en Man Sugar (zaak C-274/04), dat de nationale rechter een dergelijk vergunningvoorschrift buiten toepassing dient te laten wegens strijd met het Unierecht?

Is bij de beantwoording van vraag 2A van belang of het handhavingsbesluit een reparatoire sanctie (remedy) dan wel een bestraffende sanctie (criminal charge) is?

Onderwijs

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 – Wunderlich t. Duitsland – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD001892515

Artikel 8 EVRM. Deze zaak betreft de intrekking van sommige aspecten van het ouderlijk gezag en de verwijdering van de vier kinderen uit hun ouderlijk huis voor een periode van drie weken, omdat klagers aanhoudend weigerden hun kinderen naar school te sturen. Het Hof is van oordeel dat met name de handhaving van de aanwezigheidsverplichting op school - om op die wijze de integratie van de kinderen in de maatschappij te verzekeren - een relevante reden is om de gedeeltelijke intrekking van het ouderlijk gezag te rechtvaardigen. Het Hof is tevens van oordeel dat de autoriteiten redelijkerwijs hebben kunnen veronderstellen dat de kinderen geïsoleerd leefden, geen contact hadden met personen buiten het eigen gezin en dat er een risico op aantasting van hun fysieke integriteit bestond. Het Hof overweegt dat de daadwerkelijke verwijdering van de kinderen niet langer heeft geduurd dan noodzakelijk was om de belangen van de kinderen te waarborgen. Tot slot concludeert het Hof dat er voldoende en relevante redenen waren voor de intrekking van sommige aspecten van het ouderlijk gezag en de tijdelijke verwijdering van de kinderen uit hun ouderlijk huis. Er is geen sprake van schending van artikel 8 EVRM.

 Homeschooling and Article 8 ECHR: Wunderlich ([Law&religion](#))

NOOT - bij EHRM 18 december 2018, Dupin t. Frankrijk

Droit à l'éducation et handicap ([Libertés chéries](#))

Ontwikkelingssamenwerking

HvJ – ARREST – 31 januari 2019 – gevoegde zaken C-183/17 P en C-184/17 P – International Management Group / Commissie – ECLI:EU:C:2019:78 – arrest

Jaarlijks actieprogramma 2013 ten gunste van Myanmar/Birma

Verordening (EG, Euratom) nr. 2342/2002. Gedelegeerde verordening (EU) nr. 1268/2012

Hof: De arresten van het Gerecht T-29/15 en T-381/15 worden vernietigd. Uitvoeringsbesluit C(2014) 9787 final wordt nietig verklaard. Het besluit van de Europese Commissie om geen nieuwe delegatieovereenkomsten voor indirect beheer meer met International Management Group (opgericht opdat staten die meewerken aan de wederopbouw van Bosnië en Herzegovina daartoe over een specifieke entiteit zouden beschikken) te sluiten, dat is vervat in haar brief van 8 mei 2015, wordt nietig verklaard.

Zaak T-381/15 wordt terugverwezen naar het Gerecht voor een uitspraak over de vordering tot schadevergoeding van International Management Group met betrekking tot de schade die deze entiteit zou hebben geleden als gevolg van het besluit van de Commissie waarnaar wordt verwezen in punt 3 van het onderhavige dictum. De incidentele hogere voorzieningen worden afgewezen.

Overlevering en uitlevering

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam – 30 januari 2019 - [ECLI:NL:RBAMS:2019:654](#)

Vervolgings-EAB van het Verenigd Koninkrijk, verweer t.a.v. een mogelijke "no-deal Brexit", arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 19 september 2018 (C-327/18 PPU).

De rechtbank gaat er in het verlengde van deze overwegingen van uit dat het Verenigd Koninkrijk na zijn terugtrekking uit de Unie de fundamentele rechten van de over te leveren persoon zal eerbiedigen en de essentiële inhoud van de aan het kaderbesluit ontleende rechten die van toepassing zijn op de periode na de overlevering, zal toepassen ten aanzien van de over te leveren persoon. Tastbare aanwijzingen die een ander oordeel rechtvaardigen ontbreken immers.

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 – Khadija Ismayilova t. Azerbeidzjan – [persbericht – arrest \(level 2\)](#) - [ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD006528613](#)

Azerbeidzjan heeft nagelaten onderzoek te doen naar een ernstige inbreuk op de privacy van een bekende onderzoeksjournalist

Artikel 8 EVRM. Artikel 10 EVRM. Klagster is een bekende onderzoeksjournalist en laat zich in haar artikelen regelmatig kritisch uit over de Turkse regering. Er is een brief naar haar gestuurd waarin gedreigd is haar publiekelijk te vernederen als ze haar onderzoek niet zou stoppen. Omdat zij geweigerd heeft is er een sextape online gezet. In het nieuws verschenen artikelen over het immorele gedrag van de journaliste en haar anti-regering houding. Het Hof oordeelt dat de waardigheid en privacy van klagster ernstig geschonden is en dat de regering daar tegen had moeten optreden en beter onderzoek had moeten doen. In het nieuws over de stand van zaken van het onderzoek is persoonlijke informatie van klagster openbaar gemaakt. Het hof heeft bij haar oordeel in aanmerking genomen dat journalisten in Azerbeidzjan in het algemeen slecht worden beschermd doordat bedreiging van journalisten zelden bestraft wordt. Naast bescherming van de privacy van de journaliste, had Azerbeidzjan ook de plicht om haar vrijheid van meningsuiting te beschermen.

- B** Azerbeidzjan: Court ruling on journalist's 'sex-smear' human rights complaint ([human rights Europe](#))
- B** Azerbeidzjan: Journalist's allegations of politically-motivated sex-smear campaign set for court judgement ([Human rights Europe](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 11 december 2018 – Mehmedovic t. Zwitserland – [persbericht 7.1.2019](#) – [beslissing \(level 2\)](#) - [ECLI:CE:ECHR:2018:1211DEC001733111](#)

Privéleven - Klacht kennelijk ongegrond - Onderzoek van verzekeraar door privédetective vanaf openbare plaatsen rechtmatige activiteiten van klager te laten filmen na schadeclaim wegens gestelde fysieke beperking

Klager stelde na een auto-ongeluk last te hebben van epileptische aanvallen en pijn aan zijn linkerarm en eiste schadevergoeding van twee betrokken chauffeurs en hun verzekeraars omdat hij niet meer in staat zou zijn huishoudelijke taken te verrichten. Een verzekeraar huurde een privédetective in om uit te zoeken of klager daar inderdaad niet meer toe in staat was. De detective filmde op vier dagen vanaf openbaar toegankelijke locaties de activiteiten van klager. De beelden lieten zien dat klager in staat was om te winkelen, zaken te dragen, te stofzuigen en zijn auto te wassen. Zijn echtgenote was in een aantal opnames te zien, maar was moeilijk herkenbaar.

EHRM: Het onderzoek van de verzekeraar, dat was beperkt tot klagers mobiliteit en verricht vanaf openbare plaatsen, was gericht op het beschermen van de financiële rechten van verzekeraars. De nationale rechter had geoordeeld dat de rechten van de verzekeraar zwaarder wogen en dat de inmenging in klagers persoonlijke leven rechtmatig was. De beperkte informatie die was verzameld zonder relevantie voor het onderzoek, behelsde geen systematische of permanente dataverzameling.

Geen schijn van een schending van artikel 8 EVRM. Klacht kennelijk ongegrond en daarom niet-ontvankelijk.

EHRM – ARREST – 24 januari 2019 – Catt t. het VK – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD004351415

Schending recht op privacy door persoonlijke gegevens van activist in een extremismedatabase te bewaren

Artikel 8 EVRM. Klager is een vredesactivist en een regelmatige bezoeker van verschillende soorten demonstraties. Hij is nooit veroordeeld voor een strafbaar feit. In 2010 deed hij een verzoek aan de politie op grond van de Data Protection Act 1998 betreffende informatie die over hem wordt bewaard. De politie onthulde 66 inzendingen. De informatie werd bewaard in een politiedatabase met betrekking tot "binnenlands extremisme" en bevatte verslagen van andere personen en rapporten waarin hij incidenteel werd genoemd. De inzendingen registreerden meestal zijn naam, aanwezigheid op een evenement, geboortedatum, adres en soms zijn uiterlijk. Klager heeft de Associatie van Chief Police Officers ("ACPO") gevraagd om de inzendingen waarin hij genoemd werd te verwijderen, maar ACPO weigerde dit te doen. Klager voerde in een rechterlijke procedure aan dat het bewaren van de gegevens niet "noodzakelijk" was in het licht van artikel 8 § 2 EVRM. De nationale rechter oordeelde dat het bewaren van de gegevens in overeenstemming was met de wet en evenredig was.

Het Hof toont zich bezorgd over aspecten van de bepalingen voor het verzamelen van persoonsgegevens in de gegevensbank, met name vanwege het ontbreken van een duidelijke definitie van "binnenlands extremisme". De vraag in onderhavige zaak is of er een rechtvaardiging is voor de inmenging op het recht van privacy van klager door gegevens bij te houden over hem. Het Hof constateert dat de voortdurende bewaring van de gegevens onevenredig is, omdat het persoonlijke gegevens zijn die politieke meningen openbaren en waar derhalve sterkere bescherming voor geldt. Er was geaccepteerd dat klager voor niemand een bedreiging vormde – ook gelet zijn leeftijd – en er was een gebrek aan effectieve procedurele waarborgen. Het gebrek aan waarborgen omvat onder meer het ontbreken van een tijdslimiet voor het bewaren van de gegevens. Er is sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – 16 januari 2019 – zaak C-496/17 – Deutsche Post – Duitsland – ECLI:EU:C:2019:26 – conclusie – arrest

AVG – Douane - Geautoriseerde marktdeelnemer - fiscale identificatienummers

Richtlijn 95/46/EG. Uitvoeringsverordening (EU) 2015/2447. Verordening (EU) 2016/679. De Duitse douanedienst verlangt bepaalde persoonsgegevens van bestuurders en werknemers van ondernemingen die de status van geautoriseerde marktdeelnemer (Authorised Economic Operator, hierna: „AEO”) willen verkrijgen of behouden, op grond waarvan zij een gunstiger behandeling genieten dan de andere importeurs of exporteurs. De prejudiciële vraag betreft de beperkingen die het Unierecht oplegt aan deze vereisten, hetzij strikt binnen het douanedomein, hetzij in het kader van de bescherming van persoonsgegevens.

Hof: Artikel 24, lid 1, tweede alinea, van uitvoeringsverordening (EU) 2015/2447 gelezen in samenhang met richtlijn 95/46/EG en verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat de douaneautoriteiten van de aanvrager van de status van geautoriseerde marktdeelnemer ten eerste kunnen verlangen dat hij uitsluitend de fiscale identificatienummers meedeelt die met het oog op de heffing van inkomstenbelasting zijn toegekend aan natuurlijke personen die verantwoordelijk zijn voor de aanvrager of zeggenschap hebben over de leiding van het bedrijf alsmede aan degenen die daarin verantwoordelijk zijn voor douanezaken, en ten tweede dat hij de gegevens vermeldt van de belastingkantoren die voor al deze personen bevoegd zijn, voor zover deze autoriteiten met deze gegevens informatie kunnen verkrijgen over ernstige of herhaalde overtredingen van de douanewetgeving of belastingvoorschriften dan wel over strafbladen met zware misdrijven van deze natuurlijke personen in verband met hun economische activiteit.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 10 januari 2019 – zaak C-136/17 – G. C. e.a. – ECLI:EU:C:2019:14 – [persbericht](#) – [conclusie \(f\)](#)

Recht om vergeten te worden – Recht van toegang tot informatie – Vrijheid van meningsuiting

Richtlijn 95/46/EG. De Franse Raad van State vraagt het Hof om verduidelijking van het 'recht om te worden vergeten' zoals erkend in het arrest Google Spain?

A-G: stelt het Hof voor te beslissen dat de exploitant van een zoekmachine een verzoek tot verwijdering van koppelingen naar persoonsgegevens systematisch moet inwilligen. De exploitant van de zoekmachine moet daarbij evenwel de balans zien te vinden tussen het recht op privacy en het recht van het publiek op toegang tot informatie en het recht op vrije meningsuiting.

- AG: Google moet verzoek tot verwijdering van zoekresultaten met gevoelige gegevens - onder voorbehoud van in richtlijn 95/46 voorziene uitzonderingen - systematisch inwilligen ([Boek9.nl](#))
- Conclusie AG: exploitant zoekmachine moet verzoek tot verwijdering koppelingen naar gevoelige gegevens systematisch inwilligen ([IT2706](#))
- Two opinions of AG Szpunar on the right to be forgotten ([ECBL](#))
- The Right To Be Forgotten back in the CJEU: Advocate General Opinions on sensitive personal data and the geographical scope of de-referencing – Ian Helme ([Inform's](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 10 januari 2019 – zaak C-507/17 – Google – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2019:15 – [persbericht](#) – [conclusie \(f\)](#)

Recht om vergeten te worden – Verwijdering alleen toepassen op EU extensies of op alle extensies? – Territorialiteit

Richtlijn 95/46/EG. De Franse gegevensbeschermingsautoriteit CNIL heeft Google aangemaand om, bij inwilliging van een verzoek van een natuurlijk persoon om koppelingen naar internetpagina's te verwijderen uit de lijst van zoekresultaten die verschijnt na een zoekopdracht op zijn naam, deze verwijdering toe te passen op alle domeinnaamextensies van haar zoekmachine.

Google heeft dit geweigerd en heeft de betrokken koppelingen enkel verwijderd uit de zoekresultaten die verschijnen na een zoekopdracht met de zoekmachine met de domeinnaamextensie van de lidstaten van de Europese Unie. CNIL kon geen genoegen nemen met het bijkomende voorstel dat Google na het verstrijken van de termijn van de aanmaning had gedaan om het via de techniek van „geoblocking“ onmogelijk te maken om vanaf een IP-adres dat wordt geacht zich te bevinden in de verblijfstaat van de betrokken persoon, toegang te krijgen tot de resultaten die verschijnen na een zoekopdracht op zijn naam, ongeacht de door de internetgebruiker ingevoerde extensie van de domeinnaam van de zoekmachine.

Na te hebben vastgesteld dat Google niet binnen de gestelde termijn op de aanmaning was ingegaan, heeft CNIL bij besluit van 10 maart 2016 Google een – openbaargemaakte – sanctie van 100 000 EUR opgelegd. Google komt op tegen die boete.

A-G: Advocaat-generaal Szpunar stelt het Hof voor om de verwijderingen van koppelingen die exploitanten van een zoekmachine moeten uitvoeren, te beperken tot het niveau van de Europese Unie.

- AG: Google hoeft veroordeling tot verwijdering uit zoekresultaten niet wereldwijd toe te passen ([Boek9.nl](#))
- Conclusie AG: beperk verwijderingen koppelingen die exploitanten van zoekmachine moeten uitvoeren tot niveau EU ([IEF18190](#))
- Two opinions of AG Szpunar on the right to be forgotten ([ECBL](#))
- Forget what you have read. Szpunar AG does not restrict EU 'Right to be forgotten' /data protection laws to European territory. ([gavl](#))
- The Right To Be Forgotten back in the CJEU: Advocate General Opinions on sensitive personal data and the geographical scope of de-referencing – Ian Helme ([Inform's](#))
Conclusie AG: beperk verwijderingen koppelingen die exploitanten van zoekmachine moeten uitvoeren tot niveau EU ([IE-forum](#))

RICHTSNOEREN EDPB (voorheen artikel 29 werkgroep)

Guidelines 3/2018 on the territorial scope of the GDPR (Article 3) (consultatieversie)

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam – 19 juli 2018 (Publ. 18 december 2018) - [ECLI:NL:RBAMS:2018:8606](#)

AVG. Rekest. toewijzing verzoek tot verwijdering van persoonsgegevens uit zoekresultaat van zoekmachine Google; Costeja-arrest, belangenafweging; voorwaardelijke tuchtrechtelijke veroordeling als arts (chirurg), zwarte lijst, geanonimiseerde publicatie BIG-register; zwaarwegend privacybelang.

- Data Protection: A Doctor's right to be forgotten – Rosalind English ([Inform's](#))
- Doctor's right to be forgotten ([UK human rights blog](#))

WIKI

- [Wiki AVG](#)

OVERIG

- More bad news for Google on the data protection front: Polish NGO files a complaint ([ECLB](#))
- A €50m fine imposed on Google by the French DPA ([ECLB](#))
- Data privacy rules in the EU may leave the US behind – Thomas Holt ([Inform's](#))

Prejudiciële procedure HvJ

HvJ – ARREST – 30 januari 2019 – zaak C-587/17 P – België/Commissie – [ECLI:EU:C:2019:75](#) – [arrest](#)

Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) – Onverschuldigd betaalde restituties - Geen prejudiciële vraag aan het Hof – Nalatigheid van de lidstaat

Samenvatting onder: [landbouw](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 29 januari 2019 – zaak C-704/18 [Spetsializirana prokuratura*](#)

Tenuitvoerlegging prejudiciële beslissing - Strafrecht - Bevoegdheid

Richtlijn 2013/48/EU. Het Hof heeft bij arrest, C-612/15, Koleva e.a., een prejudiciële beslissing gegeven, waarmee de Bulgaarse nationale rechter de zaak ten gronde kan afdoen. Op de terechtzitting is echter de vraag gesteld of een nationale procesregel in de weg staat aan de toepassing van punt 2 van het dictum van deze prejudiciële beslissing. Deze procedurele belemmering bestaat erin dat de gerechtelijke procedure al met een eindbeslissing is afgesloten. De afsluiting van de gerechtelijke procedure houdt in dat de zaak wordt terugverwezen naar de openbare aanklager om de gebreken recht te zetten. Aangezien de gerechtelijke procedure is afgesloten, kan de verwijzende rechter geen verdere stappen ondernemen. Dit betekent dat punt 2 van het dictum van de prejudiciële beslissing buiten toepassing wordt gelaten. De verwijzende rechter heeft uitdrukkelijk verklaard dat hij de nationale bepalingen die niet voorzien in de mogelijkheid van herziening van een rechterlijke beslissing buiten toepassing laat. Nadat beroep was ingesteld door twee verweerders heeft de rechter in tweede aanleg de beslissing vernietigd en onder verwijzing naar punt 46 van de prejudiciële beslissing geoordeeld dat deze prejudiciële beslissing buiten toepassing moest worden gelaten met betrekking tot de reeds afgesloten nationale gerechtelijke procedure. Dit betekent dat de rechter in tweede aanleg de verwijzende rechter uitdrukkelijk heeft verboden punt 2 van het dictum van de prejudiciële beslissing, dat betrekking heeft op richtlijn 2012/13/EU, in het hoofdgeding toe te passen.

Prejudiciële vraag: Moet artikel 267 VWEU aldus worden uitgelegd dat het de nationale rechter toestaat om een prejudiciële beslissing buiten toepassing te laten in het hoofdgeding met betrekking waartoe deze beslissing is gewezen, door zich te beroepen op feitelijke omstandigheden die het Hof in aanmerking heeft genomen bij zijn prejudiciële beslissing? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Kolev, C-412/15.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel

EHRM – ARREST – 22 januari 2019 – Rivera Vazquez en Calleja Delsord t. Zwitserland - persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0122JUD006504813

Bevoegdheid advocaat

Artikel 6 EVRM. Klagers hebben de Mexicaanse nationaliteit en wonen in de Verenigde Staten. In 2008 en in 2009 sluiten ze een huurcontract af voor de huur van een woning in Zwitserland. In 2010 ontstaat er een geschil over de te betalen huur, omdat de verhuurder niet voldaan had aan zijn wettelijke verplichting om het initiële huurbedrag op het daartoe bestemde formulier te vermelden. De zaak komt voor het Zwitserse federale gerechtshof, die de klagers deels in het gelijk stelt, en de zaak terug verwijst naar een lagere instantie. Het federale gerechtshof kent de klagers echter geen vergoeding toe voor de door hen gemaakte juridische kosten, omdat de advocaat van klagers hen niet had mogen vertegenwoordigen. Dat heeft te maken met een parallelle procedure waarin de bevoegdheid van de advocaat om klagers te vertegenwoordigen in twijfel wordt getrokken, omdat er sprake zou zijn van een mogelijk belangenconflict. Ruim een maand nadat klagers hun zaak omtrent de huurprijs hadden voorgelegd aan het federale hof, oordeelt het federale hof dat inderdaad sprake is van belangenverstremming waardoor de advocaat klagers niet had mogen vertegenwoordigen.

Klagers klagen bij het EHRM over de beslissing om hun advocaat te diskwalificeren zonder dat zij daarover hun mening kenbaar hadden mogen maken, en de beslissing om hen geen compensatie in de kosten toe te kennen ondanks het feit dat ze deels gelijk hadden gekregen. Het EHRM oordeelt dat klagers hun verdediging hadden toevertrouwd aan een advocaat die bevoegd leek om hen te verdedigen, terwijl het federale hof op het moment dat klagers hun klacht voorlegden, nog geen uitspraak had gedaan over de bevoegdheid van de advocaat. De beslissing van het federale hof dat de advocaat onbevoegd was, waardoor zij geen kostenvergoeding toebedeeld kregen, was daarom niet te voorzien en onverwacht voor hen. In een procedure op tegenspraak, mag de beslissing alleen worden gebaseerd op die feiten en wettelijke bepalingen die tijdens de procedure zijn besproken, zodat de uitkomst ervan redelijkerwijs te voorzien is. De mogelijke belangenverstremming van de advocaat is door het federale hof zelf naar voren gebracht, zonder dat klagers daarover werden geïnformeerd, dan wel de mogelijkheid hebben gekregen zich hiertegen te verweren. Er is derhalve sprake van een schending van artikel 6 lid 1 EVRM.

EHRM – ARREST – 24 januari 2019 – Johanna Frohlich t. Duitsland – persbericht – arrest (level 3) – ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD001674116

Lange duur van procedure

Artikel 6 EVRM. Klaagster was een procedure gestart tegen een projectontwikkelaar omdat het appartement dat zij gekocht had gebreken vertoonde. Die zaak is geschikt. In de tussentijd is klaagster ook een procedure gestart over de onredelijk lange duur van de procedure. Het Hof van beroep heeft geoordeeld dat de zaak complex was, dat er een expert benoemd is en dat klaagster zelf ook heeft bijgedragen aan verlenging van de procedure door allerlei klachten in te dienen. De procedure is daarom niet onredelijk lang geweest. Het Hof ziet geen reden om van dat oordeel af te wijken. Geen schending artikel 6 EVRM.

NOOT - bij EHRM 29 november 2019, F.J.M. t. het VK

F.J.M. v. the United Kingdom: Judicial review of the proportionality of an eviction in private rental housing (Strasbourg observers)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 24 januari 2019 – Knox t. Italië – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0124JUD007657713](#)

Italiaanse overheid moet Amanda Knox schadevergoeding betaling voor schending van haar verdedigingsrechten.

Amanda Knox, klagster, was verdachte in de zaak met betrekking tot de doodslag op haar Britse medehuuster in 2007 in Perugia. Tijdens een politieverhoor beschuldigde klagster een kroegmanager ervan dat hij haar huisgenoot had gedood. Zij stelde eveneens tijdens de verhoren mishandeld te zijn en is haar de toegang tot een advocaat geweigerd. Het Hof oordeelt – unaniem – dat er een procedurefout is gemaakt met betrekking tot artikel 3 EVRM, omdat de Italiaanse autoriteiten er niet in zijn geslaagd om de klachten van klagster te onderzoeken waarin ze stelde dat ze was mishandeling mishandeld tijdens haar eerste twee politieverhoren. Het Hof oordeelt dat artikel 3 EVRM zelf niet geschonden is. Ook oordeelt het Hof dat klagster de toegang tot een advocaat werd geweigerd tijdens voornoemde ondervragingen en gedroeg de tolk van de politie zich niet professioneel. Het Hof kent klagster een schadevergoeding toe voor de geschonden rechten.

- 🇮🇹 Italy: European court awards €18,000 to Amanda Knox after human rights complaint ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST - Stirmanov t. Rusland – 29 januari 2019 – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD003181608](#)

Onschuldpresumptie geldt ook bij verjaring

Artikel 6 EVRM. Klager, Robert Stirmanov, is een Russische staatsburger. Tegen hem is in 2005 een strafklacht ingediend. De Russische procureur gaf hieraan geen gevolg omdat het om een strafbaar feit ging dat reeds verjaard was. Stirmanov verzet zich tegen de beslissing tot niet-vervolgung. Naar Russisch recht mag de procureur weigeren een onderzoek te openen op grond van verjaring, maar slechts indien de verdachte zich hier niet tegen verzet. Stirmanov wordt in het gelijk gesteld en de beslissing van de procureur wordt nietig verklaard. Vervolgens wordt Stirmanov als verdachte verhoord, maar hij beroept zich op zijn zwijgrecht. De procureur beslist op 24 april 2006 wederom dat hij geen onderzoek gaat starten. In die beslissing heeft de procureur wel een standpunt ingenomen over de schuld van Stirmanov. Stirmanov vecht deze beslissing in twee instanties aan en richt zich uiteindelijk tot het EHRM. De uitspraken van de procureur over de schuld van Stirmanov is niet verenigbaar met de onschuldpresumptie. In openbare verklaringen van een overheidsinstantie mogen verdachten of beklaagden niet als schuldig worden aangemerkt zolang diens schuld niet in rechte is komen vast te staan (ingevolge artikel 4 van de Richtlijn 2016/343). Het EHRM oordeelt dat wanneer de strafvordering is komen te vervallen, zoals in casu met de verjaring, nog steeds de onschuldpresumptie bestaat. De procureur heeft dit in zijn beslissing van 24 april 2006 miskend. Het hof acht de klacht gegrond.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING - O'Neill t. het VK – 8 januari 2019 - [persbericht](#) 31.1.2019 – [beslissing \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0108DEC001454115](#)

Klachten onschuldpresumptie kennelijk ongegrond

Artikel 6 EVRM. Klacht ten aanzien van de onschuldpresumptie. De bewoordingen waarin de rechter de jury heeft geïnstrueerd deden geen afbreuk aan de vrijspraak van de klager ten aanzien van een van de aan hem ten laste gelegde feiten. Naar nationaal recht is duidelijk dat bewijs ten aanzien van dat feit beschikbaar bleef om tot bewijs van de overige feiten te dienen.

Waar het gerechtshof opmerkte dat de vrijspraak het gevolg van een procedurele fout was geweest, suggereerde het hof niet dat de klager schuldig was aan het bewuste feit, noch liet het hof blijken van enige verdenking te dien aanzien. Beide onderdelen van de klacht zijn kennelijk ongegrond, zodat de klager niet-ontvankelijk wordt verklaard.

- 🇬🇧 United Kingdom: Judges throw out convicted paedophile's complaint ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST - Maslarova v. Bulgaria – 31 January 2019 – [press release](#) – [judgment \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0131JUD002696610](#)

Inbreuk op onschuldpresumptie

Artikel 6 EVRM. Het Bulgaarse openbaar ministerie is een strafrechtelijke procedure gestart tegen klaagster, minister van Arbeid en Werkgelegenheidsbeleid van 2005 tot 2009, voor misbruik van macht en verduistering van publieke middelen. Op de dag dat klaagster instemde met strafvervolgning werd er informatie verspreid in de pers hierover. Door de woordvoerder van het parket van de procureur-generaal werd een persconferentie gegeven over de strafprocedure. Ook is er een interview gepubliceerd waarin een parlementslid, die plaatsvervangend voorzitter was van de ad-hoc parlementaire onderzoekscommissie naar de uitgaven van de vorige regering, heeft gezegd dat dit een typisch voorbeeld was van corruptie.

Klaagster heeft een klacht ingediend dat haar onschuldpresumptie is geschonden. Betreffende de opmerkingen van de woordvoerder van het Openbaar Ministerie is het Hof van oordeel dat hij in die omstandigheden en rekening houdend met zijn positie als woordvoerder verplicht was de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen om verwarring te voorkomen over de betekenis van zijn opmerkingen over de strafprocedure. De opmerkingen van de woordvoerder zijn echter verder gegaan dan louter informatief, omdat zij ondubbelzinnig aangaven dat klaagster verantwoordelijk was geweest voor de verduistering van overheidsmiddelen.

Wat betreft het parlementslid erkent het Hof dat hij het interview had gegeven in zijn functie van plaatsvervangend voorzitter van die commissie, en dat hij trachtte de rol van zijn commissie te verduidelijken. Het Hof is echter van mening dat zijn opmerkingen verder gingen dan louter het overbrengen van informatie en dat zij door het grote publiek konden worden geïnterpreteerd als een categorische bewering betreffende de schuld van klaagster. Het hof neemt een schending aan van artikel 6, tweede lid, EVRM.

- Bulgaria: Ex-Labour and Employment Policy Minister facing embezzlement charges suffered human rights breach ([humanrightseurope](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slowakije – 7 januari 2019 - [C-709/18 UL et VM](#)

Vermoeden van onschuld

Verordening (EG) nr. 974/98. Richtlijn 2016/343. Richtlijn 2014/62/EU. De verdachten hebben een strafbaar feit gepleegd, waarbij verdachte UL (een bankmedewerker) illegaal een bedrag heeft opgenomen, dat hij aan verdachte VM afgaf. VM wordt schuldig verklaard voor "oplichting". De rechter veroordeelde verdachte UL voor deze misdrijven tot een gevangenisstraf van 14 jaar en verdachte VM tot een gevangenisstraf van 14 jaar en 8 maanden. VL en VM gaan hierop in hoger beroep. Met name wordt afgevraagd of VM wel als medeplichtige van UL aan de feiten in kwestie heeft deelgenomen.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of het beginsel van het vermoeden van onschuld in een strafprocedure wordt geëerbiedigd, wanneer een medeverdachte voor de rechter ontkent te hebben deelgenomen aan het tenlastegelegde feit, de rechter vervolgens bij beschikking beslist om de schuldbekentenis van een andere medeverdachte te aanvaarden en aldus afziet van de bewijsvoering t.a.v. diens schuld, en de rechter daarop, na het onderzoek van de bewijzen tijdens de terechtzitting, in één vonnis uitspraak doet over de tenlastelegging? Voor het gehele overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 10 januari 2019 – [zaak C-688/18 Spetsializirana prokuratura](#)

Recht op aanwezigheid terechtzitting

Richtlijn (EU) 2016/343. Het gaat hier over de mogelijke schending van het recht om persoonlijk deel te nemen aan de (strafrechtelijke) zitting, aangezien enkele zittingen in afwezigheid van de verdachten hebben plaatsgevonden. De heren TX en UW werden als leden van een criminele

organisatie aangeklaagd. Beide verdachten werden ingelicht over de voorwaarden waaronder de terechtzitting in hun afwezigheid kan plaatsvinden als zij zonder geldige reden niet verschijnen. Beide verdachten worden verdedigd door advocaten die bij alle zittingen aanwezig waren. In de daaropvolgende twaalf zittingen waren verschillende verdachten om verschillende redenen afwezig. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft slechts twee van deze gevallen.

Prejudiciële vragen: Is het recht van de verdachte om bij de terechtzitting aanwezig te zijn overeenkomstig artikel 8, lid 1 en lid 2, juncto de overwegingen 35 en 44 van richtlijn (EU) 2016/343 geschonden, wanneer één van de zittingen in de strafprocedure in afwezigheid van de verdachte heeft plaatsgevonden en hij behoorlijk is gedagvaard, van de gevolgen van zijn afwezigheid in kennis is gesteld en door een door hem gekozen advocaat werd verdedigd, indien: a) hij om een aan hem toe te rekenen reden niet is verschenen (hij namelijk heeft besloten om de betrokken zitting niet bij te wonen); b) hij om een niet aan hem toe te rekenen reden niet is verschenen (te weten ziekte), wanneer hij aansluitend is geïnformeerd over de in zijn afwezigheid verrichte handelingen en na kennisneming van de feiten heeft besloten en verklaard dat: – hij niet met een beroep op zijn afwezigheid de rechtmatigheid van deze handelingen in twijfel trekt en niet eist dat deze in zijn aanwezigheid worden herhaald; – hij wil meewerken aan deze handelingen waarna de rechter een aanvullend verhoor van de door de verdachte genoemde persoon heeft laten plaatsvinden en de verdachte de mogelijkheid heeft geboden om hieraan op gepaste wijze mee te werken. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: EHRM Zaak Sejdic/Italy (nr. 56581/00, arrest van 1 maart 2006)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 29 januari 2019 – [ECLI:NL:HR:2019:123](#)

Getuigenbewijs

Mishandeling (ex-)echtgenote, art. 304.1 Sr. Ondervragingsrecht getuige, art. 6.3.d. EVRM. Aangeefster heeft bij verhoor door Rh-C beroep gedaan op verschoningsrecht, terwijl Hof haar bij politie afgelegde verklaring voor bewijs heeft gebruikt. Hof heeft tot uitdrukking gebracht dat de verklaring van aangeefster bruikbaar is voor het bewijs, nu betrokkenheid van verdachte niet in beslissende mate op die verklaring is gebaseerd maar in voldoende mate steun vindt in andere b.m. en dit steunbewijs betrekking heeft op die onderdelen van verklaring van aangeefster die door verdachte zijn betwist. De HR heeft in [ECLI:NL:HR:2017:1017](#) geoordeeld dat rechter, in het geval dat bewezenverklaring naar zijn oordeel "in beslissende mate" op een door getuige afgelegde verklaring wordt gebaseerd terwijl een behoorlijke en effectieve mogelijkheid om die getuige te ondervragen heeft ontbroken, ervan blijk dient te geven te hebben onderzocht of het ontbreken van die mogelijkheid in voldoende mate is gecompenseerd. Rechtspraak EHRM noopt niet tot vergelijkbare, specifieke motiveringsverplichting m.b.t. de genoemde compensatie in het geval dat verklaring van getuige niet "beslissend" is voor bewezenverklaring, maar daaraan wel "significant weight" toekomt. Het gaat er om dat procedure in haar geheel voldoet aan door art. 6 EVRM gewaarborgd recht op eerlijk proces.

NOOT - bij EHRM 18 december 2018, [Murtazaliyeva t. Rusland](#)

Murtazaliyeva v. Russia: on the examination of witnesses and the "corrosive expansion" of the overall fairness test ([strasbourgobservers](#))

Psychiatrie

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 – [Cutura t. Kroatië](#) – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD005594215](#)

Recht op vrijheid - Te passieve advocaat bij procedure over verlenging gedwongen opname in psychiatrisch ziekenhuis

Artikel 5 EVRM. Van klager werd in januari 2014 de gedwongen opname in een psychiatrisch ziekenhuis bevolen, nadat hij verbale bedreigingen had geuit naar burens, waarvoor hij strafrechtelijk was vervolgd. Het ziekenhuis verzocht verlenging van het bevel. De rechter bezocht klager in het ziekenhuis, tezamen met een toegewezen advocaat (op basis van toevoeging). De rechter beval de verlenging van het bevel voor de duur van een jaar. De vader van klager ging in hoger beroep omdat

de familie niet op de hoogte was gesteld van de procedure en de advocaat niet effectief was geweest en had gehandeld als het verlengde van de instituties in plaats van de verdediging van klager.

EVRM: Hoewel klager in de strafrechtelijke procedure gebruik had gemaakt van een advocaat naar keuze, had de nationale rechter een andere advocaat toegewezen in de procedure over de gedwongen opname. Die tweede advocaat werd, om onbekende redenen, kort daarop vervangen door weer een ander. Die derde advocaat had zich als een passieve waarnemer gedragen tijdens de procedure en had niet tegen de klager of de rechter gesproken. Hij had geen pogingen gedaan de klager of zijn familie te contacteren en had niets naar voren gebracht namens de klager. De nationale rechter had nagelaten ervoor te zorgen dat de klager op een effectieve manier werd vertegenwoordigd, ondanks de rechters vergrote plicht tot toezicht in zaken met betrekking tot personen met beperkingen. Ook is niet gebleken dat de rechter klager zijn rechten had voorgehouden of hem had gehoord in de procedure. De rechter had ook de familieleden niet betrokken. Aan de procedurele vereisten voor verlenging van de gedwongen opname was niet voldaan en daarom is sprake van een schending van artikel 5, eerste lid, EVRM.

EHRM - ARREST - Fernandez de Oliviera v. Portugal - 31 januari 2019 - Grote Kamer - persbericht - arrest (level 1) - ECLI:CE:ECHR:2019:0131JUD007810314

Schending procedureel aspect van artikel 2 - Schadevergoedingsprocedure heeft met elf jaren te lang geduurd

Artikel 2 EVRM. Klaagsters zoon leed aan psychische aandoeningen. Hij werd vrijwillig opgenomen in het psychiatrisch ziekenhuis, waar hij al vaker opgenomen was geweest, omdat hij had geprobeerd zelfmoord te plegen. Drie weken later verliet hij het ziekenhuis zonder de ziekenhuisautoriteiten in te lichten en pleegde zelfmoord door voor een trein te springen. Klaagster heeft een civiele vordering tot schadevergoeding tegen het ziekenhuis ingediend. Zij is van mening dat haar zoon onder medisch toezicht had moeten staan en dat het ziekenhuispersoneel had moeten voorkomen dat hij wegging. Haar claim werd afgewezen. De rechtbank oordeelde dat het systeem van het ziekenhuis voor het monitoren van patiënten voldoende was en dat er geen sprake was van een schending van de zorgplicht van het ziekenhuis omdat het niet mogelijk was om de zelfmoord te voorzien.

Het Hof behandelt onderhavige zaak op grond van materiële en procedurele aspecten van artikel 2. In het geval van klaagsters zoon concludeert het Hof dat Portugal een noodzakelijk regelgevend kader heeft, inclusief toegang tot het gerechtelijk systeem om het overlijden te onderzoeken. Het systeem van het ziekenhuis voor de bewaking van vrijwillige intramurale patiënten is voldoende. De Portugese autoriteiten hebben ook de nodige preventieve operationele maatregelen getroffen voor de zoon van klaagster, die geen reëel en onmiddellijk risico op zelfmoord had vertoond. Om deze redenen constateert het Hof geen schending van artikel 2 onder het materiële bestanddeel. Het Hof gaat vervolgens in op de kwestie van het procedurele aspect van artikel 2, dat betrekking heeft op het effectieve onderzoek naar mogelijke fouten tijdens de medische zorg en de kwestie van compensatie. Het Hof merkt op dat de schadevergoedingsprocedure meer dan 11 jaar heeft geduurd, zonder enige overtuigende en aannemelijke reden voor die vertraging. Het Hof constateert dan ook een schending van het procedurele aspect van artikel 2 EVRM.

EHRM - ARREST - 31 januari 2019 - Rooman t. België - Grote Kamer - persbericht - arrest (niveau 1) - 18052/11 - ECLI:CE:ECHR:2019:0131JUD001805211

Rechtmatigheid detentie zedendelinquent - Juiste psychiatrische behandeling

Artikel 3 EVRM. Artikel 5 EVRM. De zaak gaat over de rechtmatigheid van de detentie van een zedendelinquent sinds 2004 in een psychiatrische instelling. Bij beslissing van 18 juli 2017 heeft het hof unaniem geoordeeld dat er sprake is van schending van artikel 3 EVRM, maar geen schending van artikel 5 EVRM.

Hof oordeelt nu dat de nationale autoriteiten hebben nagelaten om passende medische ondersteuning te bieden. Tot 2017 is er sprake van schending van artikel 3 EVRM. Vanaf augustus 2017 hebben de autoriteiten diverse acties ondernomen en is er volgens het hof geen sprake meer van schending van artikel 3 EVRM. Het hof heeft artikel 5 verder uitgewerkt voor wat betreft de uitleg van de verplichting om de nodige medische zorg te bieden. Het Hof benadrukt dat het noodzakelijk is dat mensen met psychische problemen in een psychiatrische inrichting de juiste behandeling

krijgen. De inrichting waar klager zat was niet in staat om hem de juiste behandeling te geven. Het Hof oordeelt echter dat de Belgische autoriteiten na de uitspraak van 18 juli 2017 een uitgebreide behandeling van klager zijn gestart. Sinds augustus 2017 is er daarom geen sprake van schending van artikel 5 EVRM. Het Hof kent een schadevergoeding toe van EUR 32,500.

Recht op leven

EHRM – ARREST - Fernandez de Oliviera v. Portugal – 31 januari 2019 – Grote Kamer - persbericht – arrest (level 1) - ECLI:CE:ECHR:2019:0131JUD007810314

Samenvatting onder: Psychiatrie

Rechtsstaat

OVERIG

- 1095 Days Later: From Bad to Worse Regarding the Rule of Law in Poland (Part II) (Verfassungsblog)
- 1095 Days Later: From Bad to Worse Regarding the Rule of Law in Poland (Part I) (Verfassungsblog)

Schengen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 28 januari 2019 – zaak C-754/18 Ryanair Designated Activity Company*

Schengen – Vrijstelling visumplicht – Controle door luchtvaartmaatschappij

Artikel 21(1) VWEU. Richtlijn 2004/38. Schengenuitvoeringsovereenkomst. Richtlijn 2001/51/EG. Verordening (EG) nr. 539/2001. Verordening (EU) 2016/399. De luchthavenpolitie in Boedapest heeft de binnenkomende passagiers van de door verzoekster uitgevoerde vlucht gecontroleerd en de toegang tot het grondgebied van Hongarije geweigerd aan een Oekraïense staatsburger. Deze reiziger beschikte wel over een door het VK verstrekte duurzame verblijfskaart maar niet over een visum. De Hongaarse politie (verweerder) heeft verzoekster een boete opgelegd wegens schending van artikel 26 van de Schengenuitvoeringsovereenkomst. Verzoekster betoogt dat de reiziger als bezitter van een duurzame verblijfskaart vrij verkeer binnen de Unie genoot en recht op toegang tot Hongarije had. Subsidiar wijst verzoekster erop dat zij als luchtvaartmaatschappij niet het recht heeft, en evenmin verplicht is, om de familieband nader te controleren, en niet kan worden gestraft als zij deze controle achterwege laat. Verweerder meent dat artikel 5(2) van richtlijn 2004/38 letterlijk dient te worden uitgelegd en dat alleen een dergelijke verblijfskaart op zichzelf voldoende is om de hoedanigheid van familielid te staven. Verweerder voert aan dat, aangezien het Verenigd Koninkrijk geen deel uitmaakt van het Schengen gebied, een door deze staat afgegeven duurzame verblijfskaart de houder geen visumvrije toegang verleent.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of een duurzame verblijfskaart - ex. artikel 20 van richtlijn 2004/38 - aan het familielid dat over deze kaart beschikt vrijstelling van de visumplicht verleent. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Lounes C-165/16

Staatssteun

HvJ – ARREST – 23 januari 2019 – zaak C-387/17 – Fallimento Traghetti del Mediterraneo – Italië - ECLI:EU:C:2019:51 – conclusie - arrest

Toekenning subsidies op een nog niet formeel geliberaliseerde markt

Verordening (EG) nr. 659/1999. Artikel 1017 VWEU. De onderhavige zaak maakt deel uit van een reeks prejudiciële verwijzingen betreffende de niet bij de Europese Commissie aangemelde subsidies die de Italiaanse Republiek aan de zeevervoersonderneming Tirrenia heeft betaald tijdens de periode 1976-1980. FTDM, en concurrent van Tirreni heeft een vordering ingesteld tegen de Italiaanse Republiek ter vergoeding van de schade die zij stelt te hebben geleden door de toekenning van die subsidies. De verwijzende rechter heeft die subsidies gekwalificeerd als staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU. De Commissie heeft echter geen besluit genomen over de rechtmatigheid van die subsidies en de verenigbaarheid ervan met de regels van de Europese Unie („stand-alone private enforcement“-situatie). De vraag rijst met name of het voor de kwalificatie van de maatregelen als „bestaande“ of „nieuwe“ steunmaatregelen relevant is dat de aan de orde zijnde subsidies zijn betaald aan een onderneming die op een nog niet formeel geliberaliseerde markt opereerde. Het Hof wordt ook gevraagd of, en in voorkomend geval in hoeverre, de regels van verordening (EG) nr. 659/1999 invloed hebben op de gegrondheid van een vordering tot schadevergoeding als die in het hoofdgeding.

Hof: Subsidies die aan een onderneming worden toegekend vóórdat de betrokken markt wordt geliberaliseerd, kunnen niet als bestaande steun worden aangemerkt louter omdat die markt ten tijde van de toekenning niet formeel was geliberaliseerd, wanneer de betrokken subsidies het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig konden beïnvloeden en de mededinging konden vervalsen of dreigen te vervalsen, waarbij het aan de verwijzende rechter staat om dit te verifiëren. Artikel 1, onder b), iv), van verordening (EG) nr. 659/1999 is niet van toepassing op een situatie als die in het hoofdgeding. Voor zover de in het hoofdgeding aan de orde zijnde subsidies werden toegekend zonder dat de bij artikel 93 EEG-Verdrag opgelegde voorafgaande aanmeldingsplicht werd nageleefd, kunnen de overheidsentiteiten zich niet beroepen op het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen. Het rechtszekerheidsbeginsel staat eraan in de weg dat aan die verzoekende partij naar analogie een verjaringstermijn als die van artikel 15, lid 1, van die verordening wordt opgelegd.

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 17 januari 2019 – zaak C-706/17 – Achema e.a. – Litouwen - ECLI:EU:C:2019:38 – conclusie

Dienst algemeen belang in energiesector – Begrip staatsmiddelen – Altmark-criteria - Staatssteun?

Artikel 107, lid 1, VWEU. De verwijzen de rechter wil weten of bepaalde aspecten van de Litouwse regeling voor het leveren van diensten van algemeen belang (hierna: DAB's) in de elektriciteitssector en het financieringsmechanisme ervan als staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU moeten worden beschouwd. Deze zaak biedt het Hof de gelegenheid zijn rechtspraak te verfijnen, met name betreffende het begrip „staatsmiddelen“ en de voorwaarden die zijn vastgesteld in de rechtspraak die is voortgevloeid uit het arrest van het Hof van 24 juli 2003 in de zaak Altmark.

A-G: De financiering van de Litouwse regeling voor de levering van diensten van algemeen belang in de elektriciteitssector moeten worden beschouwd als staatsmiddelen:

- wanneer elektriciteitsnetwerkexploitanten bij een overheidsmaatregel worden verplicht om elektriciteit tegen een vaste prijs af te nemen bij elektriciteitsproducenten en de door hen geproduceerde elektriciteit te balanceren, waarbij de door die exploitanten gedragen meerkosten worden gecompenseerd met door de eindverbruikers betaalde bijdragen, de elektriciteitsproducenten als begunstigen van steun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU moeten worden aangemerkt;*
- maatregelen die enkel ten goede komen aan ondernemingen die in een bepaalde sector actief zijn of een bepaald type diensten leveren, in beginsel selectief zijn doordat zij die ondernemingen bevrijden van bepaalde kosten die zij anders hadden moeten dragen, en steunmaatregelen voor ondernemingen die actief zijn in de energiesector in beginsel het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden en de concurrentie op de interne markt kunnen vervalsen.*

De beslissing of met betrekking tot de in het hoofdgeding aan de orde zijnde maatregelen aan die voorwaarden is voldaan komt aan de verwijzende rechter toe. Hij moet daarbij met name kijken of

voldaan is aan de criteria in de punten 88 tot en met 93 van het arrest van het Hof van 24 juli 2003, Altmark, zaak C-280/00.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 28 januari 2019 – zaak C-686/18 Adusbef e.a.*

Unierecht – Banken – Vrij verkeer van kapitaal – Staatssteun

Samenvatting onder: Financiële diensten

Strafrecht

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 - Berardi en Mularoni t. San Marino – persbericht – arrest (level 3) - ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD002470516

Veroordeling in omkoopzaak had basis in de wet

De klagers zijn veroordeeld voor het aannemen van steekpenningen. Daarbij is de wet niet in hun nadeel met terugwerkende kracht toegepast. Zowel voor als na de wijziging van het Wetboek van Strafrecht van San Marino waren de gedragingen van de klagers strafbaar en waren de opgelegde straffen in lijn met de geldende regelgeving. De gevolgen waren voorzienbaar, niet slechts met hulp van rechtskundig advies maar ook op basis van gezond verstand. Geen schending van Artikel 7 EVRM.

EHRM – ARREST – Guzelyurtlu e.a. t. Turkije en Cyprus – 29 januari 2019 – Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) – ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD003692507

Schending artikel 2 EVRM ten aanzien van Turkije en niet ten aanzien van Cyprus

Artikel 2 EVRM. De zaak betreft het onderzoek naar de moord op drie Cyprioten van Turks-Cypriotische afkomst in een gebied in Cyprus dat door Cyprioten werd geregeerd sinds 2005. De verdachten vluchtten naar de 'Turkse Republiek van Noord-Cyprus (TRNC)'. Parallele onderzoeken naar de moorden werden uitgevoerd door de autoriteiten van de Cypriotische regering en de Turkse regering, inclusief de TRNC. Beide onderzoeken liepen vast in 2008.

De nabestaanden van de overledenen, klagers, voeren bij het Europese Hof aan dat de weigering van Turkije en Cyprus om samen te werken tot gevolg heeft gehad dat de daders niet zijn berecht.

Het Hof oordeelt dat beide Lidstaten een verplichting hadden om samen te werken. Voorts oordeelt het Hof dat Cyprus alles heeft gedaan wat redelijkerwijs verwacht mocht worden om uitlevering van de verdachten van Turkije te verkrijgen, door het verzenden van de zogenaamde 'Rode waarschuwings-verzoeken' naar Interpol en, toen dit tot niets leidde, uitleveringsverzoeken aan Turkije gedaan. De Cypriotische autoriteiten kunnen niet worden bekritiseerd voor de weigering om al het bewijsmateriaal vrij te geven en de strafprocedure over te dragen aan de autoriteiten van de 'TRNC' van Turkije. Dat zou geresulteerd hebben in het doen van afstand van zijn rechtsmacht van een moord gepleegd in een door Cyprus gecontroleerd gebied ten gunste van de gerechten van een niet-erkende entiteit opgezet op het eigen territorium.

Turkije, aan de andere kant, heeft niet de minimale inspanning verricht. Zij hebben de uitleveringsverzoeken van Cyprus genegeerd, deze teruggestuurd zonder antwoord, in tegenstelling tot hun verplichting onder artikel 2 EVRM, bezien in het licht van andere internationale overeenkomsten, om mee te werken aan het informeren van de verzoekende Staat over zijn beslissing en, in het geval van weigering, opgave te doen van redenen. Het Hof concludeert met een ruime meerderheid dat artikel 2 EVRM niet geschonden is door Cyprus en unaniem dat Turkije artikel 2 EVRM geschonden heeft.

- 📌 Cyprus and Turkey: Court judgement in triple murder human rights complaint (humanrightseurope)

HvJ – ARREST – 10 januari 2019 – zaak C-97/18 – ET – Nederland – Rechtbank Noord-Nederland - ECLI:EU:C:2019:7 – geen conclusie - arrest

Justitiële samenwerking in strafzaken - Belgische rechterlijke beslissing inzake de confiscatie van goederen - Lijfswang

Kaderbesluit 2006/783/JBZ. De Rechtbank Noord-Nederland stelt vragen over de tenuitvoerlegging van een Belgische rechterlijke beslissing inzake de confiscatie van goederen. De Nederlandse rechter vraagt het Hof of hij voor de uitvoering van die beslissing ook de "lijfswang" mag aanwenden, ook al is die misschien niet gekend in het Belgische recht. ET is door een Belgische rechter veroordeeld tot een confiscatie van 800 000 EUR. De tenuitvoerlegging van de confiscatiebeslissing is overgenomen door Nederland, als tenuitvoerleggingslidstaat in de zin van artikel 2, onder b), van kaderbesluit 2006/783. Het Openbaar Ministerie heeft bij de verwijzende rechter, een verzoek ingediend tot verlof om jegens ET lijfswang ten uitvoer te leggen, omdat ET nog een bedrag van 652 119,19 EUR verschuldigd was en het Openbaar Ministerie het bestaan van verborgen geldstromen vermoedde. ET voert aan dat het verzoek van het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk is en, subsidiair, ongegrond. ET stelt in dit verband dat lijfswang niet slechts een „maatregel" in de zin van het Nederlandse strafrecht is, maar ook een punitieve sanctie in de zin van artikel 7, lid 1, EVRM, en artikel 49, lid 1, EU Handvest. Voorts stelt ET dat de toepassing van lijfswang onrechtmatig is, omdat deze een verzwarende vormt van de confiscatiebeslissing waarvoor om tenuitvoerlegging is verzocht. Gelet op de rechtspraak van de Hoge Raad der Nederlanden volgens welke de lijfswang van artikel 577c van het Wetboek van Strafvordering moet worden beschouwd als „penalty" in de zin van artikel 7 EVRM, twijfelt de verwijzende rechter of deze verenigbaar is met kaderbesluit 2006/783.

Hof: Artikel 12, leden 1 en 4, van kaderbesluit 2006/783/JBZ verzet zich niet tegen de toepassing van een wettelijke regeling van een tenuitvoerleggingsstaat, op grond waarvan met het oog op de tenuitvoerlegging van een in de beslissingsstaat gegeven beslissing tot confiscatie eventueel lijfswang kan worden toegepast. Voor de toepassing van lijfswang in de tenuitvoerleggingsstaat maakt het geen verschil of de wettelijke regeling van de beslissingsstaat de eventuele toepassing van een dergelijke maatregel eveneens toestaat.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Bulgarije – 29 januari 2019 – zaak C-704/18 Spetsializirana prokuratura*

Samenvatting onder: Prejudiciële procedure HvJEU

LITERATUUR

Michiel Luchtman & Rob Widdershoven, Het Nederlandse strafrecht in de ban van het Unierecht, in: Ars Aequi 2018, nr. 11

Tabak

HvJ – ARREST – 30 januari 2019 – zaak C-220/17 – Planta Tabak – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:76 – persbericht – conclusie - arrest

Begrip „productcategorie - Verbod op gearomatiseerde tabaksproducten

Richtlijn 2014/40/EU. Het betreft een geding tussen een tabaksfabrikant, en de deelstaat Berlijn over de toepassing van de Duitse wetgeving waarbij de richtlijn is omgezet, op de door deze onderneming verhandelde producten. Met de talrijke vragen van de verwijzende rechter wordt het Hof verzocht om zich opnieuw te buigen over bepaalde aspecten waarop reeds is ingegaan in het kader van zijn arresten van 4 mei 2016, Polen/Parlement en Raad alsmede Philip Morris Brands e.a., in het bijzonder het verbod om tabaksproducten met een kenmerkend aroma in de handel te brengen en de voorschriften betreffende de presentatie van tabaksproducten, waarbij alle elementen of kenmerken

die kunnen bijdragen tot het aanmoedigen van het verbruik ervan, zijn verboden, als bepaald in respectievelijk artikel 7, leden 1 en 7, en artikel 13, lid 1, van richtlijn 2014/40.

Hof: Er is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid kunnen aantasten van artikel 7, leden 1, 7 en 14, van richtlijn 2014/40/EU.

Onder het begrip „productcategorie” vallen ook sigaretten en shagtabak vallen. De procedure die moet worden gevolgd om te bepalen of een bepaald tabaksproduct de 3 %-grens bereikt, moet worden vastgesteld overeenkomstig het nationale recht van de betrokken lidstaat.

De artikelen 8 tot en met 11 van richtlijn 2014/40 staan de lidstaten niet toe, naast de omzettingsperioden van de artikelen 29 en 30 van die richtlijn, nog andere omzettingsperioden vast te stellen.

Er is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid kunnen aantasten van artikel 9, lid 1, tweede alinea, lid 4, onder a), tweede zin, en lid 6, artikel 10, lid 1, onder b), e) en f), en artikel 11, lid 1, eerste alinea, eerste zin, van richtlijn 2014/40.

Artikel 13, lid 1, onder c), en lid 3, van richtlijn 2014/40 draagt het de lidstaten op het gebruik van informatie die verwijst naar een smaak, naar geur- of smaakstoffen of naar andere additieven te verbieden, zelfs wanneer het niet om reclame-uitingen gaat en het gebruik van de betrokken ingrediënten nog is toegestaan.

Er is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid kunnen aantasten van artikel 13, lid 1, onder c), en lid 3, van richtlijn 2014/40.

Toegang tot documenten (B)

EHRM – ARREST – Cangı t. Turkije – 29 januari 2019 – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD002497315](#)

Toegang tot informatie – Behoud historische site

Artikel 10 EVRM. Klager was lid van een organisatie die probeert te voorkomen dat de historische site Allianoï wordt afgebroken. Klager heeft gevraagd om een kopie van een verslag van de vergadering van de Cultural and Natural Heritage Board waarin besproken is wat de plannen zijn met de historische site van Allianoï en de geplande bouw van de Yortanlı dam. Het verzoek van klager is afgewezen. Klager klaagt over schending van zijn recht op informatie. Het Hof oordeelt dat artikel 10 geschonden is.

Vennootschappen

REGELGEVING EU

- EU faciliteert grensoverschrijdende mobiliteit van vennootschappen ([Raad](#))
- EU company law adapted to the digital era ([Raad](#))

Vervoer

HvJ – ARREST – 24 januari 2019 – RDW e.a. – zaak C-235/17 – [Nederland](#) – [Raad van State](#) – [ECLI:EU:C:2019:59](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Kentekenbewijs - Wederzijdse erkenning – Voertuigen die zijn gebouwd vóór de harmonisatie van de technische voorschriften op het niveau van de Europese Unie

Richtlijn 1999/37/EG. Richtlijn 2007/46/EG. In deze twee zaken gaat het om de weigering van de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) om een historische Bentley en Alvis in het Nederlandse kentekenregister in te schrijven. De eigenaren van de auto's hadden verzocht om de inschrijving en dus om een Nederlands kentekenbewijs. Volgens hen had de RDW de inschrijving niet mogen weigeren, omdat een andere Europese lidstaat (in één geval België, in het andere geval het VK) voor beide auto's eerder een kentekenbewijs heeft afgegeven. De Europese Kentekenbewijzenrichtlijn verplicht de RDW dan om deze kentekenbewijzen te erkennen, aldus de eigenaren.

De Afdeling bestuursrechtspraak wilde van het Hof van Justitie in Luxemburg weten of de Kentekenbewijzenrichtlijn alleen van toepassing is op auto's van ná 29 april 2009 of ook op auto's van vóór deze datum. Het Hof van Justitie antwoordt dat de richtlijn ook van toepassing is op auto's die zijn geproduceerd vóór 29 april 2009.

Hof: Artikel 2, onder a), van richtlijn 1999/37/EG moet aldus worden uitgelegd dat richtlijn 1999/37 van toepassing is op kentekenbewijzen die door de lidstaten zijn afgegeven bij de inschrijving van voertuigen die zijn geproduceerd vóór 29 april 2009, de datum waarop de termijn voor omzetting van richtlijn 2007/46 is verstreken.

De autoriteiten van de lidstaat waarin de nieuwe inschrijving van een tweedehandsvoertuig wordt aangevraagd, zijn gerechtigd te weigeren het kentekenbewijs te erkennen dat is afgegeven door de lidstaat waarin dat voertuig eerder was ingeschreven, wanneer bepaalde verplichte gegevens ontbreken, de daarop vermelde gegevens niet overeenkomen met dat voertuig en dit voertuig aan de hand van dit kentekenbewijs niet kan worden geïdentificeerd.

De in artikel 24, lid 6, van richtlijn 2007/46 vervatte regeling is niet van toepassing op een tweedehandsvoertuig dat reeds was ingeschreven in een lidstaat, wanneer dat voertuig op basis van artikel 4 van richtlijn 1999/37 bij de ter zake bevoegde autoriteit van een andere lidstaat wordt aangeboden voor een nieuwe inschrijving ervan. Indien er echter aanwijzingen bestaan dat dit voertuig een gevaar voor de verkeersveiligheid vormt, mag deze autoriteit krachtens artikel 5, onder a), van richtlijn 2009/40/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 mei 2009 betreffende de technische controle van motorvoertuigen en aanhangwagens eisen dat dit voertuig vóór inschrijving ervan aan een controle wordt onderworpen.

- 🔗 Europees Hof beantwoordt vragen over erkenning Europese kentekenbewijzen ([persbericht RvS](#))

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Waarborgen connectiviteit in het wegvervoer bij Brexit (Kamerstuk 22112 nr. 2767)

BREXIT

EU adapts trans-European transport networks to prepare for a 'no-deal' Brexit – presidency reaches provisional agreement with Parliament (Raad)

OVERIG

Fransen boos over EU-kritiek treinfusie ([Europa nu](#))

Verzekeringen

EHRM - ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 11 december 2018 - Mehmedovic t. Zwitserland – [persbericht 7.1.2019](#) – [beslissing](#) (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:1211DEC001733111

Samenvatting onder: [Privacy](#)

HvJ – ARREST – 17 januari 2019 – zaak C-74/18 – A – ECLI:EU:C:2019:33 – geen conclusie - [arrest](#)

Verzekeringdiensten met betrekking tot contractuele risico's in verband met de omzetting van vennootschappen in een andere lidstaat – Belasting ruling verzekeringspremie

Richtlijn 2009/138/EG (Solvabiliteit II). A Ltd is een in het Verenigd Koninkrijk gevestigde leverancier van verzekeringsproducten die in Finland actief is door middel van een marktlicentie van deze laatste lidstaat. Deze vennootschap heeft in Finland geen afzonderlijke fysieke vestiging. A Ltd biedt haar

klanten onder meer verzekeringsproducten in verband met bedrijfsovernames aan. Alle bovengenoemde verzekeringen hebben betrekking op het contractuele risico dat is verbonden met de waarde van de aandelen en met de door de koper betaalde juiste koopsom. A Ltd heeft de centrale belastingcommissie voorafgaand verzocht om afgifte van een ruling betreffende de bepaling welke lidstaat belastingen op de verzekeringspremies heft, wanneer van de verzekeringnemer en de doelvennootschap één een buitenlandse rechtspersoon is en de ander een Finse aandelenvennootschap. De centrale belastingcommissie heeft zich in haar ruling met betrekking tot het tijdvak van 4 november 2016 tot en met 31 december 2017 in die zin uitgesproken dat wanneer A Ltd de verzekeringen aan een Finse aandelenvennootschap aanbiedt en de doelvennootschap een buitenlandse rechtspersoon is, in Finland geen belastingen over de verzekeringspremies hoeven te worden betaald. Deze instantie heeft voorts verklaard dat wanneer A Ltd verzekeringen aanbiedt aan een buitenlandse rechtspersoon en de doelvennootschap een Finse aandelenvennootschap is, over de verzekeringspremies in Finland wel belastingen moeten worden betaald. In het beroep dat A Ltd tegen die ruling heeft ingesteld bij de verwijzende rechter, voert zij aan dat de lidstaat waar het risico is gelegen moet worden bepaald aan de hand van de staat waar de verzekeringnemer is gevestigd.

Hof: Artikel 157, lid 1, eerste alinea, van richtlijn 2009/138/EG (Solvabiliteit II), gelezen in samenhang met artikel 13, punt 13, van die richtlijn 2009/138, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een verzekeringsmaatschappij die gevestigd is op het grondgebied van een lidstaat een verzekering aanbiedt ter dekking van de contractuele risico's verbonden met de waarde van de aandelen en met de door de koper betaalde juiste koopsom bij de bedrijfsovername, een verzekeringsovereenkomst die in dit kader wordt gesloten uitsluitend onderworpen is aan de indirecte belastingen en parafiscale heffingen op verzekeringspremies die bestaan in de lidstaat waar de verzekeringnemer is gevestigd.

HvJ – ARREST – 31 januari 2019 – zaak C-149/18 – Da Silva Martins – Portugal – ECLI:EU:C:2019:84 – geen conclusie – arrest

Verjaringstermijn schadevordering – Dwingend recht? - WA- verzekering

Samenvatting onder: [IPR](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 29 januari 2019 – zaak C-777/18 Vas Megyei Kormányhivatal*

Ziektekosten – Vrij verkeer van diensten

Richtlijn 2011/24/EU. Verordening (EG) nr. 883/2004. Verordening (EG) nr. 987/2009. Verzoeker is Hongaars staatsburger en is in zijn linkeroog het gezichtsvermogen als gevolg van een vroegere netvliesloslating kwijt. In zijn rechteroog is groene staar gediagnosticeerd. Hij is in verschillende Hongaarse zorginstellingen behandeld, waarbij oogdruppels zijn voorgeschreven. Na een onderzoek in Duitsland besloot de arts de volgende dag tot operatie over te gaan om blindheid te voorkomen. De operatie is succesvol afgerond. Verzoeker heeft vervolgens een aanvraag ingediend bij verweerder tot vergoeding van de kosten van grensoverschrijdende zorg. Verweerder heeft de aanvraag afgewezen. Het gaat hier om een geplande ingreep, en dan zijn de kosten alleen te vergoeden als er voorafgaand toestemming was gevraagd (en gegeven), aldus verweerder.

Tot de gestelde prejudiciële vragen behoort onder meer de vraag of een nationale regeling die *uitsluit dat achteraf toestemming wordt verleend* voor in een andere lidstaat ontvangen gezondheidszorg, zelfs wanneer er reëel risico is dat de patiënt onomkeerbare schade oploopt indien de voorafgaande toestemming wordt afgewacht, een met artikel 56 VWEU strijdige beperking vormt. Voor een compleet overzicht van de gestelde prejudiciële vragen: zie de verwijzingsbeschikking. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Elchinov C-173/09;

Vrijheid van meningsuiting (B - S)

EHRM – ARREST – 8 januari 2019 – Prunea t. Roemenië – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0108JUD004788111

Botsing van artikel 8 en artikel 10 EVRM – Geen schending van artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. In onderhavige zaak had klager, Prunea, in aanloop naar de parlementsverkiezingen in Roemenië een artikel geschreven over een verkiesbare kandidaat. In dit artikel had Prunea de kandidaat beschuldigd van het aangaan van een lening, voor zijn verkiezingscampagne, welke hij weigerde terug te betalen.

Deze kandidaat klaagde vervolgens Prunea aan met de stelling dat het artikel zijn reputatie schade had toegebracht als gevolg waarvan hij de verkiezingen had verloren. In eerste aanleg is deze klacht gegrond verklaard en is Prunea veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding. De rechtbank heeft daarbij overwogen dat: i) Prunea niet heeft kunnen aantonen dat zijn stellingen juist waren; ii) de betreffende lening was verstrekt door een bedrijf van Prunea zelf, welke lening inmiddels onderdeel was geworden van een arbitrage geschil; en iii) de stellingen, ongeacht de juistheid daarvan, überhaupt niet openbaar gemaakt hadden moeten worden aangezien het een privé kwestie tussen partijen betrof. In tweede instantie is dit oordeel bevestigd.

Het EHRM is, overeenkomstig de nationale rechterlijke instanties, van oordeel dat de uitlatingen van Prunea inderdaad bedoeld waren om afbreuk te doen aan de reputatie van de kandidaat en derhalve inbreuk maakte op het recht van eerbiediging van het privéleven van de kandidaat, artikel 8 EVRM. Gelet op alle omstandigheden van het geval is het EHRM van oordeel dat de nationale rechterlijke instanties een juiste afweging hebben gemaakt, volgens de criteria zoals deze door het EHRM zijn geformuleerd, tussen het recht van klager op vrijheid van meningsuiting en het recht van de kandidaat op respect voor zijn privéleven. Derhalve geen schending van artikel 10 EVRM.

EHRM – ARREST – 10 januari 2019 – Khadija Ismayilova t. Azerbeidzjan – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2019:0110JUD006528613

Azerbeidzjan heeft nagelaten onderzoek te doen naar een ernstige inbreuk op de privacy van een bekende onderzoeksjournalist

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 15 januari 2019 – Matasaru t. Moldavië – persbericht – arrest (level 3) – ECLI:CE:ECHR:2019:0115JUD006971416

De veroordeling van een activist voor het gebruik van sculpturen van geslachtsdelen om te protesteren tegen corruptie in strijd met artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. De demonstratie van klager bestond uit twee sculpturen van een houten penis met een erectie van twee meter en een grote vulva, waaraan hij beelden had toegevoegd van een politicus en een senior aanklager. Na een uur verwijderde de politie de sculpturen en bracht klager naar het politiebureau. Hij werd vervolgens schuldig bevonden aan vandalisme en kreeg een voorwaardelijk gevangenisstraf van twee jaar. Hij ging in beroep en voerde aan dat de sculpturen een vorm van artistieke expressie waren en dat de sanctie overdreven streng was. Zijn beroep werd afgewezen.

Vaststaat dat de veroordeling van klager inbreuk heeft gemaakt op zijn recht op vrijheid van meningsuiting. Het Hof is bereid te aanvaarden dat die inmenging bedoeld was om de reputatie van anderen te beschermen. Het opleggen van deze strafrechtelijke sanctie is echter kennelijk onevenredig aan die bedoeling. Een dergelijke sanctie heeft niet alleen ernstige gevolgen voor klager, maar ook kan een dergelijke sanctie een serieus afschrikwekkend effect hebben op anderen die zich vrijelijk willen uiten. Bovendien heeft de nationale rechter niet de juiste afweging gemaakt tussen de verschillende belangen, dat wil zeggen tussen het recht van klager om ideeën of informatie te uiten die kunnen beledigen, choqueren of verstoren en het recht van hoogwaardigheidsbekleders op waardigheid. De nationale rechter is dus verder gegaan dan wat een noodzakelijke beperking zou zijn geweest van de vrijheid van meningsuiting van klager en heeft beslist in strijd met artikel 10.

- [Moldova: Activist's graphic anti-corruption protest led to human right violation \(humanrightseurope\)](#)
- [Activist's conviction for hooliganism over 'obscene' protest violated Article 10 ECHR \(strasbourgoobservers\)](#)
- [Case Law, Strasbourg: Mățășaru v Moldova, Activist's conviction for hooliganism over 'obscene' protest violated Article 10 – Ronan Ó Fathaigh and Dirk Voorhoof \(Inform's\)](#)

EHRM – ARREST - Cangı t. Turkije – 29 januari 2019 – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0129JUD002497315](#)

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 4 december 2018 - Bild GMBH & CO. KG en Axel Springer AG t. Duitsland – [persbericht 10.1.2019](#) – [beslissing \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2018:1204DEC006272113](#)

Een bevel waarin een tijdschrift verboden wordt een foto van een bekendheid in voorarrest te publiceren vormt geen inbreuk op het EVRM

Artikel 8 EVRM. Een bekende Zwitserse journalist was gearresteerd en in voorlopige hechtenis genomen op verdenking van de verkrachting en aanranding van zijn voormalige vriendin. Enige maanden later publiceerde de Bild, een Duits tijdschrift en klager in onderhavige zaak, een artikel met twee foto's, waarvan er één - het onderwerp van het geschil - de journalist met een ontbloot bovenlijf op de binnenplaats van een gevangenis liet zien omringd door andere gevangenen. Uiteindelijk werd de journalist vrijgesproken. De journalist is een zaak tegen Bild gestart om een verbod op verdere publicatie af te dwingen. De Duitse rechter heeft toen geoordeeld dat de publicatie en distributie van de foto onwettig was. Klager heeft geklaagd dat de Duitse rechter het recht op vrijheid van meningsuiting heeft geschonden.

Het Hof is van oordeel dat de Duitse rechter het recht van klager op vrijheid van meningsuiting en het recht op respect voor het privéleven van de journalist naar behoren heeft afgewogen. De rechter heeft acht geslagen op het feit dat de foto zonder toestemming was genomen, er geen link was tussen de foto en een nieuwe relevante gebeurtenis, de foto geen informatiewaarde had en was genomen op een plaats waar de journalist niet had hoeven te verwachten dat hij gefotografeerd zou worden. Gelet op de beoordelingsmarge die aan de lidstaten is toegekend, ziet het Hof geen duidelijke redenen op grond waarvan haar mening zou moeten verschillen van de Duitse rechter. Klager wordt niet-ontvankelijk verklaard.

- [Germany: Bild and Axel Springer human rights complaint set for court judgement \(humanrightseurope\)](#)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 8 januari 2019 - Williamson t. Duitsland – [persbericht 31.1.2019](#) – [beslissing \(level 3\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2019:0108DEC006449617](#)

Klacht met betrekking tot veroordeling van Duitse gerechten voor ontkenning van de Holocaust op Zweedse televisie is ongegrond.

Artikel 10 EVRM. Klager heeft in een in Duitsland gegeven interview de Holocaust ontkend. Dit interview is uitgezonden in een Zweeds televisieprogramma. De Duitse autoriteiten hebben klager vervolgens vervolgd en veroordeeld voor het aanzetten tot haat.

Klager doet bij het Hof een beroep op artikel 10 EVRM omdat hij meent dat de strafrechtelijke veroordeling in strijd is met zijn recht op vrijheid van meningsuiting. In het bijzonder voert hij aan dat het Duitse recht niet van toepassing was op zijn uitlatingen nu het delict niet begaan was in Duitsland, maar in Zweden, waar die uitlating niet strafbaar is.

Het Hof overweegt dat klager had ingestemd met het geven van een interview in Duitsland, waarin hij de Holocaust ontkent, terwijl hij wist dat de uitlatingen die hij maakte strafrechtelijk vervolgd konden worden in dat land. Hij heeft er tijdens het interview niet op aangedrongen deze niet in Duitsland uit te zenden en hij heeft de interviewer noch de televisiezender uitgelegd hoe het interview

gepubliceerd moest worden. Voorts is het Hof het eens met de beoordeling van de feiten zoals gedaan door het Regionale gerecht, namelijk de conclusie dat het delict was begaan in Duitsland, in het bijzonder omdat het belangrijkste aspect van het delict (het interview) daar had plaatsgevonden. Verder heeft het Hof nog in aanmerking genomen dat klager erg mild is gestraft en dat de nationale autoriteiten hun beoordelingsmarge niet te buiten zijn gegaan. De inbreuk was derhalve proportioneel, diende een legitiem doel en was 'noodzakelijk in een democratische samenleving'. Het Hof verklaart de klacht unaniem kennelijk ongegrond.

- Germany: British bishop loses human rights appeal against Holocaust denial conviction ([humanrightseurope](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 10 januari 2019 – zaak C-516/17 – Spiegel Online – Duitsland - ECLI:EU:C:2019:16 – [conclusie](#)

Vrijheid van meningsuiting – Auteursrecht - Beperking voor citaten

Samenvatting onder: [IE](#)

NOOT - bij EHRM 25 oktober 2018, [E.S. t. Oostenrijk](#)

Truth or dare? Blasphemy and the flawed logic of E.S. v. Austria ([Volkerrechtsblog](#))

NOOT – bij EHRM 4 december 2018, [Magyar Jeti t. Hongarije](#)

Magyar Jeti Zrt v. Hungary: the Court provides legal certainty for journalists that use hyperlinks ([strasbourgobservers](#))

Deel II - Algemeen

Cursus en opleiding

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	asiel	e-learning Asielrecht Asylum Law Webinars Deze zijn beschikbaar van 29 januari tot en met 5 maart 2019 en worden aangeboden door het EJTN.
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
podcast	aanbesteding	EJTN podcast: EU Public Procurement Law training for judges podcast series, March 5-6, 2015 - filmed at The Academy of European Law (ERA), Trier
podcast	milieu & natuur	EJTN podcast: Seminar on Access to Courts in Environmental Law Matters (seminar van 7 oktober 2013)
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
16 jan 2019	PRIVACY	<u>Seminar Maastricht University op 16 januari 2019</u> , van 14:00-15:30 met o.a. A-G Hogan over privacy, recht en technologie.

Datum	Onderwerp	Titel
7 maart 2019	MIGRATIE	Actualiteiten jurisprudentie Hof van Justitie EU, Stichting migratierecht, Amsterdam 12.30 uur tot 17.15 uur
25-26 maart 2019	GRONDRECHTEN	EU Disability Law and the UNCRPD. Trier, English/German
11-12 april 2019	CONSUMENTEN IPR	A New Deal for Civil Justice? The New Deal for Consumers and the Justiciability of EU Consumer Rights, Amsterdam, Centre for the Study of European Contract Law (CSECL); revolves around the New Deal for Consumers that was proposed by the European Commission on 11 April 2018.
20-23 mei 2020	EUROPEES	FIDE congres in Den Haag, De volgende onderwerpen: National Courts and the Enforcement of EU Law – the pivotal role of national courts in the EU legal order The new EU Data Protection Regime – setting global standards for the right to personal data protection EU competition law and the digital economy
4-5 juli 2019	CONSUMENTEN	Conference announcement: "The Transparent Trap: Disclosing Information to Consumers", Amsterdam

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Nieuwsbrief van de persafdeling van het EU-Hof \(ECER website\)](#)
- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\) –](#)
- [Brussels law societies](#) (nieuw: nu externe link):
- [Information note ECHR](#):

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#):

Strafrecht

- [KESM \(voorheen EKS\) nieuwsbrief Rechtbank Amsterdam \(alleen intern\)](#):

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\): November 2018](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen](#):

[CJEU Overview of judgments and pending cases](#):

[NEMIS: newsletter on European migration issues](#):

[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#):

NL zaken bij het HvJEU

Dit overzicht staat ook op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Arresten

Datum	Naam	Arrest	NL verwijzing	Onderwerp	
24.1.2019	RDW	C-326/17	ECLI:NL:RVS:2017:1370	Vervoer	kentekenbewijzen
24.1.2019	Ballandin	C-477/17	ECLI:NL:CRVB:2017:2914	Arbeid en SZ	
23.1.2019	Zyla	C-272/17	ECLI:NL:HR:2017:849	SZ	
10.1.2019	ET	C-97/18	ECLI:NL:RBNNE:2018:1193	strafrecht	

Prejudiciële verwijzingen

Instantie	datum	ECLI-nummer	onderwerp	zaak nr.	naam	AG/arrest	einduitspraak
RvS	30.1.19	ECLI:NL:RVS:2019:260	Omgevingsvergunning				
Hoge Raad	21.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2361	IPR				
Rb.Limburg	21.12.18	ECLI:NL:RBLIM:2018:12159	milieu				
Hoge Raad	14.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2309	btw				
Hoge Raad	14.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2322 ECLI:NL:HR:2018:2174 (voornemen)	arbeid; detachering; diensten				
Rb Amsterdam	29.11.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:8550	consumenten	C-70/18	A B		
Hoge Raad	27.11.18	ECLI:NL:HR:2018:2027	Terugkeer-richtlijn				
Gerechtshof Amsterdam	6.11.18	ECLI:NL:GHAMS:2018:4063 (voornemen)	consumenten				
Hoge Raad	2.11.18	ECLI:NL:HR:2018:2027	Gemeenschapsmodelverordening	C-678/18	PG van de HR		
CRvB	20.9.18	ECLI:NL:CRVB:2018:2878	SZ- vrachtwagen-chauffeurs	C-610/18	AFMB		
CBb	18.9.18	ECLI:NL:CBB:2018:500	biociden	C-592/18	Darie BV		
Rb. Amsterdam	27.7.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:5389	overlevering				
CBb	17.7.18	ECLI:NL:CBB:2018:341	landbouw;	C-477/17	Gosschal k	conclusie	

			tarieven NVWA			27.9.18	
CBb	3.7.18	ECLI:NL:CBB:2018:308	Gewas- bescherming s-middelen	C- 445/18	Vaselife		
Hof Bosch	Den 21.6.18	ECLI:NL:GHSHE:2018:26 85	btw	C- 420/18	IO		
CBB	12.6.18	ECLI:NL:CBB:2018:283	gasverordeni ng	C- 399/18	Verenigi ng Gasopsla g Nederlan d		
RvS	6.6.18	ECLI:NL:RVS:2018:1737 ECLI:NL:RVS:2018:1738 ECLI:NL:RVS:2018:1739 persbericht	Schengengr enscode	C- 381/18			
CBb	5.6.18	ECLI:NL:CBB:2018:260	subsidie visserij	C- 386/18	Coöperat ieve Producers tenorgan isatie en Beheers- groep Texel		
RvS	9.5.18	ECLI:NL:RVS:2018:1503	Schengenco de	C- 341/18	J. e.a.		
Rb. Amsterdam	1.5.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:28 35	Overlevering en uitlevering	C- 314/18	SF		
Hoge Raad	20.4.18	ECLI:NL:HR:2018:630	Douane, tariefindelin g	C- 288/18	X		
RvS	19.4.18	ECLI:NL:RVS:2018:1307	asiel& migratie	C- 269/18 PPU			
CRvB	11.4.18	ECLI:NL:CRVB:2018:1120	SZ	C- 257/18	Güler		
CRvB	11.4.18	ECLI:NL:CRVB:2018:1121	SZ	C- 258/18	Solak		
Rb. Noord- Holland	6.4.18	ECLI:NL:RBNHO:2018:47 29	douane, antidumping	C- 251/18	Trace		
Hoge Raad	6.4.18	ECLI:NL:HR:2018:522	douane, invoerrechte n	C- 249/18	CEVA Freight		
Rb Den Haag	28.3.18	ECLI:NL:RBDHA:2018:34 55	IE; e-books	C- 263/18	Nederlan ds Uitgever sverbond		

					et Groep Algeme e Uitgever s		
Hoge Raad	23.2.18	ECLI:NL:HR:2018:265	Cif- invoerprijs	C- 160/18	X		
Rb. Noord-NL	2.12.18	ECLI:NL:RBNNE:2018:598	Luchtvaartcl aim	C- 163/18	Aegean airlines		
CBb	6.2.18	ECLI:NL:CBB:2018:10	landbouw, slacht	C-98/18	Boer en zonen		
Hoge Raad	2.2.18	ECLI:NL:HR:2018:126 ECLI:NL:HR:2018:127	SZ, vo.148/71	C-95/18 en C- 96/18	van den Berg & Giesen e.a.		
Rb Noord- Nederland	1.2.18	ECLI:NL:RBNNE:2018:1193	strafrecht	C-97/18	ET	Arrest 10.1.19	
RvS	31.1.18	ECLI:NL:RVS:2018:347	Migratie; privacy en persoonsgeg evens	C-70/18	A.		
CRvB	1.12.17	ECLI:NL:CRVB:2017:4338	SZ				
Rb Den Haag, zittingsplaats Utrecht	30.11.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:14187 ECLI:NL:RBMNL:20175960 (e-archief)	Visumcode	C- 680/17	Vethanay agam e.a.		
Rb Den Haag	14.11.17	ECLI:NL:RBDHA:2017:13124	asiel;	C- 635/17	E.	29.11.18 conclusie	
Hoge Raad	10.11.17	ECLI:NL:HR:2017:2820	antidumping	C- 644/17	Eurobolt		
Hoge Raad	27.10.17	ECLI:NL:HR:2017:2681	SZ; zeevarende	C- 631/17	Inspecte ur van de belasting dienst		
Hof Den Bosch	12.10.17	ECLI:NL:GHSHE:2017:4323	fiscaal; dividend	C- 598/17	A-Fonds		
Raad van State	4.10.17	ECLI:NL:RVS:2017:2669	asiel; nieuw motief	C- 586/17	D. en I		ingetrokken
Rb Amsterdam	28.9.17	ECLI:NL:RBAMS:2017:7037	overlevering /uitlevering	C- 571/17 PPU	Ardic	19.12.17	
Rb Amsterdam	28.9.17	ECLI:NL:RBAMS:2017:7038	overlevering /uitlevering	C- 573/17 PPU	Poplawsk i		

Raad State van	27.9.17	ECLI:NL:RVS:2017:2571 ECLI:NL:RVS:2017:2572	asiel; internat. bescherming	Gevoegd C-582/17 C-583/17	H. ea.	28.11.18 conclusie	
Gerechtshof Den Haag	22.9.17	ECLI:NL:GHDHA:2017:2815	milieu; strafrecht; eveo	C-624/17			
Hoge Raad	22.9.17	ECLI:NL:HR:2017:2431	btw; webcam	C-568/17	Geelen		
Raad State van	20.9.17	ECLI:NL:RVS:2017:2492	Asiel en migratie; verblijfsrecht door fraude	C-557/17	Y.Z.	conclusie 4.10.18	
Hoge Raad	8.9.17	ECLI:NL:HR:2017:2269	Insolventie; EEX	C-535/17	NK	conclusie 18.10.2018	
CRvB	4.8.17	ECLI:NL:CRVB:2017:2914	SZ; vo 883/2004; schaatsers	C-477/17	Balandin	Arrest 24.1.2019	
Raad State van	4.8.17	ECLI:NL:RVS:2017:2119	Gezinsherenigingsrichtlijn; inburgerings-examen	C-484/17	K.	geen conclusie arrest 7.11.18	
Gerechtshof Den Haag	4.7.17	ECLI:NL:GHDHA:2017:1935	Geneesmiddelenrichtlijn	C-423/17	Warner-Lambert Company	conclusie 4.10.18	
Raad State van	21.6.17	ECLI:NL:RVS:2017:1609	Gezinshereniging; termijn	C-380/17	K en B	conclusie 27.6.18 arrest 7.11.18	Einduitspraak 27.12.18
Rb Noord-Holland, zittingsplaats Haarlem	15.6.17	HAA 15/2526 (e-archieff)	tariefindeling	C-372/17	Vision research Europe	arrest 13.9.2018	
Rb Rotterdam	8.6.17	ECLI:NL:RBROT:2017:4362	Karkassen	C-347/17	A ea.		
Raad State van	24.5.17	ECLI:NL:RVS:2017:1370	kentekenbewijzen	C-326/17	RDW	conclusie 20.9.18 Arrest 24.1.19	
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	23.5.17	ECLI:NL:GHARL:2017:6697	IE	C-310/17	Levola	conclusie 25.7.18	

Rb Amsterdam	18.5.17	ECLI:NL:RBAMS:2017:3348	EAB; overlevering	C-270/17 PPU	Tupikas	26.7.17 Arrest 10.8.17
Rb Amsterdam	18.5.17	ECLI:NL:RBAMS:2017:3355	EAB; overlevering	C-271/17 PPU	Zdziaszek	26.7.17 arrest 10.8.17
Raad State van	17-5-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1259 ECLI:NL:RVS:2017:1260	Milieu; habitatrichtlijn	C-293/17 C-294/17	Coöperatie ME en Vereniging Leefmilieu; Werkgroep behoud de Peelen	conclusie 25.7.18
Hoge Raad	12-5-2017	ECLI:NL:HR:2017:849	SZ	C-272/17	Zyla	conclusie 11.7.18 arrest 23.1.2019
Rb Rotterdam	11-5-2017	ECLI:NL:RBROT:2017:3625	diensten; Postrichtlijn	C-256/17	Sandd	conclusie 20.6.18
Raad State van	10-5-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1252	asiel migratie	& C-257/17	C en A	conclusie 27.6.18 arrest 7.11.2018
Rb. Den Haag	20-4-2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:4032	asiel	C-213/17	X	conclusie 13.6.18 arrest 5.7.18
RvS	19-4-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1098	nationaliteit	C-221/17	Tjebbes ea.	conclusie 12.7.18
RvS	29-3-2017	ECLI:NL:RVS:2017:858 ECLI:NL:RVS:2017:869	asiel	C-175/17	X	24.1.18 26.9.2018 arrest

				C-180/17		(C-175/17) arrest (C-180/17)	
Hoge Raad	3-3-2017	<u>ECLI:NL:HR:2017:346</u> (ingetrokken) <u>ECLI:NL:HR:2017:342</u> (deels ingetrokken)	dividendbelasting	C-156/17 C-157/17	Köln-Aktiefonds Deka		
Rb Den Haag	26-1-2017	<u>ECLI:NL:RBDHA:2017:873</u>	Asiel	C-47/17	X	<u>22.3.18</u> arrest <u>13.11.18</u>	
Rb Den Haag	26-1-2017	<u>ECLI:NL:RBDHA:2017:872</u>	Asiel	C-48/17	X	Arrest <u>13.11.18</u>	
CBb	20-12-2016	<u>ECLI:NL:CBB:2016:440</u>	Landbouw	C-667/16	Nooren	<u>21.2.18</u>	
Hoge Raad	9-12-2016	<u>ECLI:NL:HR:2016:2834</u>	IE	C-644/16	Synthon		
Rb Den Haag	26-10-2016	<u>ECLI:NL:RBDHA:2016:12824</u>	Asiel migratie	& C-550/16	A en S	<u>26.10.17</u> arrest <u>14.4.2018</u>	
CRvB	26-10-2016	<u>ECLI:NL:CRVB:2016:4101</u>	SZ	C-551/16	Klein Schiphorst	<u>29.11.17</u>	<u>21.3.18</u>
Hoge Raad	30-9-2016	<u>ECLI:NL:HR:2016:2195</u>	invoerrechten kippenvlees	C-522/16	X	<u>19.10.17</u>	einduitspraak <u>29.6.2018</u>
Rb. A'dam	2-9-2016	<u>ECLI:NL:RBAMS:2016:5710</u>	EAB	C-477/16 PPU	Kovalkovas	<u>19.10.16</u> <u>10.11.2016</u>	
Rb A'dam	16-8-2016	<u>ECLI:NL:RBAMS:2016:5206</u>	EAB	C-452/16 PPU	Poltorak	<u>19.10.16</u> <u>10.11.2016</u>	
Rb A'dam	16-8-2016	<u>ECLI:NL:RBAMS:2016:5207</u>	EAB	C-453/16 PPU	Özçelik	<u>19.10.16</u> <u>10.11.2016</u>	
Hoge Raad	12-8-2016	<u>ECLI:NL:HR:2016:1866</u>	btw	C-463/16	Stadion Amsterdam	<u>18.1.2018</u>	

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 2 (februari)

Hoge Raad	8-7-2016	ECLI:NL:HR:2016:1351	vennootschapsbelasting	C-398/16	X BV	24.10.17 22.2.2018	einduitspraak 19.10.2018 ECLI:NL:HR:2018:1969
Hoge Raad	8-7-2016	ECLI:NL:HR:2016:1350	vennootschapsbelasting	C-399/16	X NV	24.10.17 22.2.2018	einduitspraak 19.10.2018 ECLI:NL:HR:2018:1968
CBb	4-7-2016	ECLI:NL:CBB:2016:258	landbouw	C-383/16	Vion livestock	29.6.17 19.10.17	
Rb Den Haag	9-6-2016	ECLI:RBDHA:2016:6389	asiel & migratie	C-331/16 & C-366/16	K. ea.	14.12.17 2.5.18	
Rb Noord-Nederland	18-5-2016	ECLI:NL:RBNNE:2016:4032	luchtvaartclausim	C-302/16	Krijgsmann	11.5.17	
RvS	18-5-2016	ECLI:NL:RVS:2016:1351	Habitatrichtlijn	C-281/16	Vereniging Hoeksche waards Landschap	15.6.2017 19.10.17	
Hof Arnhem-Leeuwarden	19-4-2016	ECLI:NL:GHARL:2016:3097	landbouw	C-227/16	Arts	9.11.2017	
Hoge Raad	29-3-2016	ECLI:NL:HR:2016:515	asiel & migratie	C-225/16	Ouhrami	18.5.17 26.7.17	
Rb Den Haag	9-3-2016	ECLI:NL:RBDHA:2016:2350	IE	C-163/16	Louboutin	22.6.17	
Rb Midden-NL	24-2-2016	ECLI:NL:RBMNE:2016:954	arbeid	C-126/16	FNV Smallsteps	29.3.17 22.6.2017	
Hoge Raad	29-1-2016	ECLI:NL:HR:2016:133	douane	C-59/16	The Shirtmakers	11.5.17	Einduitspraak

							15.9.2017 ECLI:NL:HR:2017:2331
--	--	--	--	--	--	--	---

NL prejudiciële vragen aan de Hoge Raad

Hof Den Bosch	4.1.2019	ECLI:NL:GHSHE:2019:7	Belasting, vennootschappen			
-------------------------------	----------	--------------------------------------	----------------------------	--	--	--

NL zaken bij het EHRM

Links en documenten van het EHRM over NL zaken

- [Website COE Impact of the ECHR \(Nederland\)](#)
- [European Court of Human Rights profile for Netherlands](#) (bijgewerkt tot juli 2018) bevat een overzicht van het totaal aantal NL zaken bij het EHRM.
- [Internationale Mensenrechtenprocedures 2017](#)

Cijfers

In 2018 zijn 429 klachten tegen NL in behandeling genomen.

In 2018 is er in totaal op 462 klachten tegen NL een beslissing genomen of een arrest geweest: Op 429 klachten is beslist door een Single Judge; op 27 klachten door een Comité en op 2 klachten door een Kamer-formatie. In 4 zaken is een arrest geweest.

Begin 2019 waren er in totaal 237 zaken tegen NL aanhangig bij het Hof.

Actuele stand van zaken

Onderstaand een overzicht van NL gecommuniceerde zaken, ontvankelijkheidsbeslissingen en arresten van het EHRM. Het overzicht is nog niet compleet. Daar wordt de komende tijd nog aan gewerkt.

Arresten Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)								
Naam	Datum	Uitkomst	Body	Level	Zaaknr.	Artikel	Onderwerp	NL rechter
Corallo	9.10.18*	Violation	Committee	<u>3</u>	29593/17	3 EVRM	Uitlevering en overlevering – Belastingfraude – Sint Maarten - Detentie	Hof Den Haag Hoge Raad 21.3.2017 (niet ontvankelijk)
Cabral	28.8.18	Violation	Chamber	<u>3</u>	37617/10	6 EVRM	Strafrecht - Getuigenverhoor	Hoge Raad 5.1.2010
X.	10.7.18	No violation	Chamber	<u>3</u>	14319/17	3 EVRM	Uitzetting naar Marokko	Hoge Raad 9.5.2017
Baydar	24.4.18	No violation	Chamber	<u>2</u>	55385/14	6 EVRM	Mensensmokkel - Weigering HR	Hoge Raad 21.3.2017

							prejudiciële vragen te stellen aan HvJEU	
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Beslissingen Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)						
Naam	Datum	Beslissing	Zaaknr.	Artikel(en)	Onderwerp	NL rechter
A.J. v. the Netherlands	17.1.19	Strike-out	<u>82077/17</u>	3 EVRM		
A.R.B. v. the Netherlands	17.1.19	Strike-out	<u>8108/18</u>	3 EVRM		
Vidgen v. the Netherlands	8.1.19	Inadmissible	<u>68328/17</u>	6 EVRM		
A.I. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	<u>36196/16</u>	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Rb Den Haag, zittingsplaats Den Bosch, 28.2.2014
A.S. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	<u>20102/13</u>	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 11.3.2013
W.M. v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	<u>12708/16</u>	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 2..9.2015
Herrie v. the Netherlands	20.11.18	Inadmissible	<u>44116/12</u>	6 EVRM	Strafrecht - Werknemer AIVD geeft info door	Rb Den Haag Hof Den Haag Hoge Raad
Zaloilo v. the Netherlands	15.11.18	Strike-out	<u>23179/12</u>	5 EVRM		
M.A. v. the Netherlands	16.10.18	Strike-out	<u>42572/15</u>	3 EVRM		
Cüzdan v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	<u>6315/08 en 9597/12</u>	8 EVRM 13 EVRM	Asiel&migratie	-
Cernea v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	<u>62318/16</u>	5 EVRM		
Voicu v. the Netherlands	25.9.18	Strike-out	<u>34414/17</u>	5 EVRM		
Kake and Camara v. the Netherlands	4.9.18	Strike-out	<u>63913/17</u>	3 EVRM		
Barry v. the Netherlands	4.9.18	Strike-out	<u>66238/16</u>	3 EVRM		
P.N. v. the Netherlands	10.7.18	Strike-out	<u>10944/13</u>	3 EVRM 8 EVRM 13 EVRM		
Orbulescu v. the Netherlands	10.7.18	Strike-out	<u>1704/17</u>	5 EVRM		
Breijer v. the Netherlands	3.7.18	Inadmissible	<u>41596/13</u>	6 EVRM		
Touré v. the Netherlands	3.7.18	Strike-out	<u>14778/18</u>	37 EVRM		
A.G. and M.M. v. the Netherlands	26.6.18	Inadmissible	<u>43092/16</u>	3 EVRM		
Zaloilo v. the Netherlands	12.6.18	Inadmissible	<u>60035/12</u>	5 EVRM		
Ahdour v. the Netherlands	5.6.18	Strike-out	<u>45140/10</u>	8 EVRM 14 EVRM		
Soumah v. the Netherlands	5.6.18	Strike-out	<u>61452/15</u>	3 EVRM		

Cerci v. the Netherlands	10.4.18	Strike-out	<u>25392/14</u>	8 EVRM 13 EVRM		
Said Good v. the Netherlands	23.1.18	Inadmissible	<u>50613/12</u>	3 EVRM 5 EVRM		
Haddaouchi v. the Netherlands	16.1.18	Inadmissible	<u>4965/10</u>	2 Protocol 4		
Yestla v. the Netherlands	15.1.18	Inadmissible	<u>37115/11</u>	8 EVRM 14 EVRM		

Aanhangige gecommuniceerde zaken					
Naam	Datum communicatie	Nummer	Artikel	Onderwerp	NL rechter
Ships Waste Oil Collector B.V. v. the Netherlands	14.12.18	<u>2799/16</u>	8 EVRM	Verstreking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	<u>Rb Rotterdam</u> <u>CBb (151)</u> <u>CBb (192)</u>
Burando Holding B.V. v. the Netherlands	14.12.18	<u>3124/16</u>	8 EVRM	Verstreking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	<u>Rb Rotterdam</u> <u>CBb (151)</u> <u>CBb (192)</u>
Port Invest B.V. v. the Netherlands	14.12.18	<u>3205/16</u>	8 EVRM	Verstreking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	<u>Rb Rotterdam</u> <u>CBb (151)</u> <u>CBb (192)</u>
Janssen de Jong Groep B.V. and Others v. the Netherlands	13.12.18	<u>2800/16</u>	8 EVRM	Verstreking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	<u>Rb Rotterdam</u> <u>CBb</u>
N.K. v. the Netherlands	26.10.18	<u>58572/14</u>	3 EVRM	Asiel - Sudan	
X v. the Netherlands	15.10.18	<u>72631/17</u>	6 EVRM	Strafrecht – diefstal – Afwijzing aanhoudingsverzoek	<u>Hoge Raad</u> <u>9.5.2017</u>
Dijkhuizen v. the Netherlands	3.9.18	<u>61591/16</u>	6 EVRM	Strafrecht – Detentie in Peru – uitlevering – deelname aan proces via video	
A.A. and Others v. the Netherlands	31.8.18	<u>28190/18</u>	3 EVRM	Asiel en migratie – Uitzetting familie naar Libië	<u>Raad van State</u> <u>4.1.2018</u>
G. and Others v. the Netherlands		530/18			
Pormes v. the Netherlands		25402/14			
Z.N. v. the Netherlands		71676/14			
Maassen v. the Netherlands		10982/15			
Canword v. the Netherlands		21464/15			
Van de Kolk v. the Netherlands		23192/15			
S.A. v. the Netherlands		49773/15			
de Legé v. the Netherlands		58342/15			
Keskin v. the Netherlands		2205/16			
Azerkane v. the Netherlands		3138/16			
Chaloub and Camara v. the Netherlands		7338/16			
T.E. v. the Netherlands		43462/16			
Badullah v. the Netherlands		54892/16			
Nevé v. the Netherlands		59133/16			

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 2 (februari)

Zohlandt v. the Netherlands		69491/16			
M.B. v. the Netherlands		71008/16			
Hasselbaink v. the Netherlands		73329/16			
Lake v. the Netherlands		2445/17			
Stichting Landgoed Steenberg en Others v. the Netherlands		19732/17			
Magassouba v. the Netherlands		37153/17			
A.S.N. and T.K.M. v. the Netherlands		68377/17			